

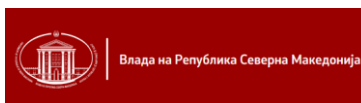
STRATEGJIA E NVM 2025-2030

Nëntor 2025

STRATEGJIA
E NDËRMARRJEVE
TË VOGLA DHE TË MESME 2025-2030
E REPUBLIKËS SË MAQEDONISË SË
VERIUT

Nëntor 2025

Ky botim mbështetet nga projekti i BE-së për zhvillimin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme, i financuar nga Bashkimi Evropian.

Analiza dhe rezultatet në këtë botim I përfaqësojnë mendimet e autorëve dhe nuk I reflektojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e Bashkimit Evropian.

Fjalim

Si Ministër i Ekonomisë dhe Punës i Republikës së Maqedonisë së Veriut, kam nderin të prezantoj Strategjinë për Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme 2025-2030 të Republikës së Maqedonisë së Veriut, një kornizë gjithëpërfshirëse që përcakton udhëzimet për zhvillimin, konkurrueshmërinë dhe qëndrueshmërinë e ndërmarrjeve tona të vogla dhe të mesme në vitet e ardhshme.

Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme janë themeli i ekonomisë sonë. Ato përfaqësojnë pjesën më të madhe të ndërmarrjeve, ofrojnë mundësi punësimi për një pjesë të madhe të popullsisë dhe kanë një rol vital për nxitjen e inovacionit, zhvillimit rajonal dhe përgjegjësisë sociale. Forcimi i konkurrueshmërisë së tyre nuk është vetëm një domosdoshmëri ekonomike, por edhe një përparësi strategjike për arritjen e një rritje të qëndrueshme dhe gjithëpërfshirëse, përmirësimin e pozicionimit ndërkombëtar dhe përafrimin e zhvillimit tonë me standardet dhe praktikën më të mira të Bashkimit Evropian.

Strategjia për NVM-të 2025–2030 bazohet në një vizion të qartë: Të krijojë një mjedis të favorshëm në të cilin NVM-të mund të përparojnë, të zgjerohen dhe të krijojnë inovacione. Ajo është zhvilluar përmes një procesi gjithëpërfshirës të bazuar në fakte, që përfshin konsultime të gjera me përfaqësues nga sektori privat, institucionet publike, akademika dhe shoqëria civile. Qasja pjesëmarrëse konfirmon se masat e përcaktuara në këtë dokument pasqyrojnë sfidat dhe aspiratat reale të sipërmarrësve tanë, duke u mbështetur në përvojën ndërkombëtare dhe kornizën zhvilluese të politikave të BE-së.

Prioritetet kryesore të Strategjisë përfshijnë:

- Ekosistem sipërmarrës konkurrues kombëtar;
- Qasje në financa;
- Tranzicioni i gjelbër dhe dixhital.

Fokusi është në lehtësimin e qasjes në financa për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, mbështetjen e inovacionit, hulumtimin dhe transformimin dixhital, nxitjen e sipërmarrjes dhe zhvillimin e aftësive, forcimin e potencialit të eksportit dhe ndërkombëtarizimit, si dhe promovimin e tranzicionit të gjelbër dhe ekonomisë qarkulluese. Këto prioritetet i përgjigjen sfidave më të mëdha në ditët e sotme – sic janë ndryshimet klimatike, dixhitalizimi dhe konkurrenca në tregjet globale, dhe ne nderkohe përgadisim ekonominë tonë për mundësitë në të ardhmen.

Ministria e Ekonomisë dhe Punës, si institucioni përgjegjës, do të udhëheqë dhe koordinojë zbatimin e kësaj Strategjie. Megjithatë, zbatimi i suksesshëm do të varet nga angazhimi aktiv dhe partneriteti i shumë

palëve të interesuara: Organet qeveritare, qeverisjet rajonale dhe lokale, institucionet financiare, shoqatat e biznesit, odat ekonomike, akademja dhe organizatat e shoqërisë civile. Në frymën e bashkëpunimit dhe përgjegjësis së përbashkët, ne përpiqemi të krijojmë një sinergji që do të rris ndikimin e masave të parashikuara.

Po aq i rëndësishëm është edhe angazhimi për monitorimin dhe vlerësimin e rregullt të Strategjisë. Duke vlerësuar sistematikisht progresin, duke identifikuar fushat për përmirësim dhe duke siguruar transparencë dhe llogaridhënie, ne do të jemi në gjendje të përshtasim politikat dhe të ruajmë ritmin e progresit në periudhën 2025–2030. Ky proces do të forcojë besimin midis institucioneve, bizneseve dhe qytetarëve dhe do të demonstrojë vendosmërinë tonë për t'i kthyer fjalët në rezultate.

Miratimi i Strategjisë për Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme 2025–2030 shënon një hap vendimtar drejt ndërtimit të një ekonomie më të fortë, më konkurruese dhe më inovative. Ai gjithashtu pasqyron angazhimin tonë ndaj integritit evropian, pasi masat e përshkuara janë në përputhje me parimet dhe prioritetet e politikave të Bashkimit Evropian për Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme. Duke i përafëruar përpjekjet tona kombëtare me standardet evropiane, ne po krijojmë themelet për rritjen e konkurrueshmërisë, përmirësimin të bashkëpunimit ndërkuftar dhe integrimin më të thellë në tregun e vetëm.

Dua të shpreh mirënjohjen time të sinqertë për të gjithë partnerët dhe palët e interesuara që kontribuan në përgatitjen e kësaj Strategjie. Ekspertiza, angazhimi dhe dialogu i tyre konstruktiv ishin thelbësore në formimin e një dokumenti që është njëkohësisht ambicioz dhe realist. Përmes një fryme të tillë bashkëpunimi, ne do të jemi në gjendje të sigurohemi që Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme të mbeten në zemër të zhvillimit ekonomik dhe shoqëror.

Duke parë përpara, jam i bindur se zbatimi i Strategjisë së Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme 2025–2030 të Republikës së Maqedonisë së Veriut do të sjellë përmirësime të dukshme në mjedisin e biznesit, mundësi më të mëdha për sipërmarrësit tanë dhe përfitime më të qëndrueshme për shoqërinë tonë. Qeveria e Republikës së Maqedonisë së Veriut mbetet plotësisht e përkushtuar për të mbështetur Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme, duke i njohur ato si një forcë lëvizëse për inovacion, krijimin e vendeve të punës dhe rritjen e qëndrueshme.

Le të ecim përpara së bashku me vendosshmëri, përgjegjësi dhe vizion, duke ndërtuar një sektor dinamik të Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme që do të kontribuojë në prosperitetin dhe mirëqenien e qytetarëve tanë dhe do të forcojë rolin e Maqedonisë së Veriut brenda familjes evropiane.

Besar Durmishi,

Ministër i Ekonomisë dhe Punës i
Republikës së Maqedonisë së Veriut

Fjalim

Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (NVM) janë shtylla e ekonomisë së vendit tonë. Ato përbëjnë shumicën e bizneseve aktive, kontribuojnë ndjeshëm drejt punësimit dhe luajnë një rol kyç në nxitjen e inovacionit, konkurrueshmërisë dhe rritjes ekonomike. Mbështetja e rritjes dhe zhvillimit të NVM-ve nuk është vetëm një përparësi ekonomike, por edhe një angazhim strategjik për zhvillimin afatgjatë dhe të qëndrueshëm të vendit tonë.

Strategjia e NVM-ve 2025-2030 ofron një kornizë të qartë për veprimin e politikave, në përputhje me prioritetet kombëtare për zhvillimin dhe integrimin e vendit në Bashkimin Evropian. Ajo është përshtatur me nevojat e vazhdueshme të NVM-ve për rritje dhe zhvillim, duke u përqendruar në fusha kyçe si janë: qasja në financat, transformi dixhital, kapaciteti për inovacion, zhvillimi i sipërmarrjes, potenciali për eksport dhe tranzicion të gjelbër. Fushat prioritare u përcaktuan përmes analizave të ekspertëve dhe dialogut ndërinstitucional, duke siguruar relevanc strategjike dhe zbatim praktik. Dokumenti gjithashtu pasqyron parimet e Aktit për bizneset e vogla të BE-së dhe objektivat më të gjera të politikave evropiane, duke i mundur ndërmarrjeve tona të pozicionohen më mirë në tregjet rajonale dhe evropiane.

Kjo Strategji është rezultat i një procesi gjithëpërfshirës dhe inkluziv. Si Kryetar i Grupit të Punës për Përgatitjen, Monitorimin dhe Zbatimin të Strategjisë, dua të shpreh mirënjohjen time të sinqertë deri tek të gjithë anëtarët e grupit të punës, përkushtimi dhe ekspertiza e të cilëve ishte thelbësore në përgatitjen e strategjis. Grupi përbëhej nga përfaqësues nga disa ministri, institucione dhe agjencione shtetërore, universitete, oda ekonomike dhe organizata të tjera relevante. Bashkëpunimi konstruktiv, profesionalizmi dhe përkushtimi mundësuan që Strategjia të jetë në përputhje me nevojat e NVM-ve, por edhe me politikat afatgjate kombëtare dhe të BE-së.

Përveç kësaj, dua të shpreh mirënjohje të veçantë për IBF Consulting, ekipi i së cilës me profesionalizëm të lart dhe ekspertizë të madhe e udhëheqi të gjithë procesin, duke siguruar mbështetje të vlefshme teknike dhe metodologjike në të gjitha fazat e zhvillimit të Strategjisë. Gjithashtu, dua të shpreh mirënjohjen time të veçantë për Delegacionin e Bashkimit Evropian në Maqedoninë e Veriut, i cili siguroi mbështetje financiare për përgatitjen e Strategjisë në kuadër të projektit " BE për zhvillimin e NVM-ve". Kontributi i tyre ishte thelbësor për të siguruar një qasje të strukturuar, të bazuar në prova dhe të harmonizuar ndërkombëtarisht.

Ministria e Ekonomisë dhe Punës do të mbështesë procesin e zbatimit dhe monitorimit të Strategjisë me të gjitha kapacitetet e saj, në bashkëpunim të vazhdueshëm me të gjitha institucionet dhe palët e interesuara.

Monitorimi, vlerësimi sistematik i rezultateve dhe indikatorëve të performancës të parashikuar në Planin e Veprimit dhe raportimit në lidhje me Strategjinë janë thelbësore për të siguruar zbatimin efikas të objektivave strategjike dhe për të vlerësuar ndikimin efektiv për zbatimin e saj. Monitorimi, vlerësimi dhe raportimi i rregullt do të sigurojnë llogaridhënie, do të mundësojnë përshtatje në kohë dhe do të ruajnë ritmin e progresit në periudhën 2025–2030.

Jam i bindur se zbatimi i kësaj Strategjie do të kontribuojë në ndërmarrje të vogla dhe të mesme të jenë më dinamike, inovative dhe konkurruese, duke krijuar mundësi të reja si për bizneset ashtu edhe për qytetarët. Përmes mbështetjes së koordinuar të politikave, angazhimit institucional dhe partneritetit me sektorin privat, do ti forcojmë themelet e zhvillimit të qëndrueshëm ekonomik dhe do t'u mundësojmë ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme të vazhdojnë të nxisin rritjen dhe prosperitetin në vend.

Jumni Ademi,

Sekretar Shtetëror në Ministrinë e Ekonomisë dhe Punës
Kryetar i Grupit të Punës për Përgatitjen dhe
Monitorimin e Zbatimit të Strategjise 2025-2030

Përmbajtja

Përmbajtja	7
Tabela e Akronimeve	8
1. Hyrje	9
Përmbledhje Ekzekutive	9
Sfondi	10
2. Përshtatja e Strategjisë me kornizat e politikave të BE-së, rajonale dhe kombëtare.....	12
2.1 Përmbledhje e kornizës së politikave të BE-së	12
2.2. Përmbledhje e Kornizave të Politikave për Ballkanin Perëndimor	19
2.3. Përmbledhje e Kornizës së Politikave Kombëtare	21
3. Qasja metodologjike	30
3.1. Metodologjia e përdorur.....	30
3.2 Përfshirja e palëve të interesit në procesin e hartimit të politikave	32
4. Analiza e situatës aktuale në sektorin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme.....	33
4.1. Analiza e Sektorit të Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme	33
4.2. Analiza SWOT dhe Analiza e Palëve të Interesuara	41
4.3. Vlerësimi i Strategjisë së mëparshme të NVM-ve dhe një përmbledhje e vlerësimeve të tjera ndërkombëtare	44
5. Korniza e politikave strategjike	51
5.1. Vizioni dhe Misioni i Strategjisë Kombëtare për Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme 2025-2030 .	51
5.2. Fushat prioritare të Strategjisë Kombëtare të NVM-ve 2025-2030.....	51
Prioriteti #1: Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës	53
Prioriteti #2: Qasja në Financa.....	67
Prioriteti #3: Tranzicioni i Gjellbër dhe Dixhital	73
6. Korniza për Monitorim, Vlerësim dhe Raportim.....	78
6.1. Mekanizmat për Zbatimin e Strategjisë	79
6.1.1. Autoritetet Kompetente Përgjegjëse për Zbatimin, Monitorimit, Vlersimit dhe Raportimit ...	79
6.1.2. Procedura dhe Dinamika e Raportimit dhe Vlerësimit të Rezultateve të Arritura – Korniza e Monitorimit dhe Vlerësimit dhe raportimit për Strategjinë	81
6.2. Treguesit kryesorë dhe indikatorë të cilat e tregojnë suksesin e zbatimit të masave dhe aktiviteve të strategjisë së NVM-ve 2025-2030.....	83
8. Referencat	91
Shtojca 1 – Plani i veprimit	93

Tabela e Akronimeve

BDS	Shërbime Zhvillimi Biznesi
KE	Komisioni Evropian
EN	Rrjeti i Ndërmarrjeve Evropiane
BE	Bashkimi Evropian
BPB-ja	Bruto Produkti i Brendshëm
GEM	Monitori Global i Ndërmarrësisë
TIK	Teknologjia e Informacionit dhe Komunikimit (TIK)
INOVA	Agjencia për inovacion, zhvillim shkencor dhe teknologjik dhe sipërmarrje
IPO	Oferta Publike Fillestare
MTD	Ministria e Transformimit Dixhital
MEL	Ministria e Ekonomisë dhe Punës
MVR	Monitorimi, Vlerësimi dhe Raportimi
MASH	Ministria e Arsimit dhe Shkencës
NVM	Ndërmarrjet mikro, të vogla dhe të mesme
OECD	Organizata për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim
RIA	Vlerësimi i Ndikimit Rregullator
RMN	Republika e Maqedonisë së Veriut
NVM	Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme
SWOT	Pikat e forta, dobësitë, mundësitë dhe kërcënimet
VET	Arsimi dhe trajnimi profesional
WBIF	Korniza e Investimeve në Ballkanin Perëndimor

1. Hyrje

Përmbledhje Ekzekutive

Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (NVM) është shtylla mbajtëse e çdo ekonomie. Ato janë punëdhënësit më të mdhenj dhe kontribuojnë ndjeshëm në Bruto Prodhimin e Brendshëm (BPB). NVM-të shpesh janë vende të inovacionit dhe ideve të reja biznesi, dhe ato inkurajojnë aktivitetin sipërmarrës, duke nxitur kreativitetin dhe konkurrencën në treg. Fleksibiliteti i tyre i lejon ato të përshtaten më lehtë me kushtet e tregut krahasuar me ndërmarrjet e mëdha. Ky sektor përfshin grupe të ndryshme të synuara, duke përfshirë gratë dhe të rinjtë, duke njohur idetë e tyre, duke ofruar mundësi punësimi dhe duke promovuar sipërmarrjen duke promovuar rritjen gjithëpërfshirëse.

Situata e sektorit të NVM-ve në Republikën e Maqedonisë së Veriut (RMV) nuk ndryshon ndjeshëm nga ajo në vendet e tjera. Në vitin 2023, ky sektor përbënte 99.7% të numrit të përgjithshëm të ndërmarrjeve dhe punësonte gati 75% të numrit të përgjithshëm të të punësuarve. NVM-të janë të pranishme në të gjithë sektorët dhe industritë, duke u përballur vazhdimisht me konkurrencën, trendet e tregut dhe nevojat dhe preferencat e klientëve, si dhe sfida të tjera që rrjedhin nga operacionet e tyre.

Mbështetja për zhvillimin e sektorit të NVM-ve ka qenë gjithashtu një përparësi e çdo qeverie që nga pavarësia e vendit. Kjo u confirmua nga miratimi i kornizave të mëparshme të politikave për NVM-të, të cilat ofruan udhëzime dhe vendosën qëllimet që kontribuan në zhvillimin e mëtejshëm të këtij sektori. Ky dokument është një vazhdim i përpjekjeve të Qeverisë për të mbështetur sektorin e NVM-ve duke zbatuar veprime dhe masa konkrete të përkthyer në një kornizë politikash që përcakton vizionin dhe qëllimet që duhen arritur në gjashtë vitet e ardhshme.

Në hartimin e këtij dokumenti, u morën në konsideratë edhe mësimet e nxjerra dhe përvoja nga zbatimi i strategjisë së mëparshme për NVM-të, së bashku me kontributin e anëtarëve të grupit të punës të ngritur nga Ministria e Ekonomisë dhe Punës (MEP) për të mbështetur hartimin e kësaj strategjie, si dhe sygjerimet e marra nga palët e tjera të interesit. Ky dokument është në përputhje jo vetëm me nevojat e NVM-ve, por edhe me prioritetet e politikave të Bashkimit Evropian (BE), Organizatës për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim (OECD) dhe kornizave strategjike kombëtare.

Prioritetet strategjike ndahen në tre shtylla kryesore që përcaktojnë ekosistemin në të cilin ndërmarrjet duhet të forcojnë më tej konkurrueshmërinë, produktivitetin dhe inovacionin e tyre duke krijuar një mjedis sipërmarrës që mbështet zhvillimin e NVM-ve, aksesin e NVM-ve në financim që duhet të përshpejtojë procesin e zhvillimit të tyre dhe një kornizë që promovon përdorimin e teknologjive të gjelbra dhe dixhitale.

Si një kornizë e politikave kombëtare, zbatimi i kësaj strategjie duhet të jetë përgjegjësi e të gjithë palëve të interesuara të përfshira në ekosistemin e mbështetjes dhe zhvillimit të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme. Strategjia shoqërohet nga një plan veprimi që përcakton masa dhe aktivitete specifike që do të çojnë në arritjen e qëllimeve dhe objektivave të përcaktuara.

Sfondi

Strategjia e parë për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme në Republikën e Maqedonisë së Veriut u zhvillua në vitin 2002. Kjo ishte periudha kur Qeveria nënshkroi Memorandumin e Bashkëpunimit me Komisionin Evropian (KE) për pjesëmarrje në kuadër të Hartës Evropiane për Ndërmarrjet e Vogla¹. Kjo strategji u shoqërua me një plan/program veprimi që përcaktonte masa dhe aktivitete për të promovuar sipërmarrjen dhe për të rritur konkurrencën e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme për periudhën 2002-2006.

Në vitin 2006, Strategjia për Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme (NVM) u rishikua për të kontribuar në një rritje të përgjithshme të punësimit në sektorin e NVM-ve dhe për një kontribut më të madh në BPB. Ky rishikim kishte për qëllim të adresonte sfidat e reja dhe të vazhdueshme në sektorin e NVM-ve, duke përfshirë nevojën për përafrim me kërkesat e *Acquis Communautaire*, veçanërisht ato që lidhen me NVM-të. Përveç kësaj, ndryshimet u përqendruan në çështje të tilla si sipërmarrja, inovacioni dhe teknologjia e informacionit dhe komunikimit (TIK), të cilat ishin tipare kryesore të Programit Kornizë të Konkurrueshmërisë dhe Inovacionit të BE-së (2007–2013).

Edhe pse nuk kishte një kuadër specifik strategjik për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme në periudhën 2013-2017, Qeveria vazhdoi ta mbështeste këtë sektor përmes zbatimit të masave dhe aktiviteteve të përcaktuara brenda programeve vjetore të institucioneve përkatëse.

Në vitin 2017, u përgatit një Strategji e re për Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme (NVM), që mbulon periudhën 2018–2023. Ajo u zhvillua bazuar në rezultatet e strategjisë së mëparshme dhe prioritetet e Qeverisë, duke marrë gjithashtu parasysh kornizat dhe objektivat e politikave të BE-së. Kjo strategji përcaktoi prioritetet për përmirësimin e mjedisit të biznesit për zhvillimin e NVM-ve, duke forcuar njëkohësisht përpjekjet për të rritur konkurrueshmërinë dhe inovacionin. Strategjia u zhvillua me fokus në tre objektiva strategjike, rreth të cilëve u formuluan tre shtylla, duke shërbyer si bazë për organizimin e ndërhyrjeve specifike të programit.

- Objektivi Strategjik 1 - Të krijojë një mjedis të favorshëm biznesi që nxit sipërmarrjen dhe investimet.
- Objektivi Strategjik 2 - Të mbështeten ndërmarrjet e vogla dhe të mesme që të bëhen pjesëmarrëse shumë produktive dhe konkurruese në tregjet evropiane dhe ndërkombëtare.
- Objektivi Strategjik 3 - Të përmirësojë konkurrueshmërinë ekonomike të vendit duke rritur kapacitetin sipërmarrës dhe inovativ të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme.

Një vlerësim i kohëve të fundit ka treguar se për shkak të disa faktorëve që ndikuan në zbatimin e Strategjisë së mëparshme (si mungesa e burimeve të mjaftueshme teknike dhe financiare, pandemia COVID-19, kriza energjitike dhe lufta në Ukrainë), zbatimi i Strategjisë, si dhe arritja e objektivave dhe synimeve të saj, nuk u realizuan plotësisht. Për shkak të kësaj, dhe meqenëse vlefshmëria e strategjisë së mëparshme ka skaduar, së bashku me trendet dhe prioritetet e reja globale të qeverisë së re, ka lindur nevoja për përgatitjen e një dokumenti të ri politikash.

---

¹<https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/european-charter-for-small-enterprises.html>

Strategjia e re për NVM -të 2025-2030 është një vazhdim i përpjekjeve të mëparshme për të mbështetur sektorin e NVM-ve në vend duke sfiduar prioritetet dhe duke zbatuar aktivitete që do të kontribuojnë më tej në rritjen e përpjekjeve të tyre për konkurrueshmëri dhe inovacion. Bazuar në këtë, Ministria e Ekonomisë dhe Punës (MEN) u ngarkua nga Qeveria për të zhvilluar Strategjinë e re për NVM-të për periudhën 2025-2030 dhe për të ngritur një grup pune me përfaqësues nga institucionet dhe organizatat përkatëse për të kontribuar në përgatitjen e këtij dokumenti. Për ta arritur këtë, MEN dhe grupi i punës u mbështetën nga Delegacioni i BE-së në RMV duke ofruar ekspertizë teknike për zhvillimin e strategjisë së re për NVM-të.

2. Përshtatja e Strategjisë me kornizat e politikave të BE-së, rajonale dhe kombëtare

Gjatë përgatitjes së këtij dokumenti të politikave, u analizua kuadri i politikave të BE-së për NVM-të për të harmonizuar prioritetet kryesore në zhvillimin e sektorit të NVM-ve të vendit në përputhje me kuadrin aktual të politikave të BE-së dhe kërkesat e Kapitullit 20 - *Politika e ndërmarrjeve dhe industrisë*. Në këtë kontekst, u shqyrtuan dokumentet strategjike të BE-së që përqendrohen në politikat e NVM-ve, si dhe dokumente të tjera të lidhura me politikat rajonale (në kontekstin e Ballkanit Perëndimor (BP)).

RMV është plotësisht e përkushtuar ndaj zbatimit të kriterëve ekonomike dhe politike të BE-së, duke përfshirë fushën e zhvillimit industrial dhe politikës së NVM-ve. Është e nevojshme të theksohet se në zbatimin e parimeve të BE-së dhe hartimin dhe zbatimin e politikës së NVM-ve, RMV ka miratuar Hartën Evropiane për Ndërmarrjet e Vogla si një udhëzues për zhvillimin e mëtejshëm të sektorit të NVM-ve. Ky proces vazhdoi me transformimin e Hartës dhe miratimin e Aktit të Biznesit të Vogël (SBA) si një parim udhëzues, së bashku me vendet e tjera në BP dhe Turqinë.

2.1 Përmbledhje e kornizës së politikave të BE-së

Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme (NVM) evropiane kanë kaluar nëpër sfida të rëndësishme gjatë viteve të fundit, pas një pandemie të paparë dhe ndërprerjeve globale të zinxhirit të furnizimit gjatë epokës pas pandemisë, duke rrezikuar rimëkëmbjen ekonomike të NVM-ve të BE-së. Strategjia e re Industriale Evropiane, e orientuar drejt tranzicionit të dyfishtë në një ekonomi të gjelbër dhe dixhitale, përcakton mundësi për NVM-të që meritojnë vëmendje të veçantë. Përveç kësaj, Autonomia Strategjike e Hapur, si një paradigmë e re politike e Bashkimit Evropian, synon të sigurojë që Bashkimi të mund të ndjekë interesat dhe vlerat e tij në mënyrë të pavarur, duke mbetur i hapur ndaj bashkëpunimit global.

Sipas Raportit Vjetor 2023/2024 mbi NVM-të Evropiane - Rishikimi i Performancës ², NVM-të në BE kanë demonstruar aktivitet të konsiderueshëm në zbatimin e veprimeve inovative brenda zinxhirëve kritikë të vlerës. Pavarësisht këtij momenti dhe iniciativave të shumta që mbështesin kërkimin dhe zhvillimin (R&D) dhe inovacionin, produktiviteti i NVM-ve tregon se ka ende hapësirë për përpjekje të mëtejshme, të cilat mund të arrihen duke ofruar mbështetje shtesë dhe duke përcaktuar korniza të përshtatshme politike. Nëse fokusi vendoset në zinxhirët kritikë të vlerës, NVM-të duket se luajnë një rol kyç, veçanërisht në prodhimin e specializuar dhe zhvillimin e tregjeve të reja, siç është riciklimi i lëndëve të para nga mbeturinat. Produktiviteti është gjithashtu një faktor vendimtar për NVM-të, i cili mund të paraqesë rreziqe specifike në kontekstin e Autonomisë së Hapur Strategjike, që synon promovimin e prodhimit vendas të BE-së dhe

---

² https://single-market-economy.ec.europa.eu/document/download/2bef0eda-2f75-497d-982e-c0d1cea57c0e_en?filename=Annual%20Report%20on%20European%20SMEs%202024.pdf

inovacionit në produkte dhe teknologji kritike. Është me rëndësi jetike që politikëbërësit t'i njohin NVM-të si katalizatorë të transformimit që Evropa ka nevojë urgjente dhe t'i shndërrojë ato nga ndjekës në udhëheqës të ndryshimeve rrënjësore, duke i vendosur ato në thelb të hartimit të politikave të BE-së.

Axhenda e Gjelbër e BE-së

Dokumenti strategjik i BE-së, **Marrëveshja e Gjelbër Evropiane**³, është një strategji e re rritjeje që synon transformimin e BE-së në një shoqëri të drejtë dhe të begatë, me një ekonomi moderne, efikase dhe konkurruese. Ai ofron një udhërrëfyes për të krijuar kushte për një ekonomi të qëndrueshme brenda BE-së duke i kthyer sfidat klimatike dhe mjedisore në mundësi në të gjitha fushat e politikave, duke siguruar një tranzicion të drejtë dhe gjithëpërfshirës për të gjithë. Kalimi në një ekonomi të gjelbër ka një ndikim të rëndësishëm në tregun e punës, duke ndryshuar kërkesën e përgjithshme për aftësi, veçanërisht në sektorët që do të duhet t'i nënshtrohen ristrukturimit të thellë të shkaktuar nga përdorimi i teknologjive më të gjelbra, proceseve të qëndrueshme të prodhimit dhe modeleve të biznesit. Ai gjithashtu përfaqëson një kornizë për formulimin e politikave të NVM-ve dhe kalimin e tyre drejt zhvillimit të qëndrueshëm. Marrëveshja e Gjelbër Evropiane është një udhërrëfyes veprimesh për të forcuar përdorimin efikas të burimeve duke lëvizur drejt një ekonomie të pastër dhe rrethore, duke ndaluar ndryshimet klimatike, duke përmbysur humbjen e biodiversitetit dhe duke zvogëluar ndotjen. Ai përshkruan investimet e nevojshme dhe mjetet e disponueshme të financimit dhe shpjegon se si të sigurohet një tranzicion i drejtë dhe gjithëpërfshirës.

Në shkurt të vitit 2023, BE-ja miratoi **Planin Industrial për Marrëveshjen e Gjelbër për Epokën Zero të Energjisë Elektrike**.⁴ i cili përfaqëson një kornizë të BE-së "që rrjedh nga nevoja për një ngritje masive në zhvillimin e teknologjisë, prodhimin dhe instalimin e produkteve me emetim zero neto dhe furnizimin me energji, duke njohur konkurrencën për lëndë të para dhe punë të kualifikuar". Plani i ri Industrial synon të përmirësojë kornizën që mbështet tranzicionin e modeleve të biznesit bazuar në një mjedis rregullator të parashikueshëm dhe të thjeshtuar, qasje më të shpejtë në financim të mjaftueshëm, aftësi të forcuar dhe mbështetje për tregti të hapur për zinxhirë furnizimi elastikë. Marrëveshja e Gjelbër është një pjesë integrale e strategjisë së Komisionit Evropian për të zbatuar Axhendën 2030 të Kombeve të Bashkuara dhe Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm.

Politika Industriale e BE-së

Si plotësim i kuadrit të politikave të NVM-ve, duhet përmendur edhe politika industriale e BE-së, e cila përqendrohet në përmirësimin e mjedisit të biznesit dhe mbështetjen e konkurrueshmërisë dhe rritjes. Objektivi i **Strategjisë së re Industriale për Evropën**⁵ është të mbështesë tranzicionet e dyfishta, ta bëjë industrinë e BE-së globalisht konkurruese dhe të forcojë autonominë strategjike

³COM(2019) 640 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640>

⁴COM(2023) 62 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023DC0062>

⁵COM/2020/102, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0102>

të Evropës, me qëllim transformimin dhe zhvillimin e mëtejshëm të industrive tradicionale dhe të reja, mbështetjen e NVM-ve dhe promovimin e qëndrueshmërisë konkurruese në të gjithë BE-në. Kohëve të fundit, aktivitetet e reja të mbështetjes së inovacionit të BE-së janë përqendruar në zhvillimin e distrikteve të inovacionit për teknologjitë e bazuara në zbulime të rëndësishme shkencore ose përparime inxhinierike (të ashtuquajturat teknologji të thella “deep tech”). Distriktet e inovacionit janë qendra dinamike ku akademia, industria dhe qeveria bashkohen për të nxitur zbulime shkencore, komercializim dhe sipërmarrje. Këto lugina veprojnë si katalizatorë për rritjen rajonale, duke tërhequr talente, kompani dhe investime ndërkombëtare ⁶. Në vitin 2021, Komisioni Evropian përditësoi politikën industriale të BE-së - **Strategjia Industriale 2020: Drejt një Tregu të Vetëm më të Fortë për Rimëkëmbjen e Evropës** ⁷, e cila riafirmoi prioritetet e përcaktuara në vitin 2020. Brenda kësaj Strategjie, propozohen masa të reja për të forcuar qëndrueshmërinë e tregut të vetëm të BE-së, veçanërisht në kohë krize. Ai trajton nevojën për një kuptim më të mirë të ndërvarësive në fushat kryesore strategjike dhe përfaqëson një kuti mjetesh për adresimin e tyre. Ofron masa të reja për të përshpejtuar tranzicionin e gjelbër dhe dixhital. Strategjia e përditësuar gjithashtu i përgjigjet thirrjeve për të identifikuar dhe monitoruar treguesit kryesorë të konkurrueshmërisë ekonomike të BE-së në përgjithësi: integrimin e tregut të vetëm, rritjen e produktivitetit, konkurrueshmërinë ndërkombëtare, investimet publike dhe private, si dhe investimet në kërkim-zhvillim. Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme janë si bazë e strategjisë së përditësuar, me mbështetje financiare të përshtatura dhe masa për t'u mundësuar si ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme ashtu edhe startup-eve të përqafojnë tranzicionin e dyfishtë.

Politika e BE-së për NVM-të

Në fushën e politikës së ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme, gjatë dekadës së fundit, BE-ja ka miratuar disa dokumente strategjike që krijuan kushte specifike për zhvillimin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme, me qëllim rritjen e inovacionit dhe konkurrueshmërisë midis ndërmarrjeve.

Strategjia e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme për një Evropë të Qëndrueshme dhe Dixhitale⁸ E miratuar në mars të vitit 2020, mbështetet në themelet e forta të kuadrit të politikave të NVM-ve dhe programeve mbështetëse të BE-së, duke iu referuar kryesisht SBA-së për Evropën ⁹. Strategjia synon të zhbllokojë potencialin e SME-ve evropiane për të udhëhequr tranzicionet e dyfishta drejt qëndrueshmërisë dhe dixhitalizimit. Një përparësi kryesore e Strategjisë është të mundësojë një rritje të konsiderueshme të numrit të SME-ve me rritje të lartë dhe numrit të SME-ve që përdorin teknologji dixhitale. Strategjia përfaqëson vazhdimësi dhe mbështetet në arritjet e SBA-së dhe prioritetet e saj.

Qëllimi kryesor i politikave të BE-së të përcaktuara nga *Strategjia e NVM-ve për një Evropë të Qëndrueshme dhe Dixhitale* është të stimulojë potencialin e të gjitha NVM-ve në BE në mënyrë

⁶ <https://innovationdistrictcopenhagen.dk/> (Shembull i një distrikti inovacioni të themeluar në pranverën e vitit 2024)

⁷ COM (2021) 350/2, https://commission.europa.eu/document/download/9ab0244c-6ca3-4b11-bef9-422c7eb34f39_en?filename=communication-industrial-strategy-update-2020_en.pdf

⁸ COM/2020/103; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0103>

⁹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fr/memo_11_109

që ato të mund të udhëheqin tranzicionin e dyfishtë të ekonomisë (drejt qëndrueshmërisë dhe dixhitalizimit), me një rritje të konsiderueshme të numrit të NVM-ve me rritje të lartë përmes përdorimit të teknologjive dixhitale. Prioritetet e SBA-së brenda Strategjisë u reformësuan në tre shtylla dhe fusha kryesore ndërhyrjeje, të cilat paraqiten si më poshtë:

- Ndërtimi i kapaciteteve dhe mbështetja e tranzicionit drejt qëndrueshmërisë dhe dixhitalizimit
- Ulja e barrës rregullatore dhe përmirësimi i aksesit në treg
- Përmirësimi i aksesit në financa

Nga ana tjetër, **SBA për Evropën**¹⁰, e cila është dokumenti kryesor strategjik i BE-së, pasqyron vullnetin politik të Komisionit për të njohur rolin qendror të NVM-ve në ekonominë e BE-së dhe për herë të parë krijon një kornizë gjithëpërfshirëse të politikave të NVM-ve që BE-ja dhe Shtetet Anëtare të saj mund ta përdorin për të hartuar politikat e NVM-ve. Ajo u miratua në vitin 2008 dhe synon të përmirësojë qasjen e përgjithshme ndaj sipërmarrjes, të ngulisë përgjithmonë parimin "Fillimisht mendo për të voglit" në hartimin e politikave, nga rregullimi deri te ofrimi i shërbimeve publike, dhe të mbështesë rritjen e NVM-ve duke ndihmuar në trajtimin e problemeve të mbetura që pengojnë zhvillimin e tyre.

Prioritetet kryesore të Aktit lidhen me promovimin e sipërmarrjes, përmirësimin e aksesit në financa, uljen e barrës rregullatore dhe përmirësimin e aksesit në treg dhe ndërkombëtarizimin. Këto parime janë me rëndësi themelore për të shtuar vlerë në nivel të BE-së, për të krijuar një fushë loje të barabartë për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme dhe për të përmirësuar mjedisin ligjor dhe administrativ në BE. Këto prioritete janë përcaktuar në 10 parime të hartuara për të mbështetur krijimin dhe zbatimin e politikave si në nivel të BE-së ashtu edhe në nivel kombëtar .

Instrumentet Financiare të BE-së

Në periudhën buxhetore 2021-2027, BE-ja ripërcaktoi gjithashtu programet për të zbatuar politika të ndryshme në kuadër të **Rregullores së Dispozitive të Përbashkëta 2021-2027**¹¹. Bazuar në këtë dokument, Shtetet Anëtare zhvilluan strategji investimi në nivel kombëtar dhe rajonal, të cilat përcaktojnë instrumentet financiare të përdorura në programet e mbështetjes së NVM-ve. Programet e BE-së janë gjithashtu të arritshme për vendet kandidatë dhe vendet e tani më të bashkangjitura drejt BE-së, në përputhje me kushtet e përcaktuara në rregulloret që përcaktojnë programin.

Programi i Tregut të Vetëm¹² përqendrohet në forcimin e qeverisjes së tregut të brendshëm, duke mbështetur konkurrueshmërinë industriale - veçanërisht për ndërmarrjet mikro, të vogla dhe të

¹⁰ {SEC(2008) 2101} {SEC(2008) 2102}, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008DC0394>

¹¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1060&from=EN>

¹² https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/single-market-programme_en

mesme (NMVM) - duke mbrojtur shëndetin e njerëzve, kafshëve dhe bimëve, dhe duke siguruar mirëqenien e kafshëve, si dhe duke krijuar një kornizë financimi për statistikat evropiane. Fusha specifike e ndërhyrjeve të programit përfshin rritjen e konkurrueshmërisë dhe qëndrueshmërisë së NMV-ve, mbështetjen e standardizimit evropian dhe forcimin e Unionit të Konsumatorëve.

Shtylla e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme (NVM) ¹³ e Programit i Tregut të Përbashkët siguron vazhdimësi në zbatimin e aktiviteteve më me ndikim nga Programi COSME, veçanërisht duke mbështetur akses më të mirë në tregje, një mjedis më të favorshëm biznesi dhe promovimin e sipërmarrjes. Synon të nxisë konkurrueshmërinë, ndërtimin e kapaciteteve dhe qëndrueshmërinë e ndërmarrjeve - veçanërisht midis ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme (NVM).

Programet kryesore përfshijnë:

- **Erasmus për Sipërmarrësit e Rinj** ¹⁴ - mbështetja e sipërmarrjes dhe aksesit në aftësi,
- **Rrjeti Evropian i Ndërmarrjeve (EEN)** ¹⁵ - një qendër e vetme që ndihmon ndërmarrjet e vogla dhe të mesme të rrisin konkurrueshmërinë e tyre dhe të rrisin bizneset e tyre në Tregun e Përbashkët dhe më gjerë, duke përfshirë rajonet më të largëta të BE-së.
- **Iniciativa e Përbashkët e Klusterave** ¹⁶ - që synon lidhjen e ekosistemeve të specializuara industriale për të krijuar mundësi të reja biznesi për NVM-të dhe për t'i integruar ato më mirë në zinxhirët strategjikë të vlerave evropiane dhe globale.

Mbështetja për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme ekziston dhe është e zbatueshme në Republikën e Maqedonisë së Veriut: ajo zbatohet në përputhje me hapat e vendit tonë në procesin e anëtarësimit në BE. Pjesëmarrja e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme lokale në këto aktivitete do të kontribuojë në krijimin e vendeve të punës dhe rritjen duke forcuar konkurrueshmërinë dhe qëndrueshmërinë e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme, duke mbështetur kështu rimëkëmbjen ekonomike.

Shpesh herë NVM përballen me nivel të lartë të pasiguris, kufizime në furnizim, mungesë të fuqisë punëtore dhe konkurrencë jo gjithmonë të drejtë. Paqëndrueshmëria dhe paparashikueshmëria e kontekstit aktual ekonomik e bëjnë më të vështirë bërjen e biznesit për NVM-të. Paketa e Ndhmës për NVM- (SME Relief Package) ¹⁷ propozon masa të reja që do të sigurojnë ofrimin e drejtësisë afatshkurte, forcimin e konkurrueshmërisë afatgjatë të NVM-ve dhe rritjen e drejtësisë në mjedisin e afarist rreth një Tregu të vetëm. Ndërhyrjet kryesore përfshijnë:

¹³ https://eisma.ec.europa.eu/programmes/single-market-programme/support-smes_en

¹⁴ <https://www.erasmus-entrepreneurs.eu/>

¹⁵ <https://een.ec.europa.eu/>

¹⁶ <https://www.clustercollaboration.eu/>

¹⁷ COM(2023) 535 final, https://single-market-economy.ec.europa.eu/document/download/8b64cc33-b9d9-4a73-b470-8fae8a59dba5_en?filename=COM_2023_535_2023_535_1_1_EN

- Rregullorja për pagesat e vonuara ¹⁸,
- Direktiva mbi Thjeshtësimin e Taksave për Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme ¹⁹,
- Një sërë masash të ofruara për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme për të përmirësuar aksesin në financa dhe punë të kualifikuar, si dhe për të mbështetur ndërmarrjet e vogla dhe të mesme gjatë gjithë ciklit të tyre jetësor të biznesit.

Masa e re e propozuar **për parandalimin e vonesave në pagesat** ²⁰ në transaksionet tregtare trajton vonesat në pagesa, një praktikë e padrejtë që rrezikon fluksin e parave të gatshme të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme dhe minon konkurrueshmërinë dhe qëndrueshmërinë e zinxhirëve të furnizimit. Rregullat e reja do të shfuqizojnë Direktivën e vitit 2011 për Vonesat në Pagesa dhe do ta zëvendësojnë atë me një kuadër rregullator. Propozimi prezanton një limit maksimal më të rreptë pagese prej 30 ditëve, eliminon paqartësitë dhe adreson boshllëqet ligjore të pranishme në Direktivën aktuale. Teksti i propozuar siguron gjithashtu pagesën automatike të interesit të grumbulluar dhe tarifave të kompensimit dhe prezanton masa të reja zbatimi dhe korrigjimi për të mbrojtur bizneset nga pagesit e vonuar.

Paralelisht, BE-ja po punon për një **plan të bashkimit të tregjeve të kapitalit** ²¹, (**Capital markets union plan**) i cili përfaqëson një axhendë për krijimin e një tregu të vetëm kapitali që do ta bëjë më të lehtë për bizneset e vogla qasjen në fonde dhe do ta bëjë Evropën një vend më tërheqës për të investuar. Qëllimi është të mundësohet rrjedha e lirë e parave - investimeve dhe kursimeve - në të gjithë BE-në, në mënyrë që konsumatorët, investitorët dhe kompanitë të mund të përfitojnë pavarësisht nga vendndodhja e tyre. Megjithatë, tregjet e kapitalit të BE-së mbeten të fragmentuara. Plani përshkruan 16 masa legjislative dhe jo-legjislative për të arritur tre objektiva kryesore:

- Mbështetje një rimëkëmbje ekonomike të gjelbër, gjithëpërfshirëse dhe elastike,
- Ta bëhet BE-në një vend edhe më të sigurt për kursime dhe investime afatgjata, dhe
- Integrimi i tregjeve kombëtare të kapitalit në një treg vërtet të vetëm.

Strategjia Dixhitale e BE-së

Qëllimi i këtij kuadri politikash është dixhitalizimi i lirive të Tregut të vetëm të BE-së duke përcaktuar rregulla për shërbimet e telekomunikacionit, të drejtën e autorit dhe mbrojtjen e të dhënave. **Strategjia Dixhitale e BE-së** ²² është përcaktuar **përmes një ndërhyrjeje specifike - Dekada Dixhitale 2030** ²³ si një kornizë gjithëpërfshirëse që përfshin të gjitha aktivitetet

¹⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023PC0533> , COM(2023) 533 final/2,

¹⁹ https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/business-taxation/head-office-tax-system-smes-hot_en

²⁰ https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/challenges-and-resilience/late-payment_en

²¹ https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/capital-markets-union/what-capital-markets-union_en

²² <https://eufordigital.eu/discover-eu/eu-digital-strategy/>

²³ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/europes-digital-decade>

'dixhitale', duke përfshirë *Programin e Politikave të Dekadës Dixhitale*. Ky program politikash udhëhiqet nga **Busulla Dixhitale 2030**²⁴ - një udhërrëfyes për arritjen e transformimit dixhital të ekonomisë dhe shoqërisë së BE-së. Objektivat kryesore të Kornizës Dixhitale të BE-së përmbledhen në katër fusha kryesore:

- Një popullsi e aftë në fushën e dixhitalizimit dhe profesionistë dixhitalë shumë të kualifikuar;
- Infrastruktura dixhitale të sigurt dhe të qëndrueshme;
- Transformimi dixhital i bizneseve;
- Dixhitalizimi i shërbimeve publike.

Rregullore më e mirë e BE-së

Axhenda për një rregullore më të mirë²⁵ siguron legjislacion të BE-së transparent dhe të bazuar në prova, të bazuar në pikëpamjet e palëve të interesuara. Objektivat e saj janë të sigurojë që procesi i hartimit të politikave të BE-së të bazohet në prova, t'i bëjë ligjet e BE-së më të thjeshta dhe më të mira, dhe të shmangë barrën e panevojshme — duke përfshirë qytetarët, bizneset dhe palët e interesuara në vendimmarrje. Rregullorja më e mirë siguron hartimin e politikave më transparente dhe efikas. Që nga viti 2021, pikat kryesore të Axhendës së reviduar të Rregullores më të mirë përfshijnë:

- Konsultimet publike të sjellura si "Thirrje për Dëshmi" të vetme;
- Forcimi i përpjekjeve të Komisionit për të thjeshtësuar rregullat e BE-së dhe për të zvogëluar barrën e panevojshme, përmes REFIT²⁶ dhe qasjes "një brenda, një jashtë" (one in one out);
- Heqja e pengesave dhe burokracisë që ngadalësojnë investimet;
- Përmirësimi i mënyrës se si Axhenda e Rregullimit më të Mirë adreson dhe mbështet objektivat e qëndrueshmërisë.

Testi i NVM-ve (SME test)²⁷ analizon efektet e propozimeve të ardhshme legjislative të BE-së mbi NVM-të. Duke vlerësuar kostot dhe përfitimet e opsioneve të politikave për NVM-të, ai promovon parimin "Mendo së pari për të vegjlit" dhe kontribuon në përmirësimin e mjedisit të biznesit. Testi i NVM-ve është pjesë integrale e procesit të vlerësimit të ndikimit të rregullores së Komisionit Evropian. Testi i NVM-ve përbëhet nga:

- Identifikimi i bizneseve që ka më shumë gjasa të preken;
- Konsultimi i NVM-ve dhe organizatave përfaqësuese (siç janë palët e interesuara të NVM-ve dhe EEN);

²⁴ https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:12e835e2-81af-11eb-9ac9-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF

²⁵ https://commission.europa.eu/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/better-regulation_en#documents

²⁶ https://commission.europa.eu/law/law-making-process/evaluating-and-improving-existing-laws/refit-making-eu-law-simpler-less-costly-and-future-proof_en

²⁷ https://commission.europa.eu/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/better-regulation_en#documents

- Vlerësimi i ndikimeve në ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (analiza e kostos dhe përfitimit);
- Duke eksploruar opsionet e politikave për të minimizuar efektet negative mbi NVM-të ose duke marrë në konsideratë masat zbutëse, nëse është e nevojshme.

2.2. Përmbledhje e Kornizave të Politikave për Ballkanin Perëndimor

Gjatë dekadës së fundit, qeveritë e Ballkanit Perëndimor kanë miratuar gjithashtu disa axhenda politike që përcaktojnë prioritetet që duhen arritur në nivel rajonal. Këto janë prioritetet të ndërmjetme (pika referimi) që shtrihen diku midis prioritetëve të BE-së dhe atyre kombëtare.

Me nënshkrimin e Deklaratës në Sofje (në samitin e mbajtur në nëntor 2020), të gjitha vendet e Ballkanit Perëndimor mbështetën plotësisht parimet e **Axhendës së Gjelbër Evropiane për Ballkanin Perëndimor**.²⁸ dhe shprehën angazhimin e tyre për të zbatuar veprime konkrete brenda pesë shtyllave të mëposhtme të **Axhendës së Gjelbër Evropiane** :

- Dekarbonizimi: klima, energjia, lëvizshmëria
- Ekonomia qarkulluese: prodhim dhe konsum i qëndrueshëm
- Dendotja (pastrim): zvogëlimi i ndotjes së ajrit, ujit dhe tokës:
- Sisteme të qëndrueshme ushqimore dhe zona rurale
- Biodiversiteti: mbrojtja dhe restaurimi i ekosistemeve

Për më tepër, dixhitalizimi duhet të shërbejë si një mundësi kyçe në arritjen e pesë shtyllave të përmendura më sipër, në përputhje me konceptin e tranzicionit dypalësh të gjelbër dhe atij dixhital. Objektivat e këtyre shtyllave duhet të ndiqen përmes veprimeve konkrete dhe të mbështeten nga mekanizma dhe instrumente specifike financiare.

Përveç prioritetëve të kuadrit rajonal, ekziston edhe **Strategjia 2030 e Evropës Juglindore**.²⁹ objektivi kryesor i të cilit është të promovojë dhe avancojë zbatimin e Objektivave të Zhvillimit të Qëndrueshëm të Kombeve të Bashkuara përmes bashkëpunimit rajonal midis të gjitha ekonomive të Evropës Juglindore (EJL) në të tre dimensionet. Strategjia e EJL përfshin trembëdhjetë fusha prioritare të ndërhyrjes, duke ofruar një kornizë për një qasje të integruar për adresimin e çështjeve të qëndrueshmërisë. Deri në vitin 2030, qëllimi i kësaj strategjie rajonale është të arrijë një rritje ekonomike të qëndrueshme rajonale që synon uljen e varfërisë dhe pabarazive, përmirësimin e përfshirjes sociale, fuqizimin e grave, ngadalësimin e depopullimit, përmirësimin e cilësisë së përgjithshme të jetës së qytetarëve dhe përshpejtimin e tranzicioneve të gjelbra dhe dixhitale pa kompromentuar konkurrueshmërinë dhe zhvillimin e sektorit privat.

²⁸{COM(2020) 641 final}, https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2020-10/green_agenda_for_the_western_balkans_en.pdf

²⁹<https://www.rcc.int/pages/148/south-east-europe-sec2030-strategy>

Një dokument tjetër i rëndësishëm është **Plani i Veprimit për Tregun e Përbashkët Rajonal 2025–2028**,³⁰ i cili përfaqëson një kornizë të drejtuar nga rajoni, bazuar në rregullat dhe standardet e BE-së, që synon konsolidimin dhe rritjen e konkurrueshmërisë dhe bashkëpunimit ekonomik. Ky Plan Veprimi është një pjesë integrale e **Planit të Rritjes për Ballkanin Perëndimor**, i cili synon të stimulojë rritjen ekonomike dhe të rrisë konvergencën socio-ekonomike të rajonit, duke e sjellë atë më afër Tregut të Përbashkët të BE-së.

Fushat kryesore e mbuluara nga Tregu i Përbashkët Rajonal 2.0 përfshijnë: lëvizjen e lirë të mallrave, lëvizjen e lirë të shërbimeve, masat tregtare horizontale, zhvillimin e kapitalit njerëzor, një mjedis të favorshëm biznesi dhe konkurrueshmëri, si dhe transformimin dixhital.

Ndikimi pozitiv në PBB-në dhe nivelet e të ardhurave në vendet e Ballkanit Perëndimor që rezultojnë nga integrimi me Tregun e Përbashkët të BE-së — në kombinim me Politikën e Kohezionit të BE-së — është demonstruar qartë në të kaluarën. Mësimet e nxjerra tregojnë se rritja e mëtejshme kërkon investime në modernizimin e ekonomive dhe infrastrukturës, gjë që kërkon mbështetje shtesë financiare. **Plani i ri i Rritjes për Ballkanin Perëndimor**³¹ synon të integrojë ekonominë e rajonit në Tregun e Përbashkët të BE-së, të rrisë bashkëpunimin ekonomik rajonal, të thellojë reformat e lidhura me BE-në dhe të rrisë fondet para-anëtarësimit për të përshpejtuar konvergencën socio-ekonomike të Ballkanit Perëndimor me BE-në. Ky Plan i ri i Rritjes ndërtohet mbi metodologjinë ekzistuese të zgjerimit dhe krijon masa që përforcojnë reciprocisht që do të shumëfishojnë përfitimet e mundshme të secilit veprim individual. Plani i Rritjes është strukturuar rreth katër shtyllave:

- Përmirësimi i integritetit ekonomik me Tregun e Përbashkët të BE-së
- Forcimi i integritetit ekonomik midis vendeve të Ballkanit Perëndimor përmes një Tregu të Përbashkët Rajonal
- Përshpejtimi i reformave themelore
- Mbështetja e konvergencës përmes rritjes së ndihmës financiare.

Në maj të vitit 2024, Këshilli i BE-së krijoi **Instrumentin e Reformës dhe Rritjes për Ballkanin Perëndimor**³², një mjet i ri për të mbështetur reformat që lidhen me BE-në dhe rritjen ekonomike në rajon. Objektivi kryesor i mekanizmit është të mbështesë përafrimin e vendeve të Ballkanit Perëndimor me vlerat, ligjet, rregullat, standardet, politikat dhe praktikën e BE-së, me qëllim të anëtarësimit të tyre në BE në të ardhmen, si dhe integrimin e tyre gradual në Tregun e vetëm të BE-së dhe konvergencën socio-ekonomike me BE-në. Instrumenti ka një pako totale financiare prej 6 miliardë eurosh për periudhën 2024–2027, e përbërë nga 2 miliardë euro në grante dhe 4 miliardë euro në kredi koncesionare. Shpërndarja është e kushtëzuar nga vendet e Ballkanit Perëndimor që zbatojnë reforma specifike socio-ekonomike dhe themelore.

³⁰ https://www.berlinprocess.de/uploads/documents/common-regional-market-action-plan-2025-2028_1728992448.pdf

³¹ COM(2023) 691 final, https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/8f5d8e63-e951-4180-9c32-298cae022d03_en?filename=COM_2023_691_New%20Growth%20nkans%20We

³² <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/PE-80-2024-INIT/en/pdf>

Korniza e Investimeve në Ballkanin Perëndimor (WBIF) ³³ ofron financim dhe asistencë teknike për investime strategjike në sektorët e energjisë, mjedisit, infrastrukturës sociale, të transportit dhe asaj dixhitale. Gjithashtu mbështet iniciativat e zhvillimit të sektorit privat. Projektet dhe programet e financimit të sektorit publik në kuadër të WBIF mund të përfitojnë: (a) subjektet publike; (b) subjektet private, të tilla si — por pa u kufizuar në — ato të krijuara në kuadër të partneriteteve publik-privat, sipërmarrjeve të përbashkëta ose konsorciumeve të bazuara në kapital; dhe (c) subjekte të tjera me kapital të përzier publik-privat që në çdo rast janë përgjegjëse për menaxhimin, ndërtimin dhe ofrimin e shërbimeve të shërbimeve publike.

Për më tepër, instrumentet specifike financiare në dispozicion të vendeve të Ballkanit Perëndimor përfshijnë: Fondin e Gjelbër për Rritje, Fondin Evropian për Evropën Juglindore, Programin Rajonal për Eficiencën e Energjisë (REEP), Programin Rajonal për Eficiencën e Energjisë për Ballkanin Perëndimor – REEP Plus, dhe Instrumentin për Inovacionin dhe Zhvillimin e Ndërmarrjeve për Ballkanin Perëndimor.

2.3. Përmbledhje e Kornizës së Politikave Kombëtare

Republika e Maqedonisë së Veriut ka miratuar korniza specifike politikash që përcaktojnë qëllimet dhe detyrat dhe ofrojnë drejtim për zhvillimin e mëtejshëm të vendit në sektorë të ndryshëm. Kornizat strategjike të përcaktuara në dokumente të ndryshme kombëtare ofrojnë një udhërrëfyes për adresimin e këtyre sfidave, ndërkohë që shfrytëzojnë gjithashtu potencialin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme si katalizatorë për rritje të qëndrueshme dhe gjithëpërfshirëse. Strategjia e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme është në përputhje me këto prioritetet dhe forcon më tej kontributin e saj në zhvillimin dhe mbështetjen e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme.

Teksti i mëposhtëm ofron një përshkrim të detajuar të aspekteve të secilit prej këtyre kornizave të politikave që lidhen me ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, duke ilustruar ndërlidhjet e tyre dhe potencialin për të nxitur rritjen afatgjatë në vend.

Strategjia **Kombëtare e Zhvillimit 2024-2044** ³⁴ është një kornizë gjithëpërfshirëse dhe integruese e hartuar për të udhëhequr transformimin ekonomik, social dhe mjedisor të vendit gjatë dy dekadave të ardhshme. Duke përfshirë njohuri nga sektorë dhe palë të ndryshme të interesuara, duke përfshirë qeveritë vendore, organizatat rinore dhe partnerët ndërkombëtarë, strategjia synon të adresojë sfidat kritike, duke krijuar njëkohësisht një të ardhme gjithëpërfshirëse dhe të qëndrueshme.

Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme (NVM) pozicionohen në qendër të strategjisë, të njohura si kontribues të rëndësishëm në inovacion, punësim dhe rritje ekonomike. Strategjia adreson pengesat me të cilat përballen NVM-të, të tilla si qasja e kufizuar në financa, infrastruktura e pazhvilluar dhe barrat rregullatore, duke propozuar një sërë masash mbështetëse. Mekanizmat inovative të financimit, duke përfshirë obligacionet e gjelbra, fondet e kapitalit sipërmarrës dhe modelet e financimit të përziera, synojnë të krijojnë një mjedis të favorshëm që NVM-të të

³³ <https://www.wbif.eu/>

³⁴ <https://www.nrs.mk/content/ENG%20Draft%20NDS%20fin.pdf>

lulëzojnë. Instrumente specifike janë përshtatur për të rritur aksesin në kredi, për të inkurajuar investimet në sektorë me potencial të lartë dhe për të nxitur aktivitetin sipërmarrës, veçanërisht në zonat rurale dhe të pashërbyera.

Strategjia thekson transformimin dixhital si një nxitës kyç për konkurrueshmërinë e NVM-ve. Investimet në infrastrukturën dixhitale dhe iniciativat për ndërtimin e kapaciteteve janë hartuar për të pajisur NVM-të me mjetet dhe aftësitë e nevojshme për të marrë pjesë në vlerat e zinxhirit global. Tregtia elektronike, automatizimi dhe teknologjitë inteligjente theksohen si komponenta thelbësore të rritjes së NVM-ve, me vëmendje të veçantë në tejkalimin e hendekut dixhital midis ndërmarrjeve urbane dhe rurale.

Qëndrueshmëria mbështet strategjinë, me një shtytës të fortë për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (NVM) që të miratojnë praktika miqësore me mjedisin. Përmes stimulimeve të tilla si lehtësimet tatimore dhe qasja në financim e gjelbër, strategjia i përshtat operacionet e NVM-ve me objektivat më të gjera klimatike të vendit. Kjo qasje jo vetëm që kontribuon në përpjekjet globale mjedisore, por edhe forcon pozicionin e NVM-ve në treg duke përbushur kërkesën në rritje për produkte dhe shërbime të qëndrueshme.

Në përputhje me të lartpërmendurën, zbatimi i Strategjisë së NVM-ve kontribuon drejtpërdrejt në arritjen e qëllimit të parë të zhvillimit — forcimin e konkurrueshmërisë dhe zhvillimit e vendit përmes një ekosistemi funksional dhe inovativ, aftësive, njohurive, përfshirjes dhe qëndrueshmërisë së qytetarëve — dhe fushat e mëposhtme strategjike:

- Ekonomi të qëndrueshme, inovative dhe konkurruese; dhe
- Transformimi i gjelbër

Programi i Punës i Qeverisë për periudhën 2024–2028³⁵ i jep përparësi rritjes së qëndrueshme ekonomike, inovacionit dhe punësimit, me fokus në forcimin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme si një gur themel i ekonomisë kombëtare. Duke i njohur ndërmarrjet e vogla dhe të mesme si nxitës të konkurrueshmërisë dhe inovacionit, programi përshkruan iniciativa për të përmirësuar mjedisin e tyre operativ dhe pozicionin në treg.

Përveç prioriteteve të tjera, fokusi në program i është dhënë edhe përmirësimit të aksesit në financa për NVM-të përmes linjave të kreditit të përshtatura, garancive dhe partneriteteve publiko-private. Ai gjithashtu përcakton një kornizë për promovimin e sipërmarrjes duke nxitur ekosistemet e startup-eve dhe duke ofruar mbështetje financiare për bizneset e reja dhe inovative. Transformimi dixhital theksohet shumë, duke inkurajuar NVM-të të adoptojnë teknologji të përparuara dhe të përmirësojnë operacionet përmes dixhitalizimit.

Për të mbështetur më tej ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, programi përfshin masa për të ulur barrën administrative, për të thjeshtësuar pajtueshmërinë rregullatore dhe për të krijuar stimuj për formalizimin. Përfshirja është një temë kyçe, me iniciativa për të integruar gratë, të rinjtë dhe grupet e marginalizuara në aktivitetet sipërmarrëse.

---

³⁵<https://vlada.mk/sites/default/files/dokumenti/programa-na-vladata-2024-2028.pdf>

Vendimi për Përcaktimin e Prioriteteve Strategjike të Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut për vitet 2024–2028³⁶ përcakton prioritetet strategjike për periudhën 2024-2028. Në këtë kontekst, zbatimi i Strategjisë së NVM-ve kontribuon në arritjen e prioriteteve që lidhen me:

- rigjallërimin e ekonomisë kombëtare, avancimin e tranzicionit energjetik, stimulimin e një cikli të fortë rritje ekonomike, sigurimin e financave publike të qëndrueshme, përmirësimin e infrastrukturës së përgjithshme të transportit, rritjen e standardit të jetesës dhe mundësimin e një jete më të mirë dhe me cilësi më të lartë për të gjithë; dhe

- një administratë publike profesionale dhe efikase, zhvillimi i ekonomisë dixhitale, sektori i TIK-ut, inteligjenca artificiale, inovacioni dhe ekosistemi i startup-eve;

Axhenda e Reformave për Maqedoninë e Veriut 2024-2028³⁷, si pjesë e Planit më të gjerë të Rritjes së Bankës Botërore, përshkruan masa për të nxitur konvergjencën socio-ekonomike me BE-në, me një theks të fortë te ndërmarrjet e vogla dhe të mesme si motorë të rritjes ekonomike. Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme synohen përmes iniciativave të hartuara për të përmirësuar mjedisin e biznesit, për të rritur aksesin në financa dhe për të nxitur inovacionin dhe integrimin në tregjet rajonale dhe globale.

Axhenda trajton sfidat me të cilat përballen ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, të tilla si qasja e kufizuar në financa dhe një mjedis rregullator kompleks. Masat e propozuara përfshijnë krijimin e skemave të garancisë së kreditit, mundësimin e përdorimit të aseteve të paprekshme si kolateral dhe thjeshtësimin e proceseve administrative për të lehtësuar koston e të bërit biznes. Përveç kësaj, axhenda thekson nevojën për të formalizuar ndërmarrjet e vogla dhe të mesme informale, duke ofruar stimuj për regjistrim dhe pajtueshmëri.

Inovacioni është një përparësi, duke propozuar mbështetje më të madhe për Kërkimin dhe Zhvillimin (K&ZH), veçanërisht në sektorë të tillë si TIK-u dhe bujqësia inteligjente. Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (NVM) inkurajohen të miratojnë teknologji të gjelbra dhe dixhitale, të mbështetura nga stimuj financiarë të synuar dhe iniciativa për ndërtimin e kapaciteteve. Fokusi në transformimin dixhital përfshin masa për të zgjeruar aksesin në internet me brez të gjerë dhe për t'i pajisur NVM-të me mjete për tregtinë elektronike dhe menaxhimin dixhital.

Udhërrëfyeni për qarkullimin e Ekonomisë 2024³⁸ përcakton një rrugë strategjike për kalimin e vendit në një ekonomi të qarkullueshme, duke theksuar qëndrueshmërinë dhe rezistencën ekonomike. Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme (NVM) janë në qendër të këtij tranzicioni, të njohura për rolin e tyre në miratimin e praktikave që zvogëlojnë mbeturinat, rrisin efikasitetin e burimeve dhe promovojnë ripërdorimin dhe riciklimin e materialeve. Udhërrëfyeni thekson rëndësinë e pajisjes të NVM-ve me mjetet për të udhëhequr në fusha si ndërtimi, tekstilet, biomasa dhe minierat, ku praktikata e qarkullimit mund të nxisin transformimin sektorial.

³⁶ Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë, Nr. 256/23 dhe 177/24

³⁷https://mep.gov.mk/data/MK_Reform%20Agenda_EN.pdf

³⁸https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/03/a-roadmap-towards-circular-economy-of-north-macedonia_f4d7444c/1973c88c-en.pdf

Masat kryesore përfshijnë ndërtimin e kapaciteteve të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme përmes trajnimit, mentorimit dhe nismave të bashkëpunimit, duke ofruar njëkohësisht stimuj financiarë si grante dhe programe financimi të përshtatura. Në ndërtim, ndërmarrjet e vogla dhe të mesme inkurajohen të përdorin materiale të ricikluara dhe të miratojnë metoda të qëndrueshme. Në tekstile, fokusi është në eko-dizajn dhe reduktimin e mbetjeve, ndërsa sektori i biomasës promovon zinxhirët qarkullues të furnizimit dhe menaxhimin efikas të mbetjeve.

Strategjia **Industriale e Maqedonisë së Veriut 2018-2027**³⁹ nënvizon rolin kritik të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme në nxitjen e zhvillimit të sektorit industrial. Të njohura si thelbësore për inovacionin, rritjen e eksporteve dhe krijimin e vendeve të punës, ndërmarrjet e vogla dhe të mesme janë thelbësore për arritjen e vizionit të strategjisë për rritjen e produktivitetit, konkurrueshmërisë dhe industrializimit të qëndrueshëm.

Strategjia thekson krijimin e një mjedisi të favorshëm për NVM-të përmes masave të synuara, të tilla si përmirësimi i aksesit në financa nëpërmjet partneriteteve publiko-private, granteve dhe financimeve ndërkombëtare. Ajo identifikon sektorin e prodhimit si një përparësi, ku NVM-të mund të udhëheqin në avancimin e zinxhirit të vlerave dhe në miratimin e teknologjive inovative.

Duke adresuar sfidat si rregullator kompleksiv, strategjia propozon politika të thjeshtësuara për të lehtësuar operacionet e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme. Duke nxitur bashkëpunimin midis organeve qeveritare dhe sektorit privat, ajo synon të sigurojë që ndërmarrjet e vogla dhe të mesme të mund të lulëzojnë dhe të kontribuojnë ndjeshëm në rritjen industriale të Maqedonisë së Veriut.

Plani i Përshejtimit të Rritjes 2022-2026⁴⁰ është një kornizë kritike për të nxitur rritjen ekonomike dhe rimëkëmbjen e vendit pas pandemisë COVID-19. Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme (NVM) janë në thelb të këtij plani, të identifikuar si nxitës kryesorë të inovacionit, punësimit dhe zhvillimit të qëndrueshëm.

Plani adreson kufizimet financiare me të cilat përballen ndërmarrjet e vogla dhe të mesme duke propozuar një gamë mekanizmesh inovativ të financimit. Këtu përfshihen fonde të kapitali sipërmarrës, obligacione të gjelbra, fonde hibride investime dhe skema garancie. Të përshtatura për të inkurajuar investimet private, këto instrumente synojnë të mobilizojnë 12 miliardë euro në financim - duke kombinuar 4 miliardë euro në financim publik me 8 miliardë euro nga burime private. Iniciativa specifike, të tilla si Fondi për Inovacione dhe Zhvillim Teknologjik (FITD) dhe Fondi Hibrid i Ekonomisë së Gjelbër dhe Dixhitale, janë hartuar për të rritur aksesin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme në kapital, duke nxitur njëkohësisht inovacionin dhe praktikatat e biznesit të gjelbër.

Transformimi dixhital është gur themeli i planit, ku ndërmarrjet e vogla dhe të mesme inkurajohen të miratojnë teknologji të përparuara dhe platforma të tregtisë elektronike. Investimet në infrastrukturën dixhitale dhe zhvillimin e aftësive janë përparësi për të siguruar që ndërmarrjet e vogla dhe të mesme të mbeten konkurruese në tregjet vendase dhe ndërkombëtare.

³⁹<https://www.economy.gov.mk/Upload/Documents/Finalna%20Industriska%20Strategjija.pdf>

⁴⁰https://finance.gov.mk/wp-content/uploads/2022/01/Growth-Acceleration-Plan_final-1.doc

Udhërrëfyesi i **Tranzicionit të Drejtë (2024-2030)** ⁴¹ përcakton një kornizë për kalimin e RMV-së nga varësia nga qymyri në një ekonomi të gjelbër dhe të qëndrueshme, duke theksuar rolin e NVM-ve në nxitjen e inovacionit, punësimit dhe qëndrueshmërisë ekonomike. NVM-të pozicionohen si aktorë kyç në këtë ndryshim, veçanërisht në rajonet e varura nga qymyri si Pelagonia dhe Jugperëndimi, ku tranzicioni synon të zëvendësojë industritë tradicionale me alternativa më të pastra dhe më të qëndrueshme.

Udhërrëfyesi thekson nevojën që Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme (NVM) të udhëheqin në sektore si energjia e rinovueshme, efikasiteti i burimeve dhe infrastruktura e qëndrueshme. Për të adresuar pengesat siç janë financimi i kufizuar dhe boshllëqet në aftësi, udhërrëfyesi përshkruan mekanizmat financiarë si skema e kredi dhe fondet e investimeve të gjelbra të synuara për NVM-të. Ai gjithashtu përqendrohet në përmirësimin e aftësive dhe rikualifikimin e punëtorëve përmes programeve të trajnimit profesional, veçanërisht për ata që kalojnë nga industritë e lidhura me qymyrin. Përfshirja është përparësi, me përpjekje për të angazhuar gratë, të rinjtë dhe grupet e marginalizuara në aktivitetet e NVM-ve, duke nxitur përfitime më të gjera socio-ekonomike.

I/E/Të/Të **Strategjia Kombëtare për Zhvillim të Qëndrueshëm 2009-2030** ⁴² Pozicionet e NVM-ve si nxitës kryesorë të inovacionit, krijimit të vendeve të punës dhe rritjes së qëndrueshme në RMV. Strategjia thekson përmirësimin e aksesit në financa, rregulloret e thjeshtësuara dhe iniciativat e ndërtimit të kapaciteteve për të rritur konkurrueshmërinë e NVM-ve, veçanërisht në prodhim, turizëm dhe bujqësi. Ajo gjithashtu përcakton mekanizma për të inkurajuar NVM-të të miratojnë teknologji të gjelbra dhe praktika efikase të burimeve, të mbështetura nga stimuj si kredi dhe grante me interes të ulët. Përfshirja është gjithashtu përparësi, duke promovuar pjesëmarrje më të madhe të grave, të rinjve dhe sipërmarrësve ruralë në aktivitetet e NVM-ve.

Duke nxitur bashkëpunimin ndërsektorial dhe duke përfshirë ndërmarrjet e vogla dhe të mesme në hartimin e politikave, strategjia synon të krijojë një ekonomi rezistente dhe të barabartë, duke u përfruar me standardet e qëndrueshmërisë së BE-së.

Strategjia **Kombëtare e Punësimit 2021-2027** ⁴³ përqendrohet në krijimin e një tregu pune rezistent, ku ndërmarrjet e vogla dhe të mesme luajnë një rol kritik në nxitjen e krijimit të vendeve të punës dhe rritjes ekonomike. Edhe pse ndërmarrjet e vogla dhe të mesme përbëjnë 99% të numrit të përgjithshëm të ndërmarrjeve, duke punësuar pothuajse 3/4 e fuqisë punëtore, ato përballen me sfida të tilla si produktiviteti i ulët dhe qasja e kufizuar në financa.

Për të rritur konkurrencën e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme, ky dokument politikash thekson përmirësimin e qasjes në financa përmes granteve, mikro-kredive dhe skemave garantuese për kredi. Vëmendje e veçantë i kushtohet nxitjes së inovacionit brenda ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme, veçanërisht në sektorët me rritje të lartë si TIK-u dhe shërbimet profesionale, të cilat kanë treguar rritje të ndjeshme në punësim dhe kontribute me vlerë të shtuar. Programet e trajnimit dhe

41

<https://economy.gov.mk/content/documents/Web%20strana%20zabeleshki%20od%20Agencija%20za%20primena%20na%20jaz%20ikot%20na%20RSM%2007.07.2021.pdf>

⁴²Kjo strategji u transformua në Strategjinë Kombëtare të Zhvillimit 2024 - 2044

⁴³https://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/2021/trud/strategjia_vrabortuvanje_2021_eng.pdf

përmirësimin të aftësive synojnë të kapërcejnë hendekun e aftësive, duke siguruar që tregu i punës të jetë në përputhje me nevojat e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme.

Strategjia gjithashtu mbështet ndërmarrjet e vogla dhe të mesme në kalimin punës së formalizuar, me korniza rregullatore më të thjeshtësuara dhe stimulim për regjistrimin formal të biznesit. Për më tepër, këto iniciativa synojnë të promovojnë përfshirjen duke rritur pjesëmarrjen e grave, të rinjve dhe grupeve të marginalizuara në aktivitetet e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme, duke nxitur mundësi të barabarta në të gjithë tregun e punës.

Strategjia **për Formalizimin e Ekonomisë Informale 2023-2027**⁴⁴ përqendrohet në uljen e përhapjes së aktiviteteve ekonomike informale dhe integrimin e ndërmarrjeve informale në ekonominë formale. Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme (NVM) mbeten në fokus të kësaj përpjekjeje, duke pasur parasysh përfaqësimin e tyre të konsiderueshëm në sektorin informal dhe potencialin e tyre për të nxitur rritje ekonomike gjithëpërfshirëse dhe të qëndrueshme.

Strategjia thekson sfidat me të cilat përballen ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, duke përfshirë aksesin e kufizuar në financa, kapacitetin e pamjaftueshëm për pajtueshmëri rregullatore dhe mungesën e trajnimit formal. Për të adresuar këto çështje, ajo përshkruan masa të tilla si mjete financiare të përshtatura, programe për ndërtimin e kapaciteteve dhe korniza rregullatore të përmirësuara. Këto iniciativa synojnë të mbështesin ndërmarrjet e vogla dhe të mesme në kalimin në operacione formale, duke rritur kështu produktivitetin dhe aksesin në tregje të reja.

Sektorët kryesorë si bujqësia, ndërtimi dhe shërbimet janë në shënjestër, ku ndërmarrjet e vogla dhe të mesme kanë një prani të lartë në ekonominë informale. Strategjia përfshin stimulim për regjistrim, lehtësime tatimore për bizneset e sapoformuara dhe integrimin në zinxhirët e vlerës për të inkurajuar pajtueshmërinë me rregullat e punës dhe fiskalizimin.

Nën ingerenca të Ministrisë së Transformimit Dixhital (MoDT), është duke u hartuar **Strategjia Kombëtare e TIK-ut 2023-2027** , me qëllim përshpejtimin e transformimit dixhital të vendit, duke i njohur ndërmarrjet e vogla dhe të mesme si nxitës kryesorë të inovacionit dhe rritjes ekonomike. Strategjia thekson rëndësinë e aftësimit të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme për të adoptuar teknologji të përparuara dixhitale dhe për t'u integruar në ekonominë dixhitale që ecën me shpejtësi.

Strategjia identifikon katër shtylla thelbësore për zhvillimin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme: infrastruktura dixhitale, aftësitë dixhitale, qeverisje dixhitale dhe dixhitalizim të biznesit. Iniciativat nën këto shtylla përfshijnë përmirësimin e aksesit në internet me shpejtësi të lartë, ofrimin e programeve të trajnimit të përshtatura për të ndërtuar kapacitetin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme dhe thjeshtimin e qasjes në shërbimet qeveritare dixhitale. Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme mbështeten në miratimin e teknologjive të tilla si inteligjenca artificiale, të dhënat e mëdha dhe shërbimet cloud për të rritur produktivitetin dhe konkurrueshmërinë.

Vëmendje e veçantë i kushtohet nxitjes së bashkëpunimit midis ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme dhe mundësuesve të TIK-ut, duke krijuar një mjedis të përshtatur dhe mbështetës për

---

⁴⁴https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Ffinance.gov.mk%2Fwp-content%2Fuploads%2F2023%2F09%2FStrategjia-za-neformalna-ekonomija-2023-2027_korekcija-28082023-2-1.docx

inovacionin. Strategjia gjithashtu thekson nevojën për instrumente financiare dhe stimulim për të lehtësuar pjesëmarrjen e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme në ekonominë dixhitale, veçanërisht në zonat e pashërbyera dhe rurale.

Strategjia e Specializimit të Mençur (2024-2027)⁴⁵ përqendrohet në përmirësimin e ekosistemit të inovacionit në Maqedoninë e Veriut duke promovuar kërkimin, zhvillimin dhe inovacionin në sektorë me përparësi të lartë. Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme shihen si motorë të transformimit drejt një ekonomie të qëndrueshme e bazuar drejt njohurive.

Strategjia identifikon fusha prioritare si bujqësia inteligjente, TIK-u, industria elektromekanike (Industria 4.0) dhe materialet e qëndrueshme dhe ndërtesat inteligjente, të cilat ofrojnë mundësi të konsiderueshme për rritjen e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme. Këto fusha përputhen me nevojat e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme, duke nxitur inovacionin përmes bashkëpunimeve me institucionet akademike dhe qasjes në teknologji të përparuara.

Mbështetja financiare është një element kyç, me futjen e granteve, kuponëve të inovacionit dhe skemave të bashkëfinancimit për të ndihmuar ndërmarrjet e vogla dhe të mesme në komercializimin e inovacioneve. Fokus i veçantë i kushtohet ndërmarrjeve të reja dhe atyre të reja, duke ofruar financim të përshtatur për të nxitur hyrjen e tyre në treg dhe konkurrueshmërinë. Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme inkurajohen gjithashtu të miratojnë praktika të gjelbra dhe dixhitale, të mbështetura nga masa të synuara për të zvogëluar gjurmën e tyre të karbonit dhe për të rritur aftësitë teknologjike. Krijimi i qendrave të inovacionit dixhital që mbështesin kompanitë dhe sektorin publik në tranzicionin e dyfishtë do të bashkëfinancohet gjithashtu⁴⁶.

Strategjia e Zhvillimit Rajonal 2021-2031⁴⁷ përqendrohet në uljen e pabarazive rajonale, promovimin e rritjes së balancuar ekonomike dhe nxitjen e kohezionit social. Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme pozicionohen si aktorë thelbësorë në arritjen e këtyre qëllimeve, veçanërisht në rajonet ekonomikisht të pazhvilluara.

Strategjia thekson krijimin e një ekosistemi mbështetës për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme duke përmirësuar aksesin në financa, duke thjeshtësuar procedurat administrative dhe duke përmirësuar infrastrukturën rajonale. Masat kryesore përfshijnë stimulime për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme për të investuar në rajone dhe sektorë prioritarë, duke nxitur sipërmarrjen lokale dhe duke krijuar zona industriale për të mbështetur operacionet e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme. Këto përpjekje janë hartuar për të stimuluar ekonominë rajonale, duke ulur papunësinë dhe duke nxitur inovacionin.

Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme (NVM) inkurajohen të marrin pjesë në nisma dhe zinxhirë vlerash ndërrajonale, të cilat përputhen me qëllime më të gjera për të integruar ekonominë lokale në tregjet kombëtare dhe ndërkombëtare. Strategjia gjithashtu i jep përparësi përfshirjes duke mbështetur gratë, të rinjtë dhe grupet e marginalizuara në krijimin dhe menaxhimin e NVM-ve.

---

⁴⁵<https://mon.gov.mk/stored/document/Draft%20S3%20MK.pdf>

⁴⁶Në fillim të vitit 2025, Qendra Evropiane e Inovacionit Dixhital (EDIH) filloi zyrtarisht funksionimin - një mekanizëm aksesi përmes të cilit ndërmarrjet e vogla dhe të mesme mund të kenë akses në shërbimet dixhitale përmes aksesit në fondet evropiane.

⁴⁷<https://mls.gov.mk/files/Strategjia-Za-RRR.pdf>

Strategjia Kombëtare për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit 2021-2025⁴⁸ përshkruan masa gjithëpërfshirëse për të zvogëluar korrupsionin në sektorë të ndryshëm në Maqedoninë e Veriut. Ndërsa dokumenti përqendrohet kryesisht në qeverisje dhe integritetin e sektorit publik, ai përfshin elemente relevante për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, duke theksuar rolin e tyre në nxitjen e transparencës dhe llogaridhënies në sektorin privat.

Strategjia i njeh ndërmarrjet e vogla dhe të mesme si aktorë thelbësorë në zhvillimin ekonomik, duke kërkuar masa për të siguruar transparencë në proceset e prokurimit publik dhe ndarjes së granteve. Ajo thekson sfida të tilla si trajtimi i pabarabartë dhe procedurat e errëta me të cilat përballen shpesh ndërmarrjet e vogla dhe të mesme kur angazhohen me institucionet publike. Për të adresuar këto çështje, strategjia mbështet dixhitalizimin, përmirësimin e mekanizmave të monitorimit dhe rritjen e transparencës në dhënien e granteve, subvencioneve dhe kontratave.

Për më tepër, strategjia inkurajon iniciativat e sektorit privat për të promovuar integritetin, siç është miratimi i standardeve të qeverisjes korporative dhe programeve të pajtueshmërisë. Duke integruar ndërmarrjet e vogla dhe të mesme në luftën më të gjerë kundër korrupsionit, strategjia synon të krijojë një mjedis ekonomik më të drejtë dhe transparent, duke mbështetur zhvillimin e qëndrueshëm dhe konkurrueshmërinë .

Përmes këtyre masave, strategjia synon të ndërtojë besim midis ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme dhe institucioneve publike, duke zvogëluar njëkohësisht barrierat sistemike që pengojnë rritjen dhe pjesëmarrjen e tyre në ekonomi .

Strategjia Fintech për Rregullatorët Financiarë 2023-2027⁴⁹ përqendrohet në shfrytëzimin e teknologjisë financiare për të modernizuar sistemin financiar të Maqedonisë së Veriut. Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme (NVM) theksohen si përfituese kryesore të strategjisë për shkak të mbështetjes së tyre në shërbime financiare inovative dhe gjithëpërfshirëse. Duke mbështetur rritjen e sektorit fintech, strategjia synon të përmirësojë aksesin e NVM-ve në financa, të përmirësojë transaksionet dhe të inkurajojë përvetësimin dixhital.

Një nga komponentat kryesore të strategjisë është nxitja e përfshirjes financiare përmes zgjidhjeve dixhitale. Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, të cilat shpesh nuk shërbehen sa duhet nga institucionet financiare tradicionale, synohen me shërbime të personalizuar fintech si financimi kolektiv (crowdfunding), pagesat dixhitale dhe platformat e huadhënies peer-to-peer. Këto shërbime synojnë të zvogëlojnë pengesat për aksesin në kredi dhe të rrisin efikasitetin operacional për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme .

Strategjia e promovimit të eksporteve të Republikës së Maqedonisë së Veriut 2024-2027⁵⁰ synon të intensifikojë procesin e ndërkombëtarizimit të ekonomisë maqedonase me qëllim diversifikimin dhe rritjen e eksporteve, si dhe rritjen e vlerës së shtuar vendase të eksporteve dhe integrimin në zinxhirët globalë të vlerës. Strategjia është ndërtuar mbi pesë shtylla kryesore:

---

⁴⁸<https://dksk.mk/wp-content/uploads/2021/01/Nacionalna-strategjia-DKSK-KONECNA.pdf>

⁴⁹<https://mapas.mk/wp-content/uploads/2023/07/fintech-strategy-for-financial-regulators.pdf>

⁵⁰<https://www.economy.gov.mk/en-GB/news/strategjia-za-promocija-na-izvozot-na-republika-severna-makedonija-2024-2027-so-akciski-plan-2024-2025.nspk>

- mjedis i përmirësuar biznesi për mbështetjen e eksportit;
- përmirësimi i informacionit dhe inkurajimi i ndërmarrjeve vendase për të filluar eksportimin ose për të promovuar eksportin;
- ndërtimin dhe forcimin e kapaciteteve të përgjithshme të eksportit;
- Lehtësim dhe qasje më e madhe deri tek financat nëpërmjet linjave kreditore për eksportuesit dhe menaxhimi i riskut eksportues.

3. Qasja metodologjike

3.1. Metodologjia e përdorur

Qasja e përgjithshme metodologjike në përgatitjen e strategjisë së NVM-ve duhet të konsiderohet nga dy perspektiva. E para, që lidhet drejtpërdrejt me hartimin e dokumentit dhe përmbajtjen e tij, dhe e dyta që lidhet me aspektin organizativ të vetë procesit.

Qasja ndaj përgatitjes së dokumentit paraqitet në Figurën 1. Në mënyrë specifike, procesi përfshin një shqyrtim të burimeve të ndryshme dytësore të informacionit dhe, bazuar në analizën e tyre, u përgatit teksti i strategjisë së re. Kjo i referohet kryesisht gjetjeve të marra nga analiza e zbatimit të strategjisë së mëparshme për NVM-të dhe mësimet të nxjerra prej saj, si dhe përputhshmërisë me kornizat përkatëse të politikave të BE-së, rajonale dhe kombëtare të vendit. E gjithë kjo u krye në përputhje me udhëzimet për strukturën, përmbajtjen dhe mënyrën e përgaditjes, impementimit, ndjekjes, informimit dhe vlersimit të Strategjive Sektoriale dhe multi-sektoriale .

Figura 1. Qasje strukturore për zhvillimin e Strategjisë Kombëtare të NVM-ve 2025-2030

Aspekti i dytë ka të bëjë me organizimin e procesit të përgjithshëm. Si koordinatore e procesit, Ministria e Ekonomisë dhe Punës (MEL) zbatoi një qasje pjesëmarrëse dhe gjithëpërfshirëse në bashkëpunimin e saj me institucionet dhe organizatat të tjera. Kjo do të thotë që të gjitha

institucionet dhe organizatat përkatëse u përfshinë në përgatitjen e dokumentit duke emëruar përfaqësuesit e tyre për të marrë pjesë në grupin e punës. Ky grup pune do të kontribuojë gjithashtu në zhvillimin e Planit të Veprimit për zbatimin e strategjisë dhe do të shërbejë si organi përgjegjës për monitorimin e zbatimit të saj . Grupi i punës u krijua në shtator 2024 dhe përbëhet nga përfaqësues nga Ministria e Ekonomisë dhe Punës, Ministria e Transformimit Dixhital, Ministria e Administratës Publike, Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, Ministria e Arsimit dhe Shkencës, Agjencia për inovacion, zhvillim shkencor teknologjik dhe sipërmarrje (INOVA), Regjistri Qendror, Enti Shtetërorë i Statistikës, Universiteti "Shën Kirili dhe Metodi", Universiteti i Evropës Juglindore, Dhoma Ekonomike e Maqedonisë së Veriut, Bashkimi i Dhomave Ekonomike të Maqedonisë, Dhoma Ekonomike e Maqedonisë Veriperëndimore, si dhe një përfaqësues nga Qeveria.

Figura 2 tregon qasjen metodologjike të përdorur në përgatitjen e Strategjisë, por edhe metodat që do të përdoren gjatë zbatimit. Kjo parashikohet në përputhje me Rregulloren mbi Strukturën, Përbajtjen dhe Metodën e Përgatitjes, Zbatimit, Monitorimit, Raportimit dhe Vlerësimit të Strategjive Sektoriale dhe multi-sektoriale.

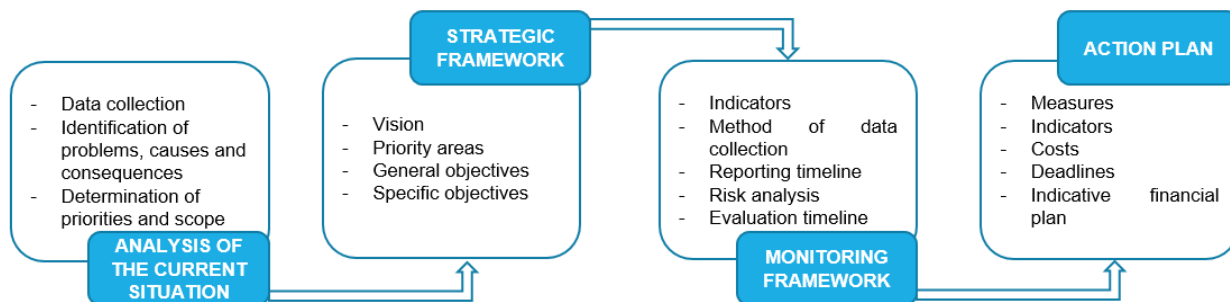

Figura 2. Qasja metodologjike e përdorur për procesin e zhvillimit të Strategjisë

Bazuar në prioritetet, masat dhe aktivitetet e përcaktuara në strategjinë, do të zhvillohen dy plane veprimi — njëri për periudhën 2025–2027 dhe tjetri për periudhën 2028–2030. Plani i veprimit për periudhën e parë (2025-2027) dorëzohet si shtojcë e kësaj Strategjie. Plani i veprimit do të përpunojë në detaje të gjitha masat dhe aktivitetet që do të zbatohen dhe do të kontribuojnë në arritjen e qëllimeve strategjike, afatin kohor për zbatimin e tyre, burimet e nevojshme financiare, si dhe do të përcaktojë tregues konkretë për monitorimin dhe vlerësimin e zbatimit të Strategjisë.

Zbatimi i strategjisë do të vlerësohet në bazë të Kornizës për ndjekjen, vlersimin dhe Raportimin, e cila paraqitet në pjesën e fundit të këtij dokumenti. Gjithashtu, strategjia trajton rreziqet e mundshme që janë identifikuar gjatë përgatitjes së strategjisë. Këto rreziqe përfaqësojnë një kërcënim real për arritjen e qëllimeve dhe objektivave të Strategjisë dhe nëse nuk zbuten, ato mund të ndikojnë negativisht në zbatimin dhe arritjen e objektivave. Kapitulli 7 trajton në detaje rreziqet e mundshme që mund të ndodhin, mundësinë e ndodhjes së tyre,

ndikimin që potencialisht mund të kenë në strategji dhe zbatimin e saj, si dhe masat e paracaktuara që duhet të merren në konsideratë për të kapërcyer këto rreziqe.

3.2 Përfshirja e palëve të interesit në procesin e hartimit të politikave

Përfshirja e palëve të interesit në procesin e hartimit të politikave është thelbësore për disa arsye. Ajo rrit cilësinë, transparencën, legjitimitetin dhe efektivitetin e politikave, duke nxitur një ndjenjë pronësie dhe bashkëpunimi midis të gjitha palëve. Përfshirja e palëve të interesuara nuk është vetëm një praktikë e mirë, por një domosdoshmëri për krijimin e politikave të gjithanshme, efektive dhe të qëndrueshme. Politikëbërësit duhet të krijojnë mekanizma të tilla si konsultimet publike, komitete këshilluese dhe partneritetet për të lehtësuar pjesëmarrjen kuptimplote të palëve të interesuara gjatë gjithë ciklit të hartimit të politikave.

E udhëhequr nga këto parime, në hartimin e këtij dokumenti kuadër politikash, MMJ ka ftuar të gjithë palët e interesuara përkatëse të marrin një rol aktiv në këtë proces, duke marrë pjesë në grupin e punës që u krijua që në fillim (kur ky proces filloi). Siç u tha më parë, në këtë grup pune marrin pjesë përfaqësues nga institucionet shtetërore, por edhe përfaqësues nga dhomat ekonomike dhe universitetet në vend.

Ministria e Arsimit dhe Shkencës, si koordinatore e procesit, ka organizuar disa takime me anëtarët e grupit të punës, përpara miratimit të Strategjisë, me qëllim që t'i informojë ata rreth progresit në lidhje me hartimin e dokumentit, por edhe për të marrë në konsideratë sugjerimet dhe mendimet e tyre për përmirësimin e mëtejshëm të dokumentit dhe vetë procesit të hartimit të politikave. Anëtarët e grupit të punës do të marrin gjithashtu një rol aktiv në hartimin e planit të ri të veprimit që duhet të shoqërojë këtë Strategji, e cila do të zhvillohet në fillim të vitit 2025, por edhe do të monitorohet zbatimi i saj .

Përveç institucioneve dhe organizatave që morën pjesë në grupin e punës, Ministria e Arsimit dhe Shkencës organizoi konsultime shtesë me palë të tjera të interesuara për të marrë në konsideratë mendimet e tyre mbi Strategjinë e re. Në këtë drejtim, u konsultuan disa organizata mbështetëse të biznesit dhe institucione të tjera, si dhe komuniteti i donatorëve dhe organizatave të tjera ndërkombëtare përkatëse .

Përpara miratimit të Strategjisë, dokumenti u publikua edhe në Regjistrin e vetëm Kombëtar Elektronik të Rregulloreve me qëllim që të merreshin në konsideratë sugjerime shtesë nga një audiencë më e gjerë. Pas reagimeve dhe komenteve të marra nga palët e interesuara, përfituesit dhe palët e tjera të interesuara, versioni përfundimtar i Strategjisë e zhvilluan dhe e dërguan në Qeveri për miratim.

4. Analiza e situatës aktuale në sektorin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme

4.1. Analiza e Sektorit të Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme

Me qëllim të identifikimit të trendeve në lidhje me numrin e NMV-ve dhe nivelet e performancës së tyre, si dhe për të kuptuar kontributin e tyre ekonomik në ekonominë kombëtare, në seksionin më poshtë paraqitet një përmbledhje e treguesve më të rëndësishëm makroekonomikë që lidhen me sektorin e NMV-ve. Për më tepër, këta tregues janë thelbësorë në procesin e formulimit të politikave dhe planeve të ndërhyrjes drejt krijimit të një kuadri strategjik kombëtar efektiv të politikave të NMV-ve.

Analiza merr në konsideratë periudhën nga viti 2018 deri në vitin 2023, një periudhë kur ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (NMV) u përballën me sfida të ndryshme ekonomike, duke përfshirë presionet inflacioniste, ndikimet e pandemisë COVID-19 dhe ndryshimet në çmimin e lëndëve të para të importuara për prodhim.

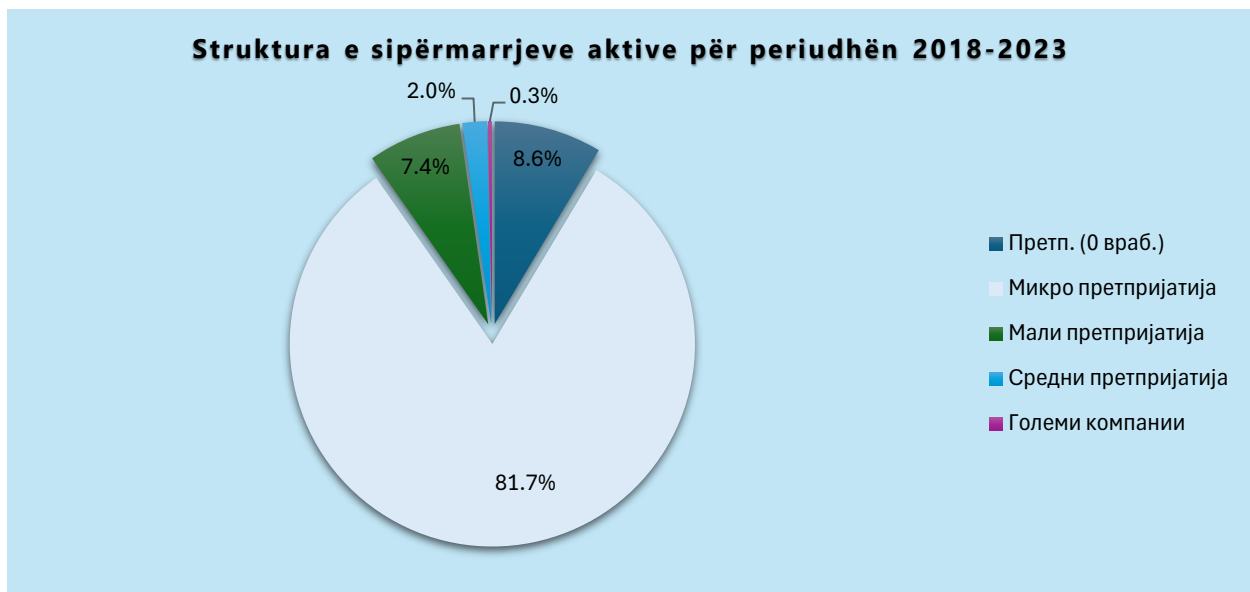

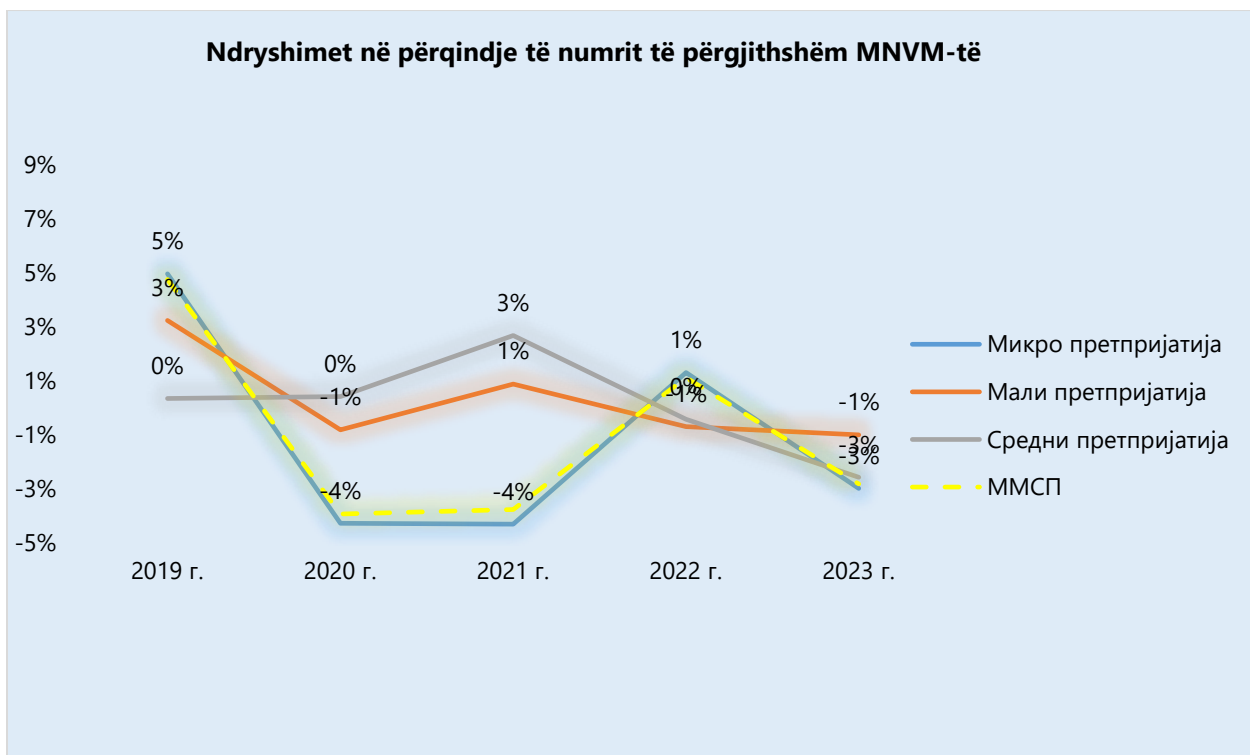
Figura 3. Struktura e ndërmarrjeve aktive në Maqedoninë e Veriut

Sipas madhësisë së ndërmarrjeve, në vend mund të vërehet një dominim i qartë i mikrondërmarrjeve. Këto ndërmarrje përbëjnë 81.7% të të gjitha bizneseve (figura 3). Ndërmarrjet me zero punonjës përfaqësojnë 8.6% (të cilat në shumicën e rasteve konsiderohen edhe si mikrondërmarrje) dhe ndërmarrjet e vogla përbëjnë 7.4%. Ndërmjet atyre me peshë më të ulët janë ndërmarrjet e mesme me 2.0% dhe ndërmarrjet e mëdha të cilat përfaqësojnë vetëm 0.3% të numrit të përgjithshëm të ndërmarrjeve aktive.

Sipas të dhënave nga Enti Shtetëror i Statistikave, numri i përgjithshëm i ndërmarrjeve aktive mikro, të vogla dhe të mesme (NMVM) në vitin 2023 ishte afërsisht 69,000. Nga këto, rreth 90%

ishin mikro-ndërmarrje (0-9 punonjës, përfshirë ato me zero punonjës), të ndjekura nga 8% ndërmarrje të vogla (10-49 punonjës), ndërsa ndërmarrjet e mesme (50-249 punonjës) përbënin pjesën më të vogël, ose 2%. Në periudhën nga viti 2018 deri në vitin 2023, siç tregohet në grafikun në Figurën 5, luhatjet në numrin e ndërmarrjeve aktive varionin midis -4% dhe 5%.

Krahasuar me vitin 2018, ka një rritje të lehtë të numrit të ndërmarrjeve të mesme (0.6%) dhe ndërmarrjeve të vogla (1.7%). Gjithashtu, grupi i mikrondërmarrjeve i përbërë nga ndërmarrjet me 0 punonjës dhe numri i ndërmarrjeve me 1 deri në 9 punonjës shënuan një rënie të lehtë prej 4.8% (2023 kundrejt vitit 2018). Kjo sjell përfundimin e përgjithshëm se sektori i NMVM-ve në vitin 2023, bazuar në numrin e ndërmarrjeve aktive, pësoi një rënie prej -4.4% krahasuar me vitin 2018.

* Në numrin e mikro-ndërmarrjeve përfshihet edhe numri i ndërmarrjeve me 0 punonjës. Ato ndërtojnë afërsisht 10% (mesatarisht) të numrit të përgjithshëm të mikro-ndërmarrjeve, dhe 90% e tjera ndërtohen nga ndërmarrje me 1-9 punonjës.

Figura 4. Figura 4. Ndryshimi në përqindje në numrin e përgjithshëm të ndërmarrjeve aktive (mikro, të vogla dhe të mesme) në periudhën 2018-2023

Të analizuara sipas llojit të ndërmarrjes, në vitin 2019 mikro-ndërmarrjet shënuan një rritje të numrit të tyre (me 5% krahasuar me vitin 2018). Nga ana tjetër, megjithëse ndërmarrjet e vogla gjithashtu shënuan rritje krahasuar me vitin 2018, nga viti 2019 e tutje vërehet një tendencë në rënie e numrit të tyre, duke filluar nga -2% në -3%, përveç vitit 2022 kur numri i tyre u rrit. Pandemia preku rëndë ndërmarrjet në nivele të shumëfishta, duke ndërprerë operacionet normale dhe duke zbuluar dobësi në sektorët që varen nga ndërveprimet e drejtpërdrejta dhe zinxhirët e vazhdueshëm të furnizimit. Këto efekte nxorën në pah nevojën kritike për fleksibilitet dixhital dhe

operacional, pasi bizneset me aftësi dixhitale u përballën më mirë se ato të kufizuara në transaksionet tradicionale, ballë për ballë ⁵¹.

Në vitin 2019, sektori i ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme përjetoi një rritje të ndjeshme, të nxitur nga reformat qeveritare që synonin krijimin e një mjedisi të favorshëm biznesi. Këto përfshinin rregullore dhe stimulime të thjeshtësuar për sipërmarrjen, së bashku me akses më të madh në tregjet e BE-së.

Në përgjithësi, trendi i zhvillimit të segmentit të NMVM-ve diktohet kryesisht nga ndryshimet në numrin e mikro-ndërmarrjeve dhe ndjek trajektoren e tyre, pasi ato përfaqësojnë grupin më të madh krahasuar me llojet e tjera të ndërmarrjeve.

Në krahasim me numrin e përgjithshëm të ndërmarrjeve, sektori i NMVM-ve përbën shumicën e bizneseve në ekonominë e Republikës së Maqedonisë së Veriut, ose 99% të të gjitha ndërmarrjeve aktive në vitin 2023.

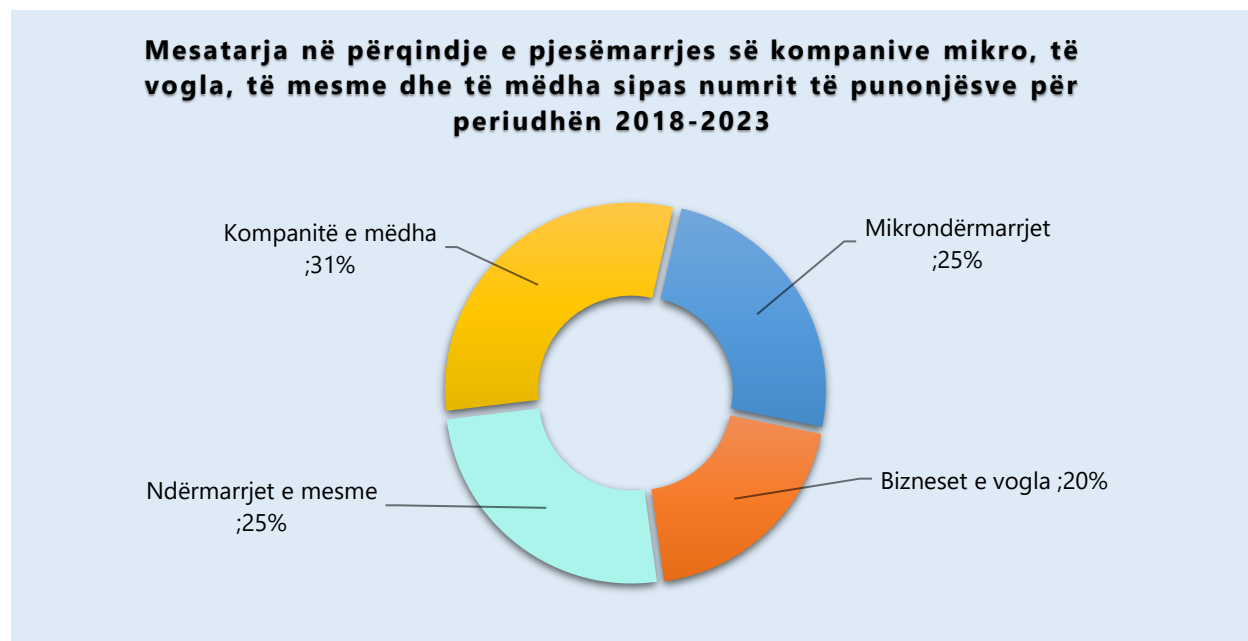

Figura 5. Pjesëmarrja e NMVM-ve në punësim

Një aspekt tjetër i analizës shqyrton përqindjen e të punësuarve në NMVM dhe ndërmarrjet e mëdha (Figura 5). Pavarësisht se mikro-ndërmarrjet përbëjnë pjesën më të madhe të të gjitha ndërmarrjeve, pjesa e tyre e punësimit ishte mesatarisht 25% e fuqisë punëtore totale gjatë gjashtë viteve të fundit (2018–2023), që është e njëjtë me ato të ndërmarrjeve të mesme, të cilat gjithashtu punësojnë 25% të fuqisë punëtore. Ndërmarrjet e vogla përbëjnë 20%, ndërsa ndërmarrjet e mëdha

⁵¹Komisioni Evropian. (2021). Raporti i Progresit mbi Ndikimin Ekonomik të COVID-19 në Maqedoninë e Veriut. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/724722a9-240b-4001-abce-648e0c96f88b_en?filename=North-Macedonia-Report-2021.pdf

- megjithëse përfaqësojnë vetëm 0.3% të numrit të përgjithshëm të ndërmarrjeve - punësojnë 30% të fuqisë punëtore.

Sipas të dhënave më të fundit (Figura 6), në vitin 2023 mikro-ndërmarrjet punësuan 134,698 punonjës, që tregon një rënie në krahasim me numrin e punonjësve të mikro-ndërmarrjeve në vitin 2018 (138,382).

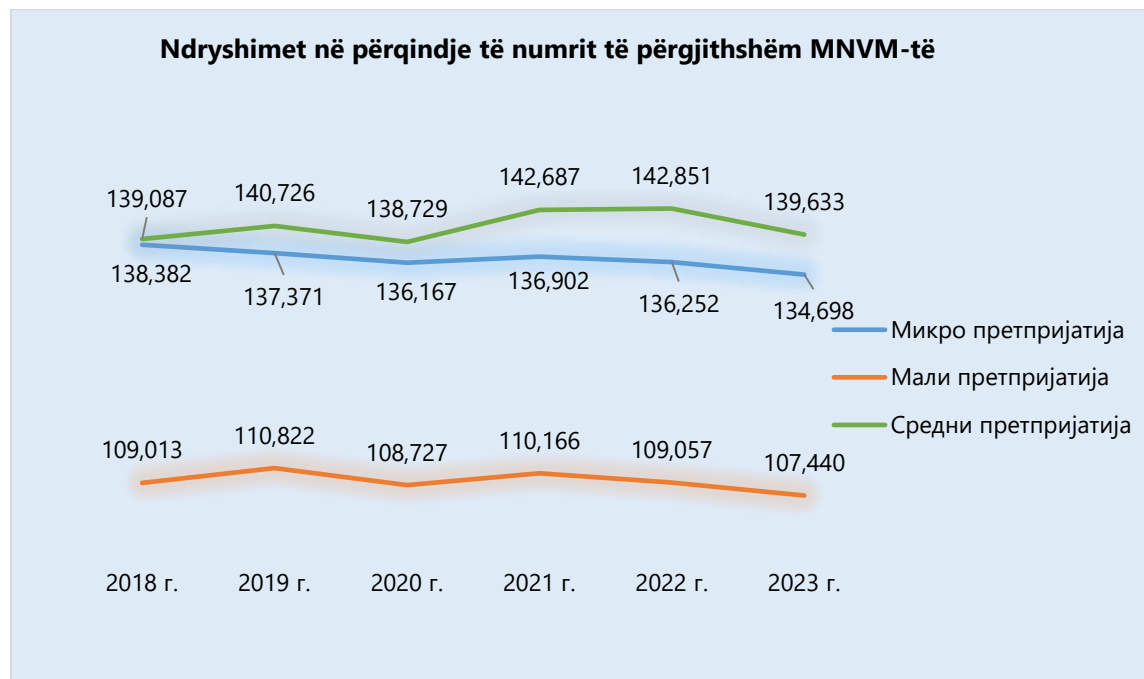

Figura 6. Punonjësit në ndërmarrjet mikro, të vogla dhe të mesme

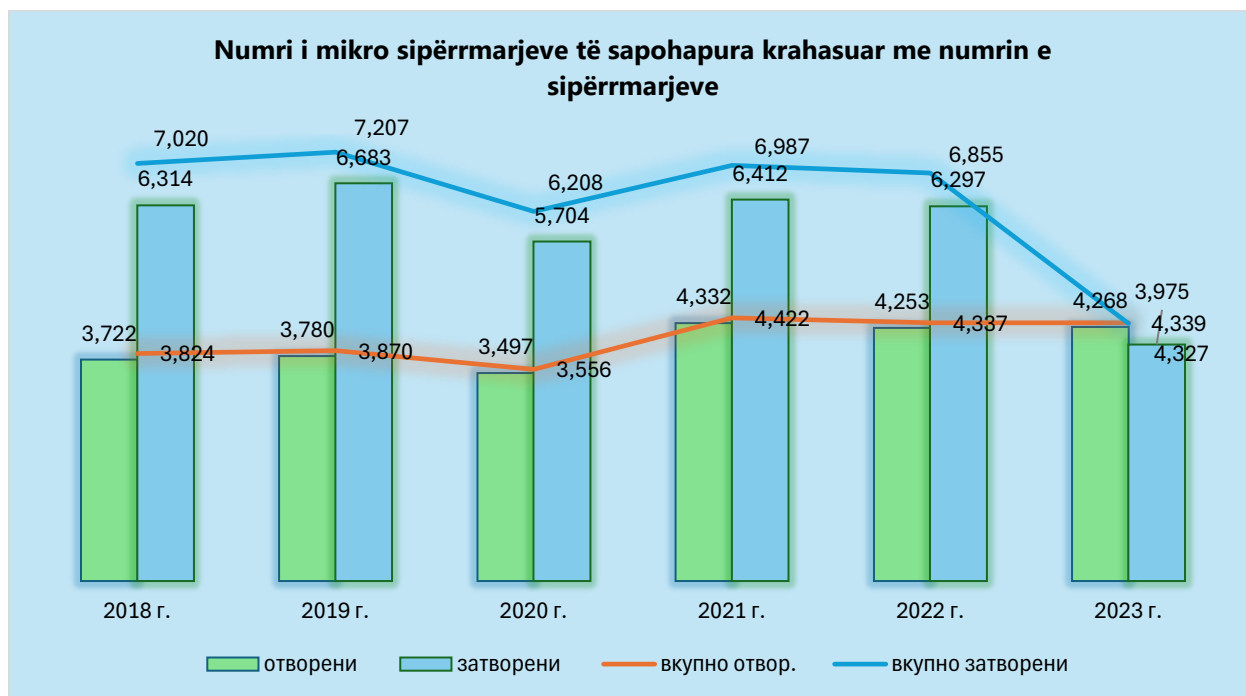
I njëjti trend në rënie vërehet edhe tek ndërmarrjet e vogla, të cilat në vitin 2023 punësuan 107,440 persona, duke përfaqësuar një rënie krahasuar me vitin 2018 (kur numri i të punësuarve ishte 109,013) ose një rënie prej vetëm -1% krahasuar me vitin 2022 (109,057 punonjës).

Grupi i fundit i analizuar është numri i punonjësve që punojnë në ndërmarrjet e mesme, të cilat punësojnë mesatarisht 140,619 persona çdo vit (nga viti 2018 deri në vitin 2023). Krahasuar me vitin 2022, vërehet një rënie prej 2%, nga 142,851 në 139,633 punonjës në vitin 2023.

Numri i ndërmarrjeve të sapohapura dhe të mbyllura është gjithashtu një nga treguesit kryesorë të shëndetit ekonomik dhe dinamizmit të një ekonomie kombëtare. Këto shifra ofrojnë njohuri mbi nivelin e sipërmarrjes, konkurrencën e tregut dhe mjedisin e përgjithshëm të biznesit. Përsëri, analiza e mëposhtme është e ndarë sipas madhësisë së ndërmarrjes, për të siguruar një pamje paraprake të normave të bilancit në ndërmarrjet e hapura dhe të mbyllura dhe pjesën e tyre në numrin total të ndërmarrjeve të hapura ose të mbyllura në vit.

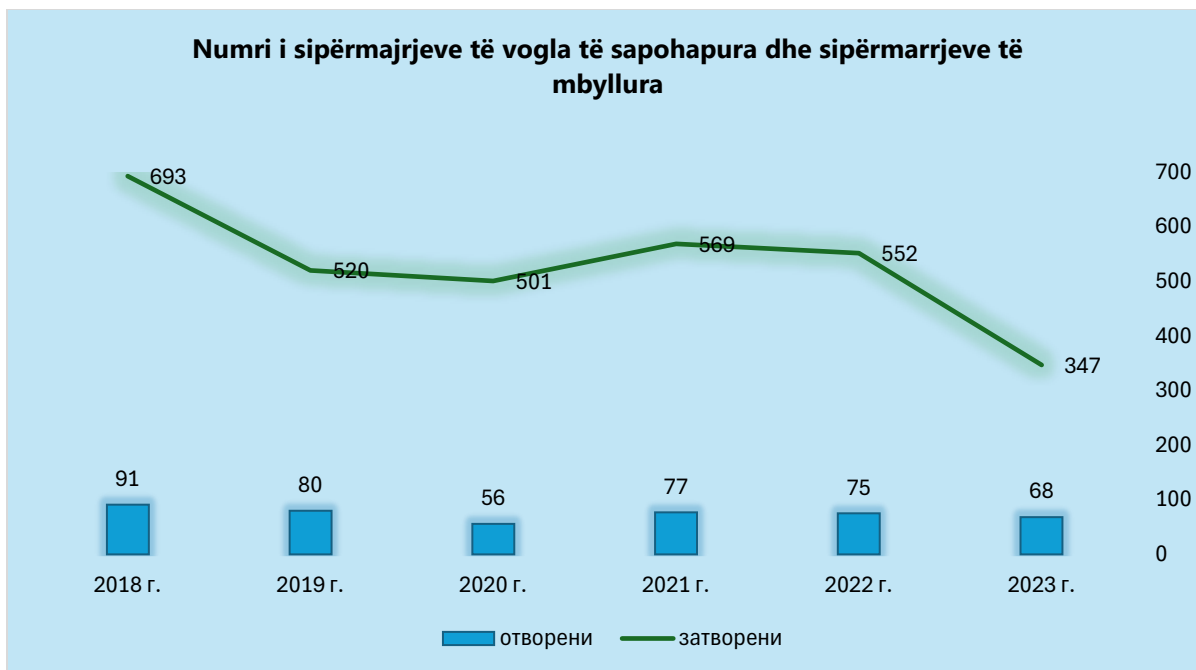
Mesatarisht, afërsisht 3,975 mikro-ndërmarrje të reja u krijuan çdo vit nga viti 2018 deri në vitin 2023, ndërsa 5,900 ndërmarrje u mbyllën çdo vit gjatë së njëjtës periudhë. Sipas krahasimit vjetor, viti 2021 karakterizohet nga numri më i lartë i mikro-ndërmarrjeve të sapohapura (4,332), që është shumë afër numrit të përgjithshëm të NVM-ve të sapohapura (4,422). Në një periudhë prej 6 vitesh

(2018-2023), ka një rritje prej 13% në numrin e mikro-ndërmarrjeve të sapohapura. Në krahasim me numrin e përgjithshëm të ndërmarrjeve të hapura, mikro-ndërmarrjet zënë një pjesë midis 97% dhe 98%.

Figura 7. Numri i mikrokompanive (të hapura/të mbyllura) për periudhën 2018-2023

Duke analizuar numrin e mikro-ndërmarrjeve të mbyllura, shifra tregon një rënie nga 6,134 në vitin 2018 në 3,975 në vitin 2023, që përfaqëson një ulje prej 59%. Prandaj, mikro-ndërmarrjet e mbyllura përbëjnë midis 90% dhe 93% të numrit të përgjithshëm të ndërmarrjeve të mbyllura.

Figura 8. Numri i kompanive të vogla (të hapura/të mbyllura) për periudhën 2018-2023

Sa i përket numrit të ndërmarrjeve të vogla të sapokrijuara (10–49 punonjës), numri i tyre në vitin 2023 ishte 68, krahasuar me 91 në vitin 2018. Për më tepër, shkalla e ndërmarrjeve të vogla të reja në vitin 2023 u ul me 10% krahasuar me vitin e kaluar .

Mesatarisht, 78 ndërmarrje të vogla u themeluan çdo vit gjatë periudhës 2018–2023. Ndërmarrjet e vogla të sapokrijuara gjithashtu përbënin afërsisht 2% të numrit të përgjithshëm të ndërmarrjeve të sapokrijuara.

Nga ana tjetër, numri i ndërmarrjeve të vogla që u mbyllën u ul ndjeshëm (me 50%) në vitin 2023 krahasuar me vitin 2018. Në shifra absolute, në vitin 2023 numri i ndërmarrjeve të vogla që u mbyllën ishte 347 krahasuar me 693 në vitin 2018 (dhe 552 në vitin 2022). Shkalla mesatare e bizneseve të vogla të mbyllura në numrin total luhetet midis 7% dhe 10% gjatë kësaj periudhe.

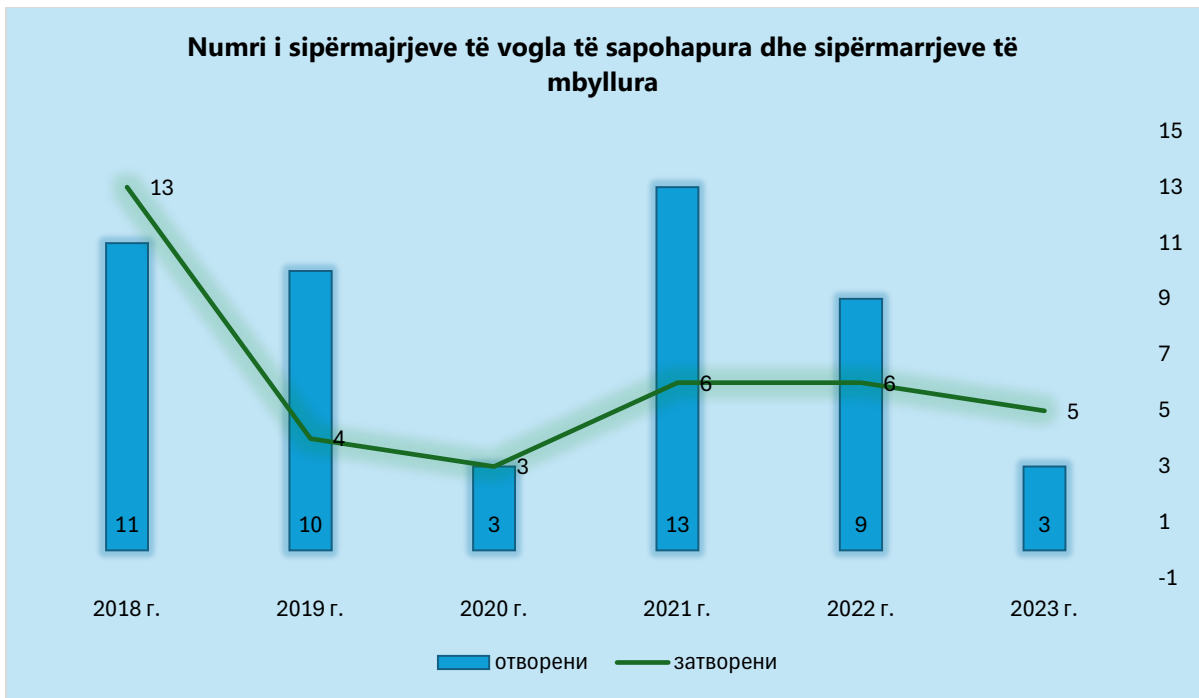

Figura 9. Numri i kompanive të mesme (të hapura/të mbyllura) për periudhën 2018-2023

Mesatarisht, mund të vërehet se i vetmi grup I ndërmarrjeve që ka një numër më të lartë të ndërmarrjeve të hapura sesa ndërmarrjeve të mbyllura është grupi i ndërmarrjeve të mesme. Pikërisht, në çdo vit të analizuar numri i ndërmarrjeve të mesme të hapura rishtazi mbetet më i lartë se numri i ndërmarrjeve të mesme të mbyllura, përveç vitit 2020 ku numri i tyre është i barabartë.

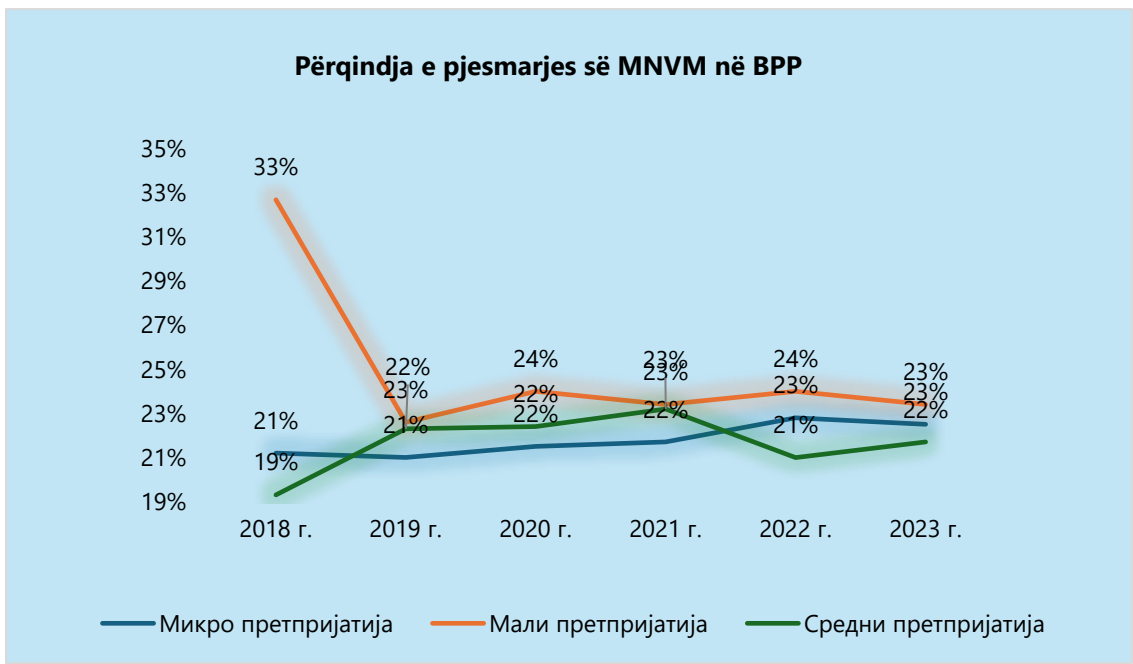

Figura 10. Numri i kompanive që marrin pjesë si përqindje në PBB për periudhën 2018-2023

Për sa i përket kontributit në PBB, gjatë periudhës 2018–2023, NMVM-të kishin një pjesë të konsiderueshme prej rreth 68% të PBB-së së vendit. Të analizuara veçmas, mikro-ndërmarrjet ruajtën një pjesë të qëndrueshme që varioje nga 21% në 23%. Nga ana tjetër, ndërmarrjet e vogla treguan luhatje më të mëdha, me kontributin e tyre në PBB që varioje midis 32% dhe 22% në periudhën 2018/2019, e ndjekur nga një pjesë më e qëndrueshme prej 22% deri në 24% në vitet pasuese.

Përveç kësaj, me kalimin e viteve, ndërmarrjet e mesme kontribuan midis 19% dhe 22% në PBB. Sipas të dhënave të fundit, 95% e të gjitha ndërmarrjeve eksportuese gjatë periudhës 2018–2022 ishin NMVM. Në vitin 2022, numri i përgjithshëm i ndërmarrjeve eksportuese ishte 3,892 (që përfaqësojnë 5.4% të të gjitha ndërmarrjeve), nga të cilat 3,592 ishin NMVM.

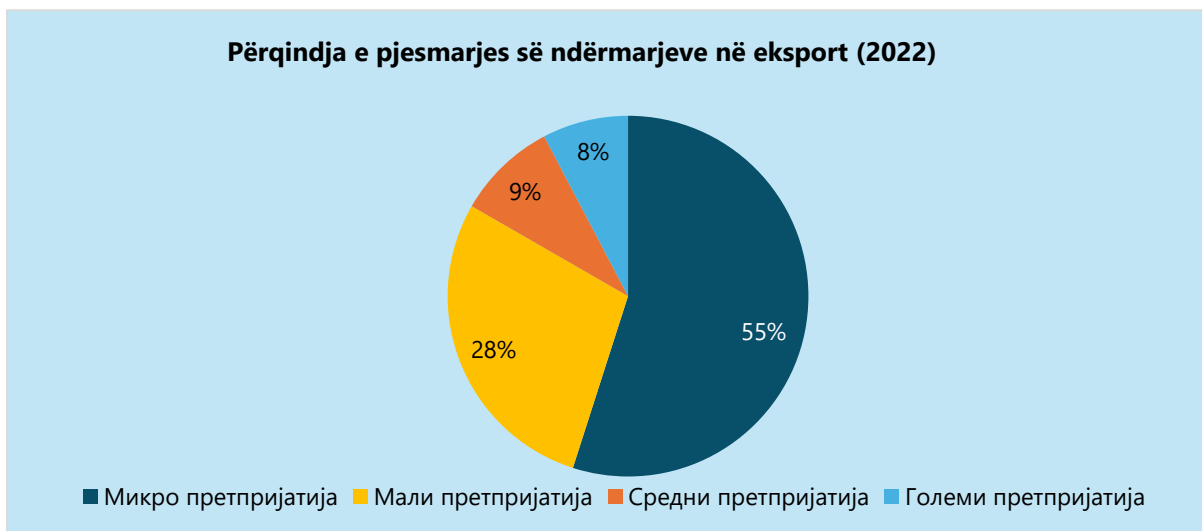

Figura 11. Përfaqësimi përqindjeje i llojeve të ndryshme të ndërmarrjeve në eksporte

Analizuar në përqindje, për të përcaktuar rëndësinë e sektorit të NMVM-ve, mund të konkludohet se në vitin 2022, 55% e ndërmarrjeve që eksportojnë janë mikrondërmarrje, pastaj 28% janë ndërmarrje të vogla dhe 9% janë ndërmarrje të mesme. 8% e mbetura janë ndërmarrje të mëdha.

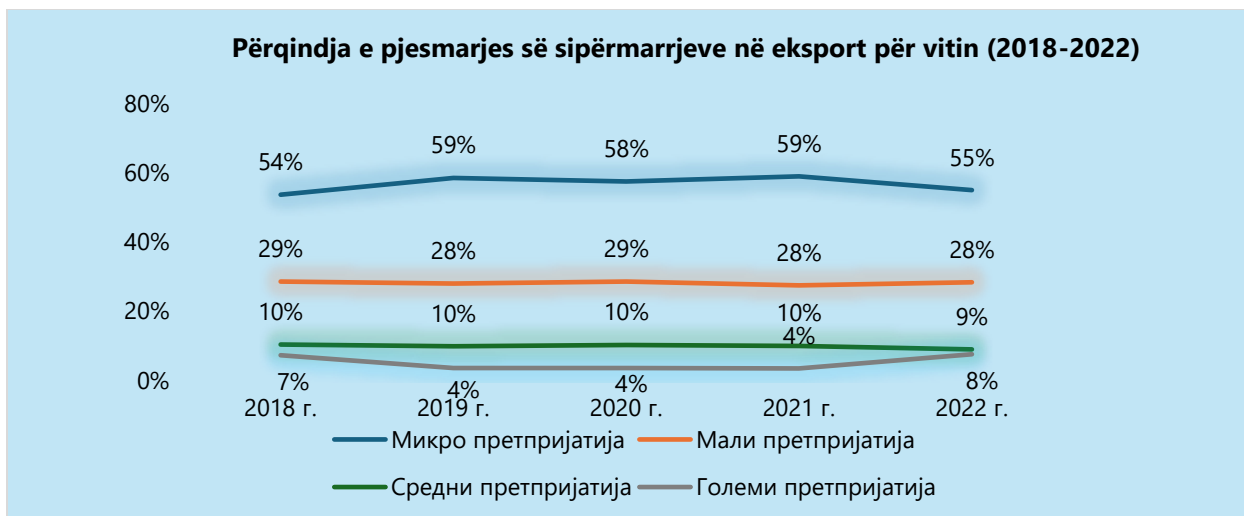

Figura 12. Numri i kompanive që marrin pjesë në eksport për periudhën 2018-2022

Në periudhën 2018 dhe 2022, bazuar në numrin e NMVM-ve që morën pjesë në aktivitete të lidhura me eksportin, mikro-ndërmarrjet kishin pjesën më të lartë, me pjesëmarrjen e tyre në tregtinë e përgjithshme të eksportit që varioje nga 53% në 59%.

Ndërmarrjet e vogla, nga ana tjetër, ruajtën një shkallë pjesëmarrjes më të qëndrueshme gjatë gjithë periudhës, duke luhatur midis 27% dhe 30%. Për ndërmarrjet e mesme, pati një rënie të përgjithshme të pjesëmarrjes së tyre në eksporte nga 11% në vitin 2017 në 9% në vitin 2022.

4.2. Analiza SWOT dhe Analiza e Palëve të Interesuara

Ky seksion trajton faktorët dhe aspektet e ndryshme që mund të ndikojnë në zbatimin e strategjisë duke kryer analizën SWOT (Pikat e Forta, të Dobëta, të Mundësitë dhe të Kërcënimit), e cila është një mjet kritik në procesin e zhvillimit të politikave, pasi i ndihmon politikëbërësit të marrin vendime të informuara duke vlerësuar sistematikisht faktorët e brendshëm dhe të jashtëm. Përdorimi i analizës SWOT në fazat e hershme të procesit të zhvillimit të politikave siguron që politika përfundimtare të jetë e fuqishme, e balancuar dhe e adaptueshme, duke rritur gjasat e zbatimit të suksesshëm dhe arritjes së rezultateve dhe rezultateve të dëshiruara. Përveç kësaj, ajo gjithashtu përpunon dhe ofron një analizë të kapaciteteve të palëve të interesuara që janë të përfshira në përgatitjen e kornizës së politikave, por edhe të atyre që do të përfshihen më vonë në zbatimin e Strategjisë .

Tabela 4. Përmbledhje e Analizës SWOT

<p>Pikat e forta</p> <ul style="list-style-type: none"> • Përvoja në zbatimin e dokumenteve të politikave dhe mësimet e nxjerra nga zbatimi i Strategjisë së mëparshme për NVM-të • Koordinim i mirë i vendosur me ministrinë dhe institucionet e tjera • Nivel i rritur i ndërgjegjësimit midis palëve të ndryshme të interesuara në lidhje me rëndësinë e Sektorit të Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme • Njohja nga partnerët ndërkombëtarë për ekzistencën e Strategjisë së re në raportet dhe analizat e tyre të vlerësimit • Zhvillimi i prioriteteve të reja në përputhje me nevojat e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme, si dhe me kornizat dhe prioritetet e tjera të politikave të BE-së, rajonale dhe kombëtare. 	<p>Dobësitë</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mungesa e burimeve njerëzore dhe kapaciteteve institucionale për të zbatuar strategjinë • Ndarjet buxhetore për vitin 2025, siç përcaktohen në programet vjetore të institucioneve, nuk sigurojnë një kuadër të përshtatshëm financiar për të zbatuar aktivitetet e parashikuara. • Mungesa e mjeteve të përshtatshme për monitorimin, vlerësimin dhe raportimin për zbatimin e përgjithshëm të Strategjisë • Mungesa e procedurave administrative efikase/të shpejta për zbatimin e kuadrit ligjor (ligjeve) • Mungesa e koordinimit të mirë midis komunitetit të donatorëve për të shmangur mbivendosjet e mbështetjes së tyre për sektorin e NVM-ve.
<p>Mundësitë</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rritja e bashkëpunimit me komunitetin e donatorëve për të mbështetur zbatimin e planit të veprimit. • Ngritja e kapaciteteve të zyrtarëve administrativë do të mundësojë zbatimin e aktiviteteve të parashikuara në Strategji, të cilat do të çojnë në arritjen e qëllimeve dhe objektivave strategjike. • Rrjetëzim më i madh me partnerët evropianë dhe qasja në mekanizmat evropiane të financimit që lidhen me konkurrueshmërinë e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme (p.sh. Këshilli Evropian i Inovacionit, Instituti Evropian i Teknologjisë dhe Inovacionit, HORIZON, etj.) 	<p>Kërcënime</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mungesa e mbështetjes së nevojshme financiare për të zbatuar aktivitetet dhe masat e planifikuara • Krizat, tronditjet dhe rreziqet globale • Zbatimi i plotë i sistemit të monitorimit, vlerësimit dhe raportimit • Gadishmëri e pamjaftueshme për ndryshim për shkak të mungesës së kapacitetit (numrit të punonjësve) brenda institucioneve • Ndryshimi i personelit kyç brenda grupit të punës dhe/ose institucioneve kryesore • Organizatat mbështetëse të biznesit nuk po e mbështesin zbatimin e Strategjisë me kapacitetin e tyre të plotë. • Ndryshime në prioritetet midis komunitetit të donatorëve dhe organizatave ndërkombëtare në lidhje me aktivitetet e përshkruara në këtë strategji dhe plan veprimi • Mungesa e kapaciteteve njerëzore për të mbështetur ndërmarrjet e vogla dhe të mesme me shërbime financiare dhe jo-financiare, duke përfshirë përvetësimin dixhital dhe gjelbërimin. • Mungesa e edukimit për sipërmarrjen dhe mungesa e një kulture sipërmarrjeje në vend.

Analiza SWOT ofron një kornizë të faktorëve dhe supozimeve të mundshme (të jashtme dhe të brendshme) që mund të ndikojnë në zbatimin e Strategjisë dhe planit të saj të veprimit. Rezultatet nga analiza SWOT e kryer ndihmuan gjithashtu procesin e hartimit të kësaj strategjie në

identifikimin e kërcënimeve dhe pengesave të mundshme që mund të ndikojnë negativisht në zbatimin e saj dhe në identifikimin e masave specifike zbutëse që do të zvogëlojnë ndikimin negativ në zbatim, por edhe në arritjen e objektivave të përcaktuara. Analiza SWOT duhet të përgatitet vazhdimisht në mënyrë të rregullt në mënyrë që të analizohen ndryshimet në faktorë dhe sfidat që mund të ndikojnë në zbatimin e Strategjisë.

Lidhur me 'Pikat e Forta', mund të përmblihet se procesi i hartimit të politikave është i zhvilluar dhe i vendosur mirë në vend. Institucionet dhe palët e tjera të interesuara për shumë vite kanë bashkëpunuar në hartimin e kornizave të ndryshme të politikave, gjithashtu në fushën e zhvillimit të NVM-ve (që nga viti 2002 kur u miratua strategjia e parë për NVM-të në vend). Gjithashtu, për shkak të përfshirjes në shumë vlerësime referuese gjatë dy dekadave të fundit dhe proceseve të tjera të iniciuara nga BE-ja, kur bëhet fjalë për kornizat e politikave për NVM-të, ato janë gjithmonë të përgatitura duke marrë në konsideratë rekomandimet e dhëna në këto vlerësime, por gjithashtu, ato janë në përputhje me prioritetet e BE-së dhe ato kombëtare dhe nevojat e sektorit të NVM-ve .

Kur merren në konsideratë 'Dobësitë', problemi kryesor që vazhdon për shumë vite është mungesa e alokimeve të mjaftueshme dhe të shëndosha financiare nga buxheti i shtetit, por edhe nga organizatat partnere dhe donatorët për të mbështetur zbatimin e të gjitha aktiviteteve dhe masave të parashikuara të përcaktuara në planet e veprimit. Përveç kësaj, ekziston një mungesë e burimeve njerëzore brenda institucioneve për të marrë përgjegjësi të plotë për zbatimin e politikave, por edhe për të monitoruar dhe vlerësuar zbatimin e Strategjisë .

Lidhur me "Mundësitë", ka hapësirë për të rritur më tej bashkëpunimin me organizatat partnere ndërkombëtare dhe komunitetin e donatorëve, në lidhje me zhvillimin e NVM-ve dhe ofrimin e mbështetjes në zbatimin e aktiviteteve të planifikuara me planin e veprimit, duke organizuar takime të rregullta gjysmë-formale në bazë tremujore, ku ata do të informohen rreth nevojës për mbështetje në zbatim. Koordinimi i donatorëve është veçanërisht i nevojshëm për sektorin e NVM-ve në fushat e Marrëveshjes së Gjelbër, ekonomisë rrethore, mësimin të sipërmarrjes, promovimit të eksporteve, bizneseve të reja, dixhitalizimit dhe barazisë gjinore. Ky koordinim nuk mbivendoset me koordinimin zyrtar formal që ndodh në nivele të ndryshme brenda Qeverisë, por është më tepër një takim gjysmë-formal me këtë komunitet që synon vetëm veprimet që lidhen me strategjinë e NVM-ve. Rekomandohet që koordinimi i ndihmës së donatorëve të integrohet në nivel kombëtar në Grupin Sektorial të Punës për Konkurrueshmërinë dhe Inovacionin.

Përveç kësaj, duhet të kryhet një përmbledhje e rregullt dhe aktivitete për monitorimin e zbatimit të strategjisë (dhe treguesve të parashikuar në planin e veprimit) për të parë nëse masat dhe prioritetet e përcaktuara kontribuojnë në praktikë në arritjen e objektivave dhe vizionit të përcaktuar të Strategjisë.

Së fundmi, pjesa 'Kërcënimet' identifikon të gjitha kërcënimet dhe rreziqet e mundshme që mund të ndikojnë negativisht në zbatimin e Strategjisë. Ato i referohen faktorëve të brendshëm, siç është gatishmëria dhe përkushtimi i palëve të interesuara për të marrë pjesë në zbatim, por edhe faktorëve të jashtëm, siç është kriza globale dhe ngjarje të tjera që gjithashtu mund të ndikojnë në zbatimin e strategjisë.

4.3. Vlerësimi i Strategjisë së mëparshme të NVM-ve dhe një përmbledhje e vlerësimeve të tjera ndërkombëtare

Përgatitja e Strategjisë së re për NVM-të bazohet në Kornizën e Politikave të BE-së për NVM-të, e cila përcakton prioritetet kryesore të BE-së në lidhje me NVM-të, nga njëra anë, dhe prioritetet dhe qëllimet e përcaktuara në kornizat e politikave kombëtare, nga ana tjetër. Përveç kësaj, janë marrë në konsideratë nevojat aktuale të NVM-ve, grupi kryesor i synuar i strategjisë, si dhe ato të palëve të tjera të interesuara. Për të krijuar një dokument politikash gjithëpërfshirës dhe objektiv dhe për të shmangur përsëritjen e gabimeve dhe sfidave të së kaluarës, janë përfshirë edhe mësimet e nxjerra dhe përvojat nga zbatimi i Strategjisë së mëparshme për NVM-të.

Në kuadër të këtij projekti, si një nga aktivitetet përgatitore që janë zbatuar përpara fillimit të zhvillimit të Strategjisë së re për NVM-të, ishte vlerësimi i zbatimit dhe rezultateve të arritura të Strategjisë së mëparshme për NVM-të. Ky vlerësim përfshin një përmbledhje referuese të aktiviteteve dhe masave të zbatuara nga institucionet kombëtare dhe organizatat e tjera mbështetëse të NVM-ve gjatë vlefshmërisë së Strategjisë së mëparshme në raport me treguesit, rezultatet dhe objektivat e vendosura. Kjo detyrë përfshin gjithashtu një përmbledhje të planeve vjetore të veprimit dhe aktiviteteve të përcaktuara brenda këtyre planeve, si dhe aktiviteteve të zbatuara përtej vitit 2020, në mungesë të një plani të ri veprimi që mbulon gjysmën e dytë të kohëzgjatjes së Strategjisë nga viti 2021 deri në vitin 2023 .

Për më tepër, ky vlerësim ofron një pasqyrë të përgjithshme të kapaciteteve të institucioneve kryesore për të zbatuar politika të tilla në praktikë. Rishikimi përfshin krahasimin e strukturës ekzistuese institucionale krahasuar me infrastrukturën e parashikuar të mbështetjes së NVM-ve që ekzistonte në vitin 2018, kur u iniciua Strategjia. Gjatë kësaj periudhe, disa iniciativa janë ndërprerë dhe janë prezantuar struktura të reja .

Për më tepër, vlerësimi shpjegon gjithashtu mbështetjen e donatorëve dhe mënyrën se si është koordinuar ajo kur bëhet fjalë për mbështetjen e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme, si dhe mjetet e monitorimit dhe vlerësimit dhe mekanizmat e raportimit për mbikëqyrjen e zbatimit të strategjisë.

Bazuar në vlerësimin e kryer, janë nxjerrë përfundimet e mëposhtme, të cilat u morën në konsideratë gjatë përgatitjes së kësaj Strategjie për NVM-të 2025-2030 :

- **Përgatitja e një plani veprimi realist që kontribuon në arritjen e qëllimeve strategjike.** Strategjia e NVM-ve duhet të shoqërohet nga Plani i Veprimit që duhet të ofrojë listën e aktiviteteve dhe masave, zbatimi i të cilave duhet të kontribuojë në arritjen e rezultateve dhe objektivave të planifikuara. Në mungesë të planit të veprimit, institucionet po zbatojnë një sërë aktivitesh dhe masash që shumë shpesh nuk janë në përputhje me prioritetet strategjike, dhe është shumë e vështirë të vlerësohet kontributi i tyre drejt arritjes së qëllimeve. Përveç kësaj, aktivitetet dhe masat e përcaktuara në planet e veprimit janë baza për rritjen e bashkëpunimit me organizatat ndërkombëtare dhe organizatat dypalëshe për mbështetje, por gjithashtu vendosin dhe kornizën për mbështetje të mëtejshme.

- **Koordinim dhe bashkëpunim i përmirësuar i donatorëve.** Përveç planeve të veprimit, koordinimi i donatorëve duhet të formalizohet në një mënyrë më praktike dhe gjithëpërfshirëse. Kjo do të thotë që përfaqësuesit e këtyre organizatave duhet të ftohen rregullisht për të diskutuar mbështetjen aktuale dhe të vazhdueshme, si dhe për të shqyrtuar mundësitë e përfshirjes së tyre në nisma dhe projekte të tjera që do të kontribuojnë në arritjen e qëllimeve strategjike. Kjo gjithashtu do të sigurojë plotësimin e nismave dhe jo një replikimin.
- **Sistemi funksional i Monitorimit, Vlerësimit dhe Raportimit (MVR).** Vendosja e një sistemi funksional MVR është me rëndësi thelbësore kur bëhet fjalë për monitorimin e progresit të bërë dhe objektivave të arritura, si dhe vlerësimin e zbatimit të përgjithshëm të Strategjisë. Për shkak të mungesës së burimeve, një sistem i tillë MVR mungonte gjatë zbatimit të strategjisë së mëparshme. Prandaj, për shkak të kësaj, vlerësimi i përgjithshëm i strategjisë u bë bazuar në nivelin e zbatimit të programeve vjetore të Ministrisë së Arsimit dhe Shkencës , APE-së dhe FITD-së, i cili nuk ofron një pasqyrë gjithëpërfshirëse të zbatimit të përgjithshëm. Përveç kësaj, sistemi i monitorimit duhet të përfshijë gjithashtu një pasqyrë jo vetëm të aktiviteteve dhe masave të zbatuara nga institucionet shtetërore, por edhe të aktiviteteve të zbatuara nga palë të tjera që mbështesin dhe kontribuojnë në përmirësimin e mëtejshëm të sektorit të NVM-ve.
- **Disponueshmëria dhe ndjekja e të dhënave .** Disponueshmëria dhe ndjekja e të dhënave janë gjithashtu thelbësore kur bëhet fjalë për vlerësimin e rezultateve dhe verifikimin e treguesve. Për të konfirmuar se disa nga objektivat kryesorë janë arritur dhe se treguesit janë përmbushur, janë të nevojshme të dhëna që mund të validohen (verifikohen). Megjithatë, jo të gjitha rekomandimet në lidhje me të dhënat janë zbatuar (p.sh., të dhëna shumë të kufizuara janë në dispozicion për gratë sipërmarrëse). Prandaj, mund të ndërmerren përpjekje dhe aktivitete shtesë në koordinim me palët e tjera të interesuara, me qëllim përmirësimin e përmbajtjes së të dhënave që ruhen, si dhe përmirësimin e mbledhjes së të dhënave dhe mekanizmave për aksesin në të dhëna.
- **Rritja e numrit të aktiviteteve që lidhen me rritjen e ndërgjegjësimit për sipërmarrjen dhe koncepte të tjera sipërmarrëse.** Aktivitetet që çojnë në promovimin e sipërmarrjes, promovimin e sipërmarrësve të rinj, veprimet që tregojnë shembujt e mirë, që promovojnë rritëzimin dhe bashkëpunimin midis palëve të interesuara në nivele të ndryshme duhet të përmirësohen më tej dhe të promovohen mirë. Për më tepër, kjo mund të përfshijë edhe promovimin e sipërmarrjes në arsimin formal dhe përfshirjen e edukimit sipërmarrës në Arsimin dhe Trajnimin Teknik dhe Profesional (AFPT) dhe arsimin e mesëm dhe të lartë në mënyrë më sistematike.
- **Kryerja e vlerësimeve të rregullta të nevojave të sipërmarrësve.** Vlerësimet sistematike dhe të rregullta në lidhje me nevojat e sipërmarrësve janë shumë të rëndësishme për përmirësimin dhe zhvillimin e mëtejshëm të tyre. Megjithatë, për të arritur një zbatim efikas të aktiviteteve dhe programeve që janë të përshtatura për të kapërcyer këto nevoja, duhet të kryhen vlerësime të rregullta. Kjo i referohet edhe përdorimit efikas të burimeve buxhetore, pasi ato do të ndahen për të synuar nevojat aktuale të ndërmarrjeve. Nga vlerësimi i kryer në periudhën e mëparshme, mund të vihet në përfundim se aktivitete të tilla nuk janë zbatuar rregullisht dhe kryesisht janë kryer në baza ad hoc të financuara nga

organizatat ndërkombëtare ose projekte të financuara nga donatorë të ndryshëm, dhe ato ose kan pasur qasje sektoriale ose janë kryer në përputhje me nevojat e projekteve.

- **Mbështetje në ofrimin e programeve të përshtatura për ndërtimin e kapaciteteve që kontribuojnë në 'gatishmërinë' e ndërmarrjeve.** Ofrimi i programeve specifike të përshtatura, veçanërisht në sektorët e lidhur me industrinë, kan munguar. Një nga arsyt ishte se ekziston një numër i kufizuar konsulentësh që mund të ofrojnë këto trajnime specifike, por edhe ndërgjegjësimin I ulët i kompanive për nevojën për të pasur trajnime të tilla. Në të ardhmen, iniciativat 'trajnimi i trajnerëve' duhet të rriten në mënyrë që të pajisen konsulentët me aftësitë e duhura në mënyrë që të përputhen me nevojat specifike të ndërmarrjeve, por edhe për të rritur ndërgjegjësimin midis sipërmarrësve në lidhje me rëndësinë dhe përfitimet e ofrimit të programeve të tilla të trajnimit në raport me performancën e ndërmarrjeve të tyre në drejtim të rritjes së produktivitetit, konkurrueshmërisë dhe rentabilitetit.
- **Qasja në financa dhe njohuritë financiare.** Një nga fushat që u vu re nga grupet e synuara gjatë kryerjes së vlerësimit të Strategjisë së mëparshme për NVM-të, ishte gjithashtu qasja e kufizuar në financë për NVM-të, mungesa e fleksibilitetit të produkteve financiare të ofruara nga bankat dhe institucionet e tjera financiare, tregu ende i pazhvilluar për burime alternative financiare për shkak të mungesës së mbështetjes infrastrukurore dhe mungesës së produkteve të përshtatura për nevojat e NVM-ve, etj. Nga ana tjetër, njohuritë e brendshme dhe njohuritë financiare brenda ndërmarrjeve ende nuk janë në nivel të kënaqshëm. Bazuar në këtë, Strategjia e re për NVM-të duhet të përqendrohet në zhvillimin e mëtejshëm të tregjeve financiare në mënyrë që t'i përgjigjet nevojave aktuale të NVM-ve nga njëra anë, por edhe të rrisë njohuritë dhe kapacitetet brenda ndërmarrjeve në lidhje me menaxhimin financiar dhe njohuritë financiare në përgjithësi duke organizuar trajnime dhe punëtori të ndryshme ku sipërmarrësit dhe punonjësit e tyre do të njihen me produktet e reja financiare, përdorimin e tyre, kur të kërkojnë mbështetje financiare dhe si ta shfrytëzojnë atë më së miri.

Vlerësimet e vendeve të tjera ndërkombëtare

Raporti i vitit 2024 për Maqedoninë e Veriut i përgatitur nga Komisioni Evropian ⁵²

Raporti i fundit i progresit i publikuar nga Komisioni Evropian pohon se vendi ka arritur një nivel përgatitjeje midis një niveli të moderuar dhe të mirë në fushën e politikave të ndërmarrjeve dhe industrisë. Gjithashtu, Raporti i Shqyrtimit për *Grupin 3 Konkurrueshmëria dhe Rritja Gjithëpërfshirëse, Kapitulli 20 Politika e Ndërmarrjeve dhe Industrisë* tregon se është bërë njëfarë progresi, por nevojitet zhvillimi i strategjive adaptive për mjedise dinamike dhe krijimi i një kuadri për monitorimin dhe vlerësimin e politikave të NVM-ve me fokus në ndikimin e granteve financiare. Përveç kësaj, theksohet se u miratua një Plan për Konsolidimin e Strukturave Institucionale dhe Mandateve të Organeve Publike dhe një Strategji për Promovimin e Eksportit,

---

⁵²https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/5f0c9185-ce46-46fc-bf44-82318ab47e88_en?filename=North%20Macedonia%20Report%202024.pdf

dhe u prezantuan një sërë masash për të zbatuar Strategjinë për formalizimin e ekonomisë informale. Rekomandimet e Komisionit nga viti i kaluar u zbatuan në një farë mase. Në vitin e ardhshëm, Maqedonia e Veriut duhet në veçanti:

- të zbatojë Planin për Konsolidimin e Strukturave Institucionale dhe Mandateve të Organeve Publike;
- të miratojë strategjinë për zhvillimin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme dhe të rrisë gatishmërinë për eksport dhe integrimin e kompanive në zinxhirët e furnizimit duke rritur përpjekjet për të zbatuar strategjinë e promovimit të eksporteve;
- të përmirësohet procesi i konsultimit të ndërmarrjeve gjatë përgatitjes së masave dhe i informimit të tyre me kohë të mjaftueshme në lidhje me kushtet e zbatimit.

Tabela e Rezultateve të Inovacionit Evropian(European Innovation Scoreboard)⁵³

Tabela e Rezultateve të Inovacionit Evropian e KE-së (e publikuar çdo vit që nga viti 2001), ofron një vlerësim krahasues të performancës së kërkimit dhe inovacionit të Shteteve Anëtare të BE-së, vendeve fqinje evropiane dhe vendeve të treta të përzgjedhura (konkurrentëve globalë). EIS 2024 është botimi i katërt që zbaton kornizën aktuale të matjes, të prezantuar në vitin 2021, e cila përbëhet nga 32 tregues. Raporti përdor të dhëna të përditësuara për periudhën 2017-2024 për të gjitha Shtetet Anëtare të BE-së dhe 12 vendet fqinje evropiane. Shumica e Shteteve Anëtare të BE-së kanë rritur performancën e tyre të inovacionit që nga viti 2017. Në renditje të performancës, Danimarka, Suedia, Finlanda dhe Holanda janë Liderë të Inovacionit me performancë inovacioni më shumë mbi mesataren e BE-së (mbi 125% të mesatares së BE-së). Sipas këtij vlerësimi referues, RNM është një Inovator në Zhvillim me performancë në 45.1% të mesatares së BE-së në vitin 2024, i renditur në vendin e 34-të .

Indeksi i Politikave për Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme: Ballkani Perëndimor dhe Turqia 2022⁵⁴

Bazuar në parimet e SBA-së, u zhvillua një metodologji specifike e quajtur Indeksi i Politikave të SME-ve, i cili vlerëson zbatimin e SBA-së. RMN merr pjesë në proces që nga fillimi. Raporti nga vlerësimi është një mjet i rëndësishëm që ndihmon politikëbërësit të hartojnë dhe zbatojnë politika për të mbështetur SME-të dhe për të rritur konkurrueshmërinë e tyre bazuar në praktikatat e mira . Ai ofron një pasqyrë gjithëpërfshirëse të statusit të zbatimit të parimeve të SBA-së të zbatuara në secilin vend dhe të krahasuar me mesataren e Bankës Botërore .

Vlerësimi i vitit 2022 zbulon se ekonomitë e Ballkanit Perëndimor dhe Turqisë kanë përmirësuar performancën e tyre në 11 nga 12 fushat e politikave, duke sinjalizuar përkushtimin e tyre të vazhdueshëm për krijimin e një mjedisi të biznesit të favorshëm për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme .

RMV ka bërë përparim në zbatimin e Marrëveshjes për Biznesin e Vogël (SBA) që nga periudha e mëparshme e vlerësimit. RMV ka arritur rezultatet e saj më të larta mesatare në fushat e mëposhtme: shërbimet mbështetëse për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme; prokurimi publik; qasja

⁵³https://research-and-innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard_en

⁵⁴https://www.oecd.org/en/publications/sme-policy-index-western-balkans-and-turkey-2022_b47d15f0-en.html

në financë; politika e inovacionit; dhe ndërkombëtarizimi i ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme. Ndërsa në qasjen në financë, politikën e inovacionit dhe ndërkombëtarizimin, RMV tejkalon mesataren rajonale, megjithatë, ekonomia ende duhet të shtojë përpjekjet e saj në edukimin sipërmarrës dhe aftësitë në sipërmarrjen e grave dhe aftësitë sipërmarrëse në përgjithsi .

Për periudhën e ardhshme, rekomandimet nxjerrin në pah nevojën për ndërhyrjet e mëposhtme:

- Nevojiten përpjekje për të nxitur sipërmarrjen si një kompetencë kyçe në të gjitha nivelet e arsimit;
- Egziston nevojë e madhe e ndjekjes së progresit dhe vlerësimit, efikasitetit dhe ndikimit të veprimeve të ndërmarra për të mbështetur sipërmarrjen e grave;
- Korniza institucionale dhe rregullatore për hartimin e politikave për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme ka vend për përmirësim;
- Nevoja për sigurimin e analizave të rregullta dhe sistematike për nevojat për trajnim të NVM-ve;
- Përmirësimi i ofrimit të informacionit dhe shërbimeve mbështetëse për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme që kërkojnë certifikim sipas standardeve kombëtare, evropiane ose ndërkombëtare;
- Mungesa e sistemit të nivelit të inteligjencës për matjen e shkathësive mbetet një sfidë e rëndësishme;
- Bashkëpunimi biznes-akademi duhet të promovohet me një qasje sistematike e rregulluar në mënyrë sistematike dhe qasje direkte.

Indeksi Global i Inovacionit 2024⁵⁵

Indeksi Global i Inovacionit 2024 i Organizatës Botërore të Pronësisë Intelektuale kap performancën e ekosistemit të inovacionit të 133 ekonomive dhe gjurmon trendet më të fundit globale të inovacionit. Përveç kësaj, Raporti përpiqet të nxjerrë në pah gjendjen aktuale të inovacionit global, nëse inovacioni po përshpejtohet apo po ngadalësohet dhe si po përballet inovacioni përballë normave më të larta të interesit dhe konflikteve gjeopolitike. Gjurmuesi Global i Inovacionit 2024(Global innovation tracker) trajton këto pyetje thelbësore. Ai mat gjendjen e katër fazave kryesore në ciklin e inovacionit: (1) investimi në shkencë dhe inovacion; (2) progresi teknologjik; (3) përvetësimi i teknologjisë; dhe (4) ndikimi socioekonomik i inovacionit .

RMV renditet e 58-ta në nivel global, me përfundimin se performanca e saj në inovacion është në përputhje me nivelin e përgjithshëm të zhvillimit të vendit. Bazuar në tregues specifikë të Indeksit Global të Inovacionit, Maqedonia e Veriut renditet si më poshtë: institucionet – e 75-ta, kapitali njerëzor dhe kërkimi – e 77-ta, infrastruktura – e 43-ta, sofistikimi i tregut – i 69-ti, sofistikimi i biznesit – i 52-ti, rezultatet e njohurive dhe teknologjisë – e 53-ta dhe rezultatet kreative– e 72-ta.

---

⁵⁵https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2024/assets/67729/2000%20Global%20Innovation%20Index%202024_WEB3lite.pdf

Perspektiva e Konkurrueshmërisë së Ballkanit Perëndimor 2024: Maqedonia e Veriut :⁵⁶

Perspektiva e Konkurrueshmërisë së Bankës Botërore për vitin 2024 është botimi i katërt i botimit kryesor të Organizatës për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim (OECD) që ofron një vlerësim të thelluar në 15 fusha të politikave kyçe për forcimin e konkurrueshmërisë ekonomike në Bankën Botërore .

Raporti theksoi se RMV ka bërë përparim të përzier që nga viti 2021, duke përparuar në 7 nga 15 dimensionet e politikave, duke rënë në 5 dhe duke ngecur në 3. Ekonomia pozicionohet midis liderëve rajonalë me rezultatin më të lartë në politikat e tregtisë, taksave dhe energjisë. Por në të kundërt, vendi është ndër performuesit më të ulët në fushat e turizmit, shoqërisë dixhitale dhe politikës së transportit .

Arritjet kryesore që kanë çuar në rritjen e performancës janë si më poshtë:

- Proceset e thjeshtësuara dhe të dixhitalizuara kanë kontribuar në lehtësimin e tregtisë.
- Zhvillimi i burimeve alternative të financimit ka diversifikuar opsionet e financimit të bizneseve.
- Rritja e harmonizimit me standardet e BE-së dhe ato ndërkombëtare ka forcuar konkurrueshmërinë e sektorit të bujqësisë.
- Përparimet në forcimin dhe menaxhimin e turizmit kanë përmirësuar bashkëpunimin dhe mbledhjen e të dhënave.
- Zhvillimet e reja të politikave dhe investimet financiare kanë përmirësuar kushtet për shkencën, teknologjinë dhe inovacionin (SHTI)

Rekomandimet e raportit për përmirësime të mëtejshme të konkurrueshmërisë së ekonomisë në RMV janë këto:

- Përforcimi i qeverisjes së ndërmarrjeve shtetërore për të rritur efikasitetin dhe performancën
- Përforcimi i planifikimit dhe menaxhimit të infrastrukturës së transportit
- Përhajtimi i përpjekjeve të dixhitalizimit për të përmirësuar konkurrueshmërinë e ekonomisë
- Përmirësimi i investimeve në sektorin e arsimit për rritjen e zhvillimit të aftësive
- Intensifikimi i përpjekjeve për të përforcuar politikat e mjedisit me qëllim përmirësimin e cilësisë së jetës së qytetarëve dhe produktivitetin të fuqisë punëtore.

B-ready 2024 – raporti i vendit për Maqedoninë e Veriut (Banka Botërore)⁵⁷

Përgaditje për biznes (“Business Ready” B-READY) është një raport i ri kryesor i Grupit të Bankës Botërore që vlerëson klimën e biznesit dhe investimeve në mbarë botën. Iniciativa B-Ready është pjesë e përpjekjeve më të gjera të Bankës Botërore për të udhëhequr reformat e politikave dhe për të promovuar një mjedis global biznesi më të drejtë dhe të qëndrueshëm. Ai zëvendëson dhe përmirëson projektin “Doing Business” .

⁵⁶https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/06/western-balkans-competitiveness-outlook-2024-north-macedonia_4dc5c34c/8207326d-en.pdf

⁵⁷<https://www.worldbank.org/en/businessready/economy/north-macedonia>

Për vitin 2024, RMV ka shënuar rezultatet më të larta në fushën e fillimit të Biznesit, Shërbimet e komunale dhe Shërbimet Financiare. Brenda këtyre fushave, ekonomia ofron identifikim unik të biznesit, informacion transparent (kërkesat e lidhjes, tarifat, mekanizmat e ankesave) për energjinë elektrike dhe procese të tjera të përmirësuara për kontolle të Klientëve bazuar në rrezikun e klientit (Customer Due Diligence). Nga ana tjetër, RMV shënon rezultatet më të ulëta në Taksa, lokacione biznesi dhe falimentim Financiar të Biznesit. Brenda këtyre fushave, ekonomia nuk zbaton praktikën kryesore të mira për qartësinë e rregulloreve tatimore, i mungon një sistem elektronik për të paraqitur aplikime për leje ndërtimi dhe nuk ofrohen shërbime dixhitale për procedurat e likuidimit dhe riorganizimit.

Hulumtimi Global i sipërmarrjes (GEM) (Global Entrepreneurship Monitor) (të dhënat më të fundit nga viti 2019)⁵⁸

GEM është një iniciativë kërkimore në mbarë botën që synon të kuptojë dhe analizojë aktivitetin sipërmarrës, motivimet dhe ekosistemet në vende të ndryshme. I themeluar në vitin 1999, GEM është një nga studimet më të mëdha dhe më gjithëpërfshirëse të sipërmarrjes në nivel global. Analiza e GEM për herë të fundit u krye në vitin 2019 në RMV. Rezultatet nga analiza paraqiten në figurën më poshtë.

Entrepreneurial Framework Conditions

Most recent data: 2019

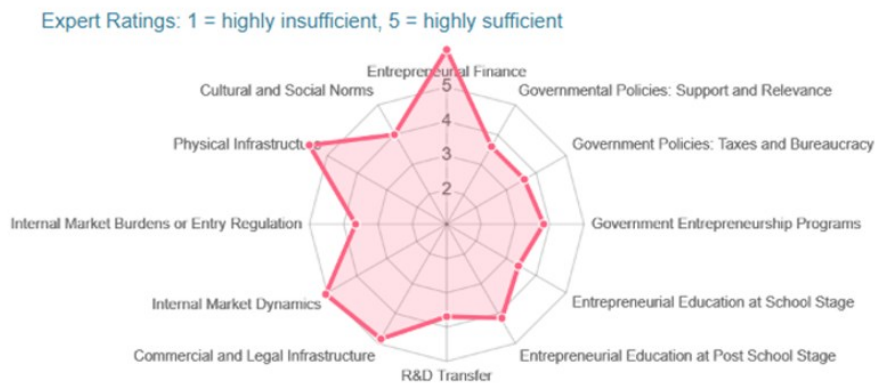

Figura 12. Rezultatet kryesore nga analiza GEM e kryer në vitin 2019

⁵⁸<https://gemconsortium.org/economy-profiles/macedonia>

5. Korniza e politikave strategjike

5.1. Vizioni dhe Misioni i Strategjisë Kombëtare për Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme 2025-2030

VIZION

Një ekosistem biznesi i prosperuar ku ndërmarrjet e vogla dhe të mesme nxisin konkurrueshmërinë dhe inovacionin, duke udhëhequr rrugën drejt arritjes së transformimit të plotë të gjelbër dhe dixhital.

MISION

Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme (NVM) janë gurthemeli i ekonomisë sonë; prandaj, misioni i Strategjisë është të forcojë NVM-të duke ndërtuar një ekosistem sipërmarrës gjithëpërfshirës që ofron qasje të barabartë në resurse, njohuri, teknologji, shërbime biznesi dhe partneritete strategjike, me qëllim rritjen e konkurrueshmërisë së tyre përmes zhvillimit të kapaciteteve njerëzore, lehtësimit të procedurave administrative, inkurajimit të produktivitetit përmes transformimit dixhital dhe përsosmërisë operacionale, dhe promovimit të qëndrueshmërisë përmes integritit të praktikave të përgjegjshme në strategjitë e biznesit dhe të rritjes, si dhe duke i mundësuar NVM-ve të përparojnë dhe të bëhen katalizatorë për progresin ekonomik dhe mirëqenien sociale në vend.

5.2. Fushat prioritare të Strategjisë Kombëtare të NVM-ve 2025-2030

Vizioni i Strategjisë Kombëtare për Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme 2025-2030 thekson rëndësinë e një ekosistemi mbështetës që i fuqizon Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme (NVM) të bëhen të shkathëta dhe të gatshme për të ardhmen, si dhe të shkëlqejnë, duke e përshtatur progresin ekonomik me praktikën e qëndrueshme dhe të përgjegjshme .

Strategjia është plotësisht në përputhje me rekomandimet kryesore të BE-së për forcimin e sektorit të NVM-ve, të tilla si: (1) tranzicioni dixhital dhe i gjelbër; (2) ulja e barrës rregullatore; (3) qasja në financë; (4) forcimi i konkurrueshmërisë; dhe (5) ndërtimi i kapaciteteve dhe inovacioni brenda NVM-ve.

Strategjia përbëhet nga 3 (tre) prioritete (shtylla) kryesore:

Prioriteti #1: Ekosistemi Sipërmarrës Konkurrues Kombëtar

Një ekosistem i fuqishëm sipërmarrës nxit inovacionin, bashkëpunimin dhe konkurrueshmërinë duke siguruar që ndërmarrjet e vogla dhe të mesme të kenë qasje në burime, mentorim dhe mundësi

tregu. Politikat që promovojnë lehtësinë e biznesit, rregullimin e efektshëm dhe zhvillimin e infrastrukturës janë thelbësore për krijimin e një mjedisi ku ndërmarrjet e vogla dhe të mesme të mund të përparojnë në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar .

Prioriteti #2: Qasja në Financa

Sigurimi i opsioneve të larmishme dhe fleksibile të financimit u mundëson NVM-ve të investojnë në modernizim dhe rritje, të rrisin produktivitetin dhe të krijojnë inovacion përmes produkteve dhe shërbimeve të reja. Thjeshtësimi i aksesit në kapital dhe përmirësimi i njohurive financiare është çelësi për zgjidhjen e boshllëqeve në financimin që shpesh kufizojnë zhvillimin e NVM-ve dhe rritjen e saj.

Prioriteti #3: Tranzicioni i Gjellbër dhe Dixhital

Mbështetja e NVM-ve në tra e tyre drejt praktikave të qëndrueshme dhe dixhitale forcon qëndrueshmërinë dhe përputhet me trendet ekonomike globale. Stimujt dhe trajnimet e përshtatura do t'u mundësojnë NVM-ve të miratojnë teknologji me efikasitet energjetik, të zvogëlojnë gjurmët e karbonit dhe të shfrytëzojnë mjetet dixhitale për të rritur produktivitetin dhe shtrirjen e tregut.

Objektivi Strategjik 1:

Të krijojë një mjedis biznesi elastik, inovativ dhe gjithëpërfshirës (ekosistem sipërmarrës) që do të mbështesë zhvillimin e inovacionit dhe konkurrueshmërinë e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme.

Duke zbatuar strategjinë, do të krijohet një mjedis biznesi gjithëpërfshirës që siguron akses të barabartë në burime dhe mundësi për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme të ndryshme, duke përfshirë ato të udhëhequra nga gratë, të rinjtë dhe grupet e nën-përfaqësuar (të marginalizuara). Prioriteti është heqja e barrierave që lidhen me procedurat administrative për themelimin dhe licencimin e kompanive, ndërkombëtarizimin, arsimin ose kufizimet financiare, duke promovuar kështu pjesëmarrjen ekonomike me bazë të gjerë dhe barazinë sociale.

Ky objektivi strategjik përqendrohet në nxitjen e një kuadri mbështetës që u mundëson NVM-ve të përparojnë në një ekonomi globale konkurruese dhe dinamike. Kjo do të thotë pajisjen e NVM-ve për t'i bërë ballë goditjeve të jashtme, siç janë rëniet ekonomike, ndërprerjet e zinxhirit të furnizimit ose ndryshimet teknologjike. Politikët duhet të sigurojnë stabilitet financiar, të përmirësojnë menaxhimin e rizikut dhe të ofrojnë mekanizma mbështetës gjat periudhave të krizës. Një ekosistem sipërmarrës elastik mbron vazhdimësinë e operacioneve të NVM-ve dhe minimizon ndikimin e sfidave të paparashikuara .

Për më tepër, duke ofruar qasje në mjediset e kërkim-zhvillimit, qendrat e inovacionit dhe stimulim për miratimin e teknologjive të reja, ekosistemi i fuqizon ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (NVM) të zhvillojnë produkte, shërbime dhe procese unike që rrisin pozicionin e tyre në treg dhe konkurrueshmërinë .

Duke rritur produktivitetin dhe duke ulur kostot përmes rregulloreve të thjeshtësuara, qasjes në tregje dhe programeve të zhvillimit të aftësive, ekosistemi synon t'i bëjë ndërmarrjet e vogla dhe të mesme konkurruese në nivel vendas dhe ndërkombëtar. Konkurrueshmëria mbështetet më tej duke nxitur bashkëpunimin midis bizneseve, akademisë dhe politikëbërësve për të përfunduar strategjitë me praktikë më të mira globale .

Brenda këtij prioriteti strategjik, janë përcaktuar tre Objektiva Specifikë:

Objektivi Specifik 1: Përmirësimi i kapaciteteve të ekosistemit kombëtar për të mbështetur ndërmarrjet e vogla dhe të mesme duke njohur nevojat e tyre për rritje dhe zhvillim me qëllim optimizimin e mbështetjes për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (infrastruktura e inovacionit dhe transferimi i teknologjisë dhe njohurive)

Objektivi Specifik 2: Thjeshtësimi i kuadrit ligjor dhe rregullator për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme dhe forcimi i bashkëpunimit me institucionet shtetërore (regjistrimi, taksat, marrja e licencave, etj.)

Objektivi specifik 3: Promovim më i madh i sipërmarrjes, njohuri polotësuese për sipërmarrës, aktivitetet e eksportit, standardizimit dhe praktikave të mira inovative si në nivel kombëtar ashtu edhe në atë rajonal.

Këto objektiva të posatshme detajohen më poshtë në fusha specifike veprimi:

1.1 Fusha specifike e ndërhyrjes : Vlerësimi i performancës së ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme

1.1.1 Masa: Pjesëmarrja në mekanizmat kryesorë ndërkombëtarë të vlerësimit të standardeve

Vlerësimi i ekosistemit sipërmarrës të Maqedonisë së Veriut përmes renditjeve dhe treguesve globalë, të cilët përfshihen drejtpërdrejt në planin e veprimit të kësaj strategjie, siç janë Indeksi i Politikave të NVM-ve, Tabela e Rezultateve të Inovacionit të BE-së, GEM, Perspektiva e Konkurrueshmërisë për Ballkanin Perëndimor dhe Renditja Globale e Konkurrueshmërisë, si dhe renditje të tjera që kryhen dhe në të cilat merr pjesë edhe vendi ynë, siç janë Business Ready i Bankës Botërore, Indeksi Global i Njohurive, Global Start-up ecosystem (Start-up Genome, Start-up Blink), etj. Të gjitha këto renditje ofrojnë njohuri kritike mbi pozicionin aktual të vendit dhe fushat ku nevojitet përmirësim i përshtatshëm. Këto vlerësime ofrojnë standarde kundrejt standardeve ndërkombëtare, duke ndihmuar politikëbërësit të identifikojnë pikat e forta, dobësitë dhe mundësitë brenda ekosistemit, dhe në këtë mënyrë të përcaktojnë praktikatat më të mira që mund të përdoren për të përmirësuar zhvillimin e politikave të NVM-ve. Brenda kësaj mase, parashikohet monitorim i kujdesshëm i renditjes së vendit tonë në studimet kryesore ndërkombëtare krahasuese, si dhe përfshirja e vendit tonë në studime në të cilat aktualisht nuk marrim pjesë. Sipas rezultateve të fituara, do të propozohen aktivitete të përshtatshme në çdo plan veprimi pasues që synojnë përmirësimin e fushave ku mbetemi prapa dhe avancimin e pozicionit të vendit tonë në renditjen e këtyre sistemeve për vlerësimin e mjedisit të biznesit, zhvillimin e inovacionit dhe mbështetjen e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme.

1.1.2 Masa: Përmirësimi i procesit të mbledhjes së informacionit specifik për NVM-të

Përmirësimi i mbledhjes së të dhënave specifike dhe të dhënave më të ndara për NVM-të është thelbësor për marrjen e vendimeve dhe politikave efikase dhe efektive. Këto të dhëna u lejojnë politikëbërësve të adresojnë sfidat unike me të cilat përballen NVM-të, duke mbështetur rritjen dhe inovacionin e tyre. Ndër informacionet e tjera, duhet të mbledhen të dhëna specifike për sektorë dhe industri, ndërmarrje të ndryshme specifike, për rajone të ndryshme brenda vendit, të dhëna të ndara sipas gjinisë, raporti i kapitalit, rentabiliteti për sektor, nivelet e investimeve dhe punësimit, ndikimi i tyre në PBB, etj. Gjatë zbatimit të strategjisë, do të bëhet përafrimi me rregulloret e BE-së për mbledhjen e të dhënave për NVM-të, si dhe harmonizimi me praktikatat e Eurostat-it⁵⁹, të cilat do të kontribuojnë së pari në rezultate më të mira në mbledhjen e të dhënave dhe rrjedhimisht në pjesëmarrjen në këto mekanizma të BE-së dhe mekanizma ndërkombëtarë për vlerësim dhe krahasim të treguesve. Gjithashtu, të dhënat e mbledhura nga Anketa e Ndërmarrjeve të Bankës Botërore⁶⁰ (e cila mbledh të dhëna në nivel të kompanive për të identifikuar sfidat kryesore me të cilat përballen NVM-të) mund të përdoren në këtë kontekst për të mbështetur procesin e hartimit të politikave. Plani i veprimit parashikon ndryshime në aktet ligjore dhe nënligjore (sipas

⁵⁹ Anketa e Inovacionit në Komunitet është një nga qasjet e mundshme për të mbledhur të dhënat e duhura për procese më të mira të hartimit të politikave. Në dispozicion në: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/microdata/community-innovation-survey>

⁶⁰<https://www.enterprisesurveys.org/en/data/exploreconomies/2023/north-macedonia>

rekomandimeve për futjen e treguesve të rinj) dhe përcaktimin e një strukture formale që duhet të jetë përgjegjëse për mbledhjen dhe shkëmbimin e informacionit midis institucioneve.

1.2 Fusha specifike për veprim: Vlerësimet e nevojave të NVM

1.2.1 Masa: Zbatimi i vlerësimeve specifike të nevojave për trajnim për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, duke përfshirë inteligjencën e aftësive.

Kryerja e vlerësimeve specifike të NVM-ve për nevojat e tyre të trajnimit, mungesat e fuqisë punëtore, si dhe nevojat për rikualifikim dhe përmirësim të aftësive, është me rëndësi të jashtëzakonshme për zhvillimin e tyre të mëtejshëm dhe rritjen e konkurrueshmërisë. Duke kryer këto vlerësime, politikëbërësit do të kenë informacion të azhurnuar mbi nevojat e NVM-ve, duke u mbështetur në këtë do të krijohen politika të cilat bazohen në të dhëna dhe mbledhen direkt nga grupet e synuara. Kjo do të kontribuojë në hartimin e programeve dhe masave të përshtatura dhe krijimin e një mjedisi më të favorshëm për sipërmarrjen, përmes zbatimit të aktiviteteve për të forcuar kapacitetet e brendshme të ndërmarrjeve, për të përmirësuar efikasitetin e tyre operativ dhe për të rritur produktivitetin dhe konkurrueshmërinë e NVM-ve. Përkajshëm shqyrtimit të nevojave të tjera, theks i veçantë duhet t'i kushtohet vlerësimit të nevojave për trajnime dhe analiza si një nga treguesit kryesorë mbi të cilët duhet të ofrohet mbështetje në të ardhmen për forcimin e kapaciteteve të brendshme. Gjithashtu, duhet të meren parasysh anketat e kryera nga organizata të tjera gjatë kryerjes së këtyre vlerësimeve (p.sh., të kryera nga institucione të ndryshme si dhomat ekonomike të tregtisë, ANK, AmCham, NL-MK, etj.). Për më tepër, parashikohet që vendi ynë të kryejë një analizë të nevojave për aftësitë e NVM-ve sipas metodologjisë skills intelligence të zhvilluar nga CEDEFOP,⁶¹ e cila përdoret nga vendet e Bashkimit Evropian.

1.3 Fusha specifike e ndërhyrjes: Mbështetje efektive dhe efektive për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme dhe përmirësimi i infrastrukturës së inovacionit

1.3.1 Masa: Përmirësimi i infrastrukturës dhe shërbimeve ekzistuese kombëtare dhe rajonale për të mbështetur dhe zhvilluar inovacionin për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme

Për të ofruar mbështetjen e nevojshme për NVM-të në nivel lokal, duhet të ekzistojë një rrjet rajonal funksional i përbërë nga organizata mbështetëse të ndërmarrjeve dhe lloje të tjera të strukturave lokale, të afta për t'iu përgjigjur nevojave dhe kërkesave të ndryshme të NVM-ve. Këto organizata duhet të jenë partnere me ministrinë dhe Qeverinë, si dhe me bashkitë, në zbatimin e prioritetëve lokale dhe kombëtare. Praktika e mirë e bashkëpunimit funksional midis INOVA dhe rrjetit të organizatave rajonale mbështetëse të ndërmarrjeve duhet të përmirësohet më tej në lidhje me aktivitetet që lidhen me sistemin e vauçerëve për shërbime këshilluese, shërbimet e standardizuara të mentorimit, zbatimin e projekteve të tilla si vetëpunësimi dhe të tjera, që siguron mbështetje për NVM-të gjatë fazave të ndryshme në zhvillimin e saj.

Në këtë kontekst, kapacitetet e stafit brenda këtyre qendrave dhe zyrave rajonale duhet të përmirësohet vazhdimisht në mënyrë që t'iu përgjigjen nevojave të NVM-ve, si dhe të zbatojnë aktivitetet e planifikuara brenda politikave të miratuara. Këto organizata duhet gjithashtu të luajnë

---

⁶¹<https://www.cedefop.europa.eu/en>

një rol të rëndësishëm në promovimin e programeve të ndryshme kombëtare dhe të shërbejnë si nxitësi kryesor për mbledhjen e të dhënave në nivel kombëtar dhe lokal. Programet specifike për forcimin e kapaciteteve të tyre të brendshme duhet të mbështeten si nga buxheti i shtetit ashtu edhe nga palët e interesuara lokale (bashkitë, rajonet planifikuese, kompanitë e mëdha lokale, etj.). Forcimi i infrastrukturës sipërmarrëse dhe inovative jo vetëm që rrit potencialin e rritjes së NVM-ve, por gjithashtu kontribuon në zhvillimin më të gjerë ekonomik duke nxitur një kulturë kreativiteti, konkurrueshmërie dhe qëndrueshmërie brenda ekosistemeve të biznesit. Brenda kësaj mase, parashikohet edhe krijimi i një sistemi për monitorim, vlerësim dhe raportim, përmes të cilit do të matet ndikimi i shërbimeve mbështetëse të biznesit të përdorura nga NVM-të në performancën e tyre.

1.3.2 Masa: Mbështetje në krijimin e infrastrukturës së re për të mbështetur ndërmarrjet e vogla dhe të mesme

RMV-së do t'i duhet një infrastrukturë fizike më e mirë, si parqet teknologjike (edhe pse janë zhvilluar studime të hollësishme të fizibilitetit), por edhe platforma të hapura që do të mbështesin shumicën e kompanive inovative dhe degët e universiteteve (të themeluara në aktivitete kërkimore dhe zhvillimore) në zhvillimin e tyre (p.sh., lagje inovacioni si në Kopenhagen ⁶²). Investime të mëtejshme në këtë infrastrukturë do të kontribuojnë në një mbështetje më të mirë për bizneset e reja, promovimin e inovacionit, rritjen e transferimit të teknologjisë, krijimin e rrjeteve bashkëpunuese me organizata të tjera nga BE-ja, etj. Kjo infrastrukturë gjithashtu promovon dhe forcon bashkëpunimin midis palëve të ndryshme në mjedisin e spirales katërfishe. Në ngritjen e këtij modeli, duhet të përdoren përvojat e praktikave më të mira nga vendet e tjera të BE-së .

Përveç kësaj, RMV duhet të punojë edhe për ngritjen e parqeve të reja industriale (p.sh., zona TEZNO e Mariborit ⁶³), qendrave të zyrave (p.sh., "Parku" i Pragës ⁶⁴) ose zonave të përbashkëta universitare/industriale/tregtare (p.sh., Parku i Shkencës dhe Teknologjisë Pilsen ⁶⁵), etj., dhe qendrave të zgjerimit të teknologjisë financiarisht të qëndrueshme që do të ofrojnë qasje në njohuri dhe teknologji për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, dhe do të bëhen "vende të preferuara" të bazuara në sektor për zgjidhje teknologjike, duke përfshirë zgjidhje dixhitale për kompanitë .

Për të përmirësuar më tej këtë lloj infrastrukture dhe rrjeti, objektet që janë në pronësi të Qeverisë ose bashkive dhe që nuk janë në funksion, mund të përshtaten në objekte që mund të ofrojnë mbështetje për bizneset e reja dhe ndërmarrjet e tjera duke i përshtatur ato dhe duke i përfshirë ato në infrastrukturën mbështetëse të ndërmarrjeve .

Për aktivitetet brenda kësaj mase, ekzistojnë mekanizma të shumtë që mund të shfrytëzohen nga fondet evropiane dhe projektet e donatorëve.

---

⁶²<https://innovationdistrictcopenhagen.dk/>

⁶³ <https://www.investinmaribor.com/en/business-zonesMaribo>

⁶⁴<https://thepark.cz/en/location>

⁶⁵<https://vtpplzen.cz/en/>

1.3.3 Masa: Promovimi i modeleve të reja për biznes klastereve (grupeve)

Trendet më të reja në të cilën sot funksionojn bizneset i japin theks specializimit strategjik, integritimit të teknologjive të reja dhe revolucionare, si dhe përfshirjes së detyrueshme të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme në ekosistemet e inovacionit. Prandaj, për funksionimin e suksesshëm të klastereve nevojitet një qasje e re për formimin e modeleve të përparuara të biznesit. Këto qasje dhe trende të reja që ndikojnë në formimin e klastereve përfshijnë krijimin e klastereve dixhitale dhe ekosistemeve virtuale të inovacionit. Kjo qasje është krejtësisht e ndryshme nga klasteret tradicionale të përqendruara gjeografikisht ose sektore te veçanta . Qasjet e reja përqendrohen në shoqërimin e klastereve rreth qëndrueshmërisë dhe tranzicionit të gjelbër, specializimit të thellë dhe mikro-specializimit, ekosistemeve të bashkëpunimit dhe ndarjes së burimeve, etj. Bazuar në këto modele, duhet të dalë një themel i ri për bashkëpunim te biznesit dhe formimin e klastereve që do t'ua shtojë vlerën shtesë të gjitha bizneseve që bashkohen me këto platforma të reja bashkëpunuese.

Përvoja nga Suedia (p.sh., Parku Shkencor Borås ⁶⁶) tregon se rezultatet e mira mund të arrihen nëse shkollat e Arsimit dhe Trajnimit Profesional (AFP), universitetet, institucionet e arsimit për të rritur, strukturat kërkimore, subjektet e shërbimit për kompanitë dhe strukturat tregtare janë të vendosura fizikisht së bashku. Interneti lejon grupimin dixhital ndërkombëtar, por produktet fizike dhe komunikimi personal dhe bashkëveprimi njeri-produkt janë ende të nevojshme të paktën në lidhje me mallrat fizike.

1.4 Fusha specifike e ndërhyrjes : Informimi I përmirsuar i NVM

1.4.1 Masa: Pëpunimi/Zhvillimi i platformës informative tani më egzistuesesë do të publikohen informacione për NVM-të nga fusha të shumta (portali i informacionit)

Portali Kombëtar i Mbështetjes së Biznesit duhet të shërbejë si një platformë e vetme për të lehtësuar rritjen e biznesit, pajtueshmërinë rregullatore dhe aksesin në financim, arsim dhe mundësi rrjetëzimi. Duke ofruar një gamë të gjerë të informacioneve, portali mund të bëhet një aset thelbësor për sipërmarrësit dhe bizneset e vogla. Në këtë kontekst, ky portal duhet të ofrojë lloje të ndryshme informacioneve në lidhje me qasjen në financa dhe mekanizma të ndryshëm ndërkombëtarë dhe vendase të financimit për NVM-të, lejet, licencat, informacionin mbi eksportin, shpjegimin e procedurave të ndryshme të kërkuara nga institucione të ndryshme shtetërore, kuadrin kryesor ligjor që lidhet me NVM-të, informacionin mbi masat jo-tarifore, informacionin mbi organizatat mbështetëse të biznesit dhe mbështetjen/shërbimet që ato ofrojnë, si dhe informacione të tjera relevante në interes të NVM-ve ⁶⁷.

Përveç kësaj, duhet të hartohet edhe një platformë specifike që do të ofrojë informacione në lidhje me eksportin për ato ndërmarrje që dëshirojnë të ndërkombëtarizojnë aktivitetet e tyre, siç janë informacioni mbi masa të ndryshme tarifore dhe jo-tarifore (p.sh., baza e të dhënave TRAINS e

⁶⁶<https://scienceparkboras.se/>

⁶⁷Tashmë ekzistonin portale të ngjashme si www.konkurentnost.mk dhe www.biznisregulativa.mk që mbështeteshin nga donatorët, por problemi është qëndrueshmëria e portalit pas përfundimit të financimit të projektit.

UNCTAD ⁶⁸), informacioni mbi kuotat, masat e disponueshme të mbështetjes së eksportit, skema e garancisë së kreditit dhe informacione të tjera relevante . Kjo masë është në përputhje me rekomandimet nga vlerësimi i fundit i kryer brenda AMB (2022) në lidhje me përafrimin e rregulloreve teknike me legjislacionin e BE-së dhe ofrimin në kohë të informacionit për kompanitë e angazhuara në aktivitete eksporti, veçanërisht në vendet brenda BE-së.

1.5 Fusha specifike e ndërhyrjes: Thjeshtësimi i mjedisit ligjor dhe rregullator dhe miratimi i një përkufizimi të ri për Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme

1.5.1 Masa: Rritja e shfrytëzimit të Vlerësimit të Ndikimit Rregullator (VNR) përmes një kornize ligjore të përmirësuar për VNR-në dhe pilotimin për "Testin e NVM-ve"

Vlerësimet e ndikimit rregullator nxisin një qeverisje më efektive, efikase dhe transparente, duke përfituar si institucionet ashtu edhe bizneset, duke siguruar që ligjet të jenë të hartuara mirë, të qëndrueshme dhe në përputhje me qëllimet më të gjera të politikave. Kjo praktikë promovon transparencën dhe llogaridhënien në zbatimin e politikave, duke ndihmuar në përmirësimin e ligjeve për të mbështetur më mirë ndërmarrjet e vogla dhe të mesme . Përdorimi i zgjeruar i Vlerësimit të Ndikimit Rregullator (VNR) i referohet një qasje më të avancuar dhe gjithëpërfshirëse për vlerësimin e ndikimeve të mundshme të ligjeve të propozuara dhe siguron që efikasiteti dhe ndikimi i politikave të vlerësohen vazhdimisht. Kjo përfshin kryerjen e analizave gjithëpërfshirëse dhe sistematike, rritjen e angazhimit të palëve të interesuara, në përfshirjen e alternativave dhe opsioneve, si dhe monitorimin, vlerësimin, transparencën dhe llogaridhënien .

Kjo përfshin gjithashtu përdorimin e 'testit të SME-ve' që do të analizojë efektet e propozimeve të ardhshme legjislativë mbi SME-të, duke përdorur përvojën nga BE-ja. ⁶⁹Testi i NVM-ve vlerëson kostot dhe përfitimet e opsioneve të politikave për NVM-të, promovon parimin 'Mendo të Vogla të Para' dhe kontribuon në përmirësimin e mjedisit të biznesit. Ai identifikon efektet që NVM-të mund të përjetojnë nga kuadri i ri rregullator, organizon konsultime me NVM-të, vlerëson ndikimet mbi NVM-të (analiza e kostos dhe përfitimit) dhe eksploron opsionet e politikave që do të zvogëlonin efektet negative mbi NVM-të ose, nëse është e nevojshme, propozon masa zbutëse. Brenda planit të veprimit, parashikohet që Ministria e Administratës Publike, në bashkëpunim me Ministrinë e Ekonomisë dhe Tregtisë, do të zhvillojë një metodologji të re të VNR-së (duke përshtatur pyetjet e testit të NVM-ve dhe duke i integruar ato në seksionin e ndikimit ekonomik të Raportit VNR), dhe do të ofrojë asistencë teknike dhe trajnim për të forcuar kapacitetet e brendshme të institucioneve.

1.5.2 Masa: Thjeshtësimi i procedurave administrative për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme

Bizneset kanë nevojë për procedura të thjeshtëuara kur merren me institucionet publike. Kjo u kursen kohë dhe burime financiare. Edhe pse, në vitet e kaluara, disa iniciativa kanë kontribuar në reduktimin dhe thjeshtimin e procedurave administrative, ka ende hapësirë për optimizim të mëtutejshëm, pra reduktimin e procedurave administrative. Thjeshtësimi i barrës administrative kontribuon gjithashtu në reduktimin e ekonomisë informale, së bashku me reduktimin e kostove

⁶⁸<https://trainsonline.unctad.org/home>

⁶⁹ https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/sme-strategy-and-sme-friendly-business-conditions/sme-test_en

administrative për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme. Thjeshtësimi i procedurave administrative kërkon gjithashtu dixhitalizimin e proceseve, bashkëpunimin ndërinstitucional dhe zbatimin e plotë të parimeve të shërbimit me një ndalesë (parimi vetëm një herë) ⁷⁰.

1.5.3 Masa: Thjeshtësimi i procedurës për heqjen e kompanive nga Regjistri Qendror

Rishikimi i procedurave për heqjen e kompanive nga regjistri mund të zvogëlojë pengesat e panevojshme birokratike, duke e bërë më të lehtë për sipërmarrësit të lundrojnë në mjedisin e biznesit. Thjeshtësimi i këtij procesi mund të ndihmojë në përmirësimin e përputhshmërisë së biznesit dhe në uljen e barrierave të daljes për sipërmarrjet e dështuara, duke siguruar një peizazh dinamik sipërmarrës. Për ta zbatuar këtë në praktikë, kërkohet koordinim më i mirë institucional, ndryshimi i rregulloreve përkatëse dhe zbatimi i programeve të ndërtimit të kapaciteteve për stafin që punon në institucionet përkatëse, por edhe për palët e tjera të interesuara, siç janë sipërmarrësit, kontabilistët, etj. Gjithashtu kërkon miratimin e Ligjit të Falimentimit dhe reformën e sistemit të falimentimit që do të lejojë rimëkëmbjen e firmave në vështirësi ose daljen më të shpejtë të firmave të falimentuara bazuar në praktikatat më të mira ndërkombëtare .

1.5.4 Masa: Harmonizimi i rregullores në lidhje me definicionin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme në përputhje me definicionin e BE-së

Deri më tani, Republika e Maqedonisë së Veriut ka përdorur një definicion të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme që nuk korrespondon me atë të miratuar nga Bashkimi Evropian. Në kuadër të planit të veprimit, parashikohet të ndryshohet rregullorja dhe të miratohet një definicion i ri i ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme, i cili do të zbatohet në nivel kombëtar me të gjitha aktet ligjore.

1.6 Fusha specifike e ndërhyrjes: Promovimi dhe mbështetja e sipërmarrjes

1.6.1 Masa: Aktivitete për ngritjen e ndërgjegjes për të promovuar sipërmarrjen dhe sipërmarrësit e suksesshëm

Aktivitetet për ngritjen e ndërgjegjes, të tilla si konferenca, ngjarje që promovojnë kompani të reja fillestare dhe ndërmarrje të vogla dhe të mesme të suksesshme (p.sh. Java Globale e Ndërmarrësisë, Çmimet për Start-up-in e Muajit dhe Start-up-in e Vitit, Sipërmarrësja e Vitit, Java Evropiane e NVM-ve, Sipërmarrësja Gruaja e Vitit, etj.), konkurset kombëtare të planeve të biznesit, promovimi i ndërmarrjeve shkollore dhe iniciativa të ngjashme, synojnë të forcojnë frymën sipërmarrëse në shoqëri, veçanërisht tek të rinjtë. Kjo çon në zhvillimin e një mendësie sipërmarrëse, inkurajimin e të menduarit kreativ, forcimin e bashkëpunimit me sektorin akademik dhe komunitetin e hukumtues, si dhe fillimin e themelimit të kompanive të reja fillestare dhe zgjerimin e bizneseve ekzistuese. Përveç kësaj, në kuadër të kësaj mase, do të promovohet edhe Projekti i Vetëpunësimit, veçanërisht në zonat rurale, tek grupet e qytetarëve në nevojë, tek grat sipërmarrëse potenciale, etj.

---

⁷⁰https://commission.europa.eu/news/once-only-principle-system-breakthrough-eus-digital-single-market-2020-11-05_en

1.6.2 Masa: Paralajmërim i Hershëm

Brenda kuadrit të kësaj mase, është planifikuar të përcaktohet një metodologji dhe të krijohet një sistem paralajmërimi i hershëm për identifikimin e vështirësive të mundshme në operacionet e ndërmarrjeve, ndërmarrjen e masave dhe zbatimin e procedurave për të kapërcyer falimentimin e ardhshëm të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme debitoare, si dhe informimin në kohë të kreditorëve. Sistemi i paralajmërimit të hershëm do të bazohet në praktikën e mira nga sisteme të ngjashme tashmë të vendosura në BE.

1.6.3 Masa: Promovimi i Shansit të Dytë

Parimi i një shansi të dytë synon të inkurajojë ata sipërmarrës që nuk patën sukses në përpjekjen e tyre të parë për ta bërë biznesin e tyre të suksesshëm. Qëllimi është të krijohet një sistem "shansi i dytë" duke forcuar iniciativat që mbështesin rifillimin e aktiviteteve të biznesit. Rritja e rrjetëzimit midis sipërmarrësve që kanë dështuar, por që janë përpjekur përsëri, është çelësi për të inkurajuar sipërmarrësit që të bëjnë një përpjekje të dytë dhe të marrin një mundësi tjetër për të filluar biznesin e tyre. Ky sistem, ndër të tjera, duhet të ofrojë gjithashtu mbështetje mentorim nga sipërmarrës me përvojë për ata që po rihapin bizneset e tyre.

1.7 Fusha specifike e ndërhyrjes: Ndërveprimi me Qeverinë

1.7.1 Masa: Përmirësimi i pjesëmarrjes së ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme në procedurat e prokurimit publik

procedurat e prokurimit publik

Pjesëmarrja e sektorit të NVM-ve, veçanërisht pjesëmarrja e ndërmarrjeve të vogla, nuk është në nivel të kënaqshëm kur bëhet fjalë për pjesëmarrjen në procedurat e prokurimit publik. Një nga arsytet për këtë është mungesa e njohurive dhe njohurive të ndërmarrja për prokurimin publik. Shumë sipërmarrës ende e konsiderojnë pjesëmarrjen në procedurat e prokurimit të kushtueshme dhe komplekse. Për më tepër, shumë nga pjesëmarrësit potencialë nuk inkurajohen të marrin pjesë në këto procedura sepse konsiderojnë se tenderët tashmë u janë "dhënë" operatorëve të tjerë të biznesit. Të gjithë këta faktorë kontribuojnë në një pjesëmarrje më të ulët, veçanërisht të ndërmarrjeve mikro dhe të vogla në procedurat e prokurimit publik. Për të rritur pjesëmarrjen e tyre, duhet të zbatohen disa masa që do të kontribuojnë në një pjesëmarrje më të lartë të këtyre ndërmarrjeve në prokurimin publik. Kjo përfshin uljen e tarifave të regjistrimit për NVM-të, prezantime falas dhe programe për ndërtimin e kapaciteteve për ndërmarrësit për t'i njohur ata me procedurat, si dhe përmirësimin e mekanizmave të kontrollit gjatë hartimit të procedurave të thjeshta të tenderimit, etj.

Gjithashtu, gjatë periudhës së ardhshme, përdorimi i sistemit të tregut elektronik për procedurat e prokurimit me vlerë të ulët duhet të rritet, duke shfrytëzuar avantazhet e tregut elektronik për të marrë vlerën më të mirë për paratë dhe për të siguruar përdorimin efikas të burimeve.

1.7.2 Masa: Zgjerim i mëtejshëm i ofertës së portalit kombëtar të shërbimeve

Përmirësimi i mëtejshëm i portalit të shërbimeve elektronike "e-Qeverisje" përmes rritjes së numrit të shërbimeve të disponueshme në portal, si dhe përmirësimit e platformës ekzistuese të ndërveprimit, e cila do të jetë e destinuar për bashkëpunim ndërinstitucional ⁷¹. Në këtë kontekst, institucionet në nivel kombëtar dhe lokal do të jenë në gjendje të krijojnë shërbime të reja elektronike për sipërmarrësit, të cilat do t'u kursejnë kohë në ndërveprimin e tyre me qeverinë. Në të njëjtën kohë, pritet edhe një ulje e kostove të bëra nga ndërmarrjet e vogla dhe të mesme për marrjen e dokumenteve të ndryshme administrative. Në këtë drejtim, është e nevojshme të futet parimi "Vetëm një herë" edhe në RMV, një koncept që synon të sigurojë që qytetarët dhe bizneset t'u japin autoriteteve dhe administratave informacione të caktuara standarde vetëm një herë. Duke përfshirë rregulloret e mbrojtjes së të dhënave dhe duke marrë pëlqimin e qartë të përdoruesve, administrata publike do të jetë në gjendje të ripërdorë dhe shkëmbejë të dhëna midis institucioneve të ndryshme.

1.7.3 Masa: Përmirësimi i Shërbimeve Elektronike(e-uslugi) për Licencat dhe Lejet

Me këtë masë, pas hartëzimit të institucioneve që lëshojnë licenca dhe leje, procesi i aplikimit elektronik për licenca dhe leje duhet të thjeshtësohet, dhe koordinimi midis institucioneve përgjegjëse për lëshimin e licencave duhet të forcohet përmes krijimit të një sistemi një sportel për licencat, i cili do të përfshijë nënshkrimin dhe dorëzimin elektronik të dokumenteve, si dhe lëshimin elektronik të licencës.

1.8 Fusha specifike e ndërhyrjes: Përmirësimi i Shërbimeve të Zhvillimit të Biznesit (BDS) për NVM-të

1.8.1 Masa: Zhvillimi i një sistemi akreditimin e konsulentëve

Zhvillimi i mëtejshëm i tregut të konsulencës nëpërmjet ofrimit të programeve të çertifikuara nga konsulentë të çertifikuar duhet të përmirësohet më tej, si dhe sjellja e një sistemi njohjeje të përvojës së mëparshme të konsulentëve në ofrimin e programeve të ndërtimit të kapaciteteve. Kjo përfshin përmirësimin e bazës së të dhënave të konsulentëve ekzistues në INOVA duke përdorur praktikatat më të mira ndërkombëtare, por edhe sjelljen e një qasjeje tjetër sistematike në njohjen dhe validimin të ekspertizës së konsulentëve në nivel kombëtar. Kjo duhet të organizohet në bashkëpunim me rrjetin ekzistues të shoqatave të konsulencës dhe dhomave të tregtisë. Përveç kësaj, praktikatat tashmë të suksesshme si programet e mentorimit dhe konsulencës dhe skemat e kuponave për mbështetjen e ekspertëve duhet të mbështeten dhe forcohen edhe më tej në mënyrë që të mbështetet rritja e kompanive në të gjitha fazat e zhvillimit të tyre. Është e nevojshme të forcohet bashkëpunimi dhe koordinimi me Qendrën për Arsimin e të Rriturve, e cila akrediton programet e trajnimit.

---

⁷¹ Sipas Planit të Veprimit të Axhendës së Reformave të Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut (Shtojca 1, f. 25), furnizimi me shërbime elektronike pritet të rritet me 50% krahasuar me situatën aktuale deri në qershor 2027. Këto aktivitete po zbatohen brenda fushëveprimit të punës së Ministrisë së Transformimit Dixhital dhe në bashkëpunim me të gjithë palët e interesuara përkatëse.

Kjo masë do të rezultojë në zhvillimin e një sistemi për akreditimin e konsulentëve në përputhje me praktikën më të mira evropiane, si dhe në krijimin e lidhjeve me Fondacionin Evropian për Menaxhimin e Cilësisë.

1.8.2 Forcimi i kapaciteteve të trajnerëve/konsulentëve që ofrojnë programe për ndërtimin e kapaciteteve për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme

Programet "Trajnimi i trajnerëve" kanë një rëndësi të madhe kur bëhet fjalë për rritjen e kapaciteteve brenda ndërmarrjeve, pasi ato sigurojnë që ata që janë përgjegjës për arsimin dhe ndërtimin e kapaciteteve të jenë të pajisur me aftësitë e duhura, njohuritë e përditësuara dhe metodologjitë për ofrimin efektiv të trajnimit. Kur zbatohen programet "trajnimi i trajnerëve", ato duhet të jenë në përputhje jo vetëm me nevojat e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme, por edhe me trendet globale dhe kërkesat e certifikimit në mënyrë që të jenë efektive kur zbatohen në praktikë. Programet e trajnimit duhet të zbatohen në partneritet me shoqatat e konsulentëve, organizatat e mbështetjes së biznesit dhe rrjetet e agjencive që mbështesin ndërmarrjet (ndër të tjera, qendrat rajonale që veprojnë nën ombrellën e INOVA-s). Trajnimet mund të mbulojnë tema të avancuara siç janë shfrytëzimi i inteligjencës artificiale në operacionet e përditshme, optimizimi i proceseve përmes metodologjisë Lean Six Sigma, si dhe trajnime bazë në burimet njerëzore, logjistikë, shitje, marketing dixhital, Excel të avancuar ose menaxhim financiar. Një qasje sistematike, ku shërbimet e zhvillimit të biznesit ofrojnë mbështetje për rritjen e kompanisë në të gjitha fazat e zhvillimit të tyre, është një nga aktivitetet kryesore në këtë fushë.

1.8.3 Masa: Ndërkombëtarizimi i NVM-ve

Të krijohet një kuadër strategjik për të ofruar mbështetje për NVM-të në zbatimin e aktiviteteve të ndërkombëtarizimit që çojnë në qasjen e tregjeve rajonale dhe globale duke ofruar udhëzime, burime dhe mbështetje për zgjerim ndërkombëtar. Ky kuadër duhet të ndërtohet mbi praktikën më të mira të zbatuara tashmë në vend dhe të mbështetura nga organizatat dhe projektet ndërkombëtare. Planifikimi dhe zbatimi i këtyre aktiviteteve duhet të përfshijë mbështetje të shtuar për pjesëmarrjen në panairë, ekspozita dhe konferenca ndërkombëtare. Përfshirja e dhomave të tregtisë dhe shoqatave të tjera sektoriale është thelbësore për përcaktimin e aktiviteteve specifike që do të përshpejtojnë procesin e "hyrjes në tregje të reja" dhe do të shtojnë vlerat përmes transferimit të njohurive në planifikimin e masave dhe programeve konkrete. Një pjesë e veçantë e kësaj mase do të përqendrohet gjithashtu në punën me kompanitë për përgatitjen e tyre "të brendshme" për hyrjen në tregjet ndërkombëtare (gatishmëria për eksport), trajnimin mbi zbatimin e standardeve, si dhe lidhjen e tyre me klastera, platforma ndërkombëtare, etj.

1.8.4 Masa: Rritja e pjesëmarrjes së NVM-ve në Zinxhirët kryesorë me vlerë ndërkombëtare

Identifikimi dhe zhvillimi i programeve mbështetëse për rritjen e pjesëmarrjes në zinxhirët kryesorë ndërkombëtarë të vlerave të NVM-ve që kanë kapacitet për të pasur sukses është jetike për t'i mundësuar këtyre bizneseve të zgjerohen në tregjet ndërkombëtare. Megjithatë, për ta arritur këtë, sipërmarrësit duhet të kenë njohuri paraprake rreth kërkesave të hyrjes, por edhe kapacitete

për t'iu përgjigjur kërkesave të zinxhirëve ndërkombëtarë të vlerave. Në këtë drejtim, me mbështetjen e duhur teknike dhe të ekspertëve, është e nevojshme të përgatiten ndërmarrjet që kanë potencialin të jenë pjesë e këtyre zinxhirëve ndërkombëtarë të vlerave. Kjo përfshin transferimin e njohurive teknike, përgatitjet për kërkesat e certifikimit, forcimin e kapaciteteve të brendshme të ndërmarrjeve etj., rritjen e ndërgjegjësimit rreth trendeve të operacioneve, etj. Përveç kësaj, duhet të inkurajohet pjesëmarrja në zinxhirët rajonalë të vlerave, si dhe nxitja e bashkëpunimit me investitorët e huaj të drejtpërdrejtë në vend.

1.8.5 Masa: Ofrimi i trajnimeve për NVM-të dhe sipërmarrësit potencialë

Trajnimi mbi format e reja të marketingut ose kanaleve e shitjes, aftësitë sipërmarrëse, financat, përdorimi i inteligjencës artificiale dhe fusha të tjera do të rrisin kapacitetet e brendshme të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme dhe konkurrueshmërinë e tyre, duke i ndihmuar ato të eksplorojnë tregjet potenciale ku mund të ofrojnë produktet dhe shërbimet e tyre. Këto programe për ndërtimin e kapaciteteve do të forcojnë aftësitë e sipërmarrësve dhe punonjësve të tyre dhe do të përmirësojnë njohuritë mbi mënyrat e reja për të promovuar dhe shitur produktet, si dhe mënyrën e aksesit në financim përmes mjeteve jo tradicionale. E gjithë kjo duhet të nxisë të menduarit kreativ dhe do të kontribuojë në ndryshimin e mendësisë së sipërmarrësve në përputhje me trendet e reja globale të biznesit. Një segment i veçantë i trajnimit do të përqendrohet te sipërmarrësit potencialë, duke paraqitur mundësi për të përdorur franchising si një model për fillimin e biznesit, përdorimin e inteligjencës artificiale si një mjet për fillimin dhe zhvillimin e bizneseve ekzistuese etj.

1.8.6 Mbështetje për NVM-të gjatë Zbatimit të Sistemeve dhe Standardeve Ndërkombëtare për kualitet

Një pengesë e zakonshme për të hyrë në tregjet ndërkombëtare ose për të siguruar punë si nënkontraktorë për kompanitë ndërkombëtare (p.sh., investime të huaja të vendosura në zonat e zhvillimit teknologjik-industrial) është mungesa e certifikimeve të duhura midis NVM-ve. Kjo masë synon pikërisht rritjen e numrit të standardeve të mbajtura nga NVM-të tona, duke ofruar mbështetje për proceset e standardizimit (standardet ISO - Organizata Ndërkombëtare për Standardizim, standardet ushqimore HALAL, etj.) përmes bashkëfinancimit të duhur të proceseve të trajnimit dhe certifikimit. Përveç kësaj, kjo masë do të mbështesë kompanitë në lidhje me regjistrimin e të drejtave të pronësisë intelektuale (patentat, markat tregtare, etj.) si në nivel vendas ashtu edhe në atë ndërkombëtar.

1.9 Fusha specifike e ndërhyrjes: Nxitja dhe zhvillimi i njohurive sipërmarrëse

1.9.1 Masa: Zgjerimi i programeve dhe trajnimeve të edukimit për sipërmarrjen .

Zgjerimi i programeve të edukimit sipërmarrës në shkolla, gjimnaze dhe sisteme arsimore profesionale nxit një kulturë inovacioni dhe të menduarit sipërmarrës që në moshë të re . Prandaj, brenda kësaj mase, do të organizohen ngjarje dhe fushata promovuese, do t'u ofrohet mbështetje të rinjve në realizimin e ideve të tyre të biznesit, do të promovohet sipërmarrja sociale dhe do të

forcohen kapacitetet e studentëve për inovacione të gjelbra përmes menaxhimit të biznesit. Përveç aktiviteteve që synojnë të rinjtë, kjo masë do të përqendrohet edhe në ndërtimin e kapaciteteve të grupeve të tjera të synuara brenda ekosistemit sipërmarrës (mësues/profesorë, këshilla studentësh, borde drejtuese shkollash, etj.).

1.9.2 Masa: Zhvillimi i mëtejshëm i programeve në Qendrën për Arsimin për të Rritur

Forcimi i mbështetjes për zhvillimin e programeve në Qendrën e Arsimit për të Rritur për individët që duan të fillojnë biznesin e tyre në industri të ndryshme. Këto programe u ofrojnë sipërmarrësve të ardhshëm aftësi dhe njohuri praktike për të filluar dhe menaxhuar me sukses bizneset e tyre. Programe të tilla janë gjithashtu të rëndësishme për përmirësimin e aftësive dhe rikualifikimin e fuqisë punëtore, jo vetëm për shkak të konkurrueshmërisë, por edhe për shkak të tranzicionit të gjelbër dhe dixhital, i cili në mënyrë të pashmangshme do të çojë në mbylljen e vendeve të caktuara të punës. Në këtë drejtim, është thelbësore të mbështeten qendrat rajonale të trajnimit, të cilat në të ardhmen mund të evoluojnë në Qendra të Ekselencës Profesionale ⁷².

1.9.3 Masa: Mbështetja e Organizatave Joqeveritare (OJQ) dhe ofruesve të trajnimeve të përfshirë në edukimin për sipërmarrje

Mbështetja e OJQ-ve që ofrojnë edukim sipërmarrës, pasi arsimi joformal zgjeron qasjen në mundësitë e të edukim sipërmarrës. Këto organizata luajnë një rol vendimtar në arritjen e popullatave të ndryshme (rajone të marginalizuara, rurale, etj.) dhe në ofrimin e trajnimeve të përshtatura që plotësojnë sistemet formale të arsimit. Përveç kësaj, ato mund të përfshihen në anketa/analiza të pavarura rreth ekosistemit sipërmarrës, aktivitete promovuese që lidhen me sipërmarrjen e të rinkëve, sipërmarrjen sociale, sipërmarrjen e grave, etj.

Masa 1.9.4: Promovimi dhe Shfrytëzimi i Mundësive të Transferimit të Teknologjisë

Forcimi i transferimit të teknologjisë në universitete synon të komercializojë aktivitetet kërkimore dhe zhvillimore të stafit universitar në kompani të suksesshme start-up. Mbështetja për krijimin e kompanive start-up dhe spin-off u mundëson universiteteve të nxisin inovacionin dhe sipërmarrjen, duke kontribuar në rritjen ekonomike dhe zhvillimin e industrive të teknologjisë së lartë. Forcimi i këtij procesi siguron që njohuritë të transformohen në inovacione komerciale, të adresojë sfidat shoqërore dhe të kontribuojë në zhvillimin e qëndrueshëm. Qendrat /zyrat e transferimit të teknologjisë duhet të jenë në përputhje me prioritetet e Strategjisë së Specializimit të Mençur - S3 ⁷³ dhe duhet të promovojnë zhvillimin e aftësive në fusha të tilla si komercializimi, menaxhimi i pronës intelektuale dhe sipërmarrja, duke ofruar mundësi për studentët dhe studiuesit për të krijuar kompani start-up dhe spin-off ⁷⁴.

⁷² Qendrat rajonale të përsosmërisë profesionale të themeluara nga Qeveria, si dhe qendra të tjera të përsosmërisë profesionale të themeluara në kuadër të skemave të ndryshme të financimit të projekteve (si Erasmus+, etj.).

⁷³ S3 (Strategjia e Specializimit të Mençur)

⁷⁴ Kjo masë është në përputhje me axhendën e reformave të Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut (Masa 4.1.4 nga Plani i Veprimit, Shtojca 1, f. 42).

1.10 Fusha specifike e ndërhyrjes: Mbështetja e sipërmarrjes së grave

1.10.1. Masa: Promovimi dhe Përmirësimi i Sipërmarrjes së Grave

Promovimi dhe rritja e sipërmarrjes së grave do të kontribuojë në rritjen e rritjes ekonomike. Në të njëjtën kohë, është e nevojshme të zhvillohet një mjedis biznesi që njeh nevojat e tyre specifike, duke krijuar kushte që i lehtësojnë gratë të krijojnë dhe drejtojnë biznese. Janë planifikuar aktivitete promovuese, punëtori dhe konferenca që do të përmirësojnë më tej pjesëmarrjen e grave në sektorin e biznesit, si themeluese por edhe në pozicione kyçe menaxheriale.

1.10.2 Masa: Zhvillimi i Udhërrëfyesit për Sipërmarrjen e Grave

Përgatitja e një kuadri politikave që do të përcaktojë qëllimet dhe prioritetet e sipërmarrjes së grave për të ardhmen dhe do të forcojë më tej sipërmarrjen e grave në vend. Ky udhërrëfyes do të përdoret si bazë për hartimin e masave dhe programeve të detajuara për mbështetjen dhe zhvillimin e këtij grupi të synuar. Përveç kësaj, brenda kësaj mase, është planifikuar rritëzimi rajonal i shoqatave të biznesit të grave dhe ndarjes së ndërsjellë të praktikave të mira.

1.11 Fusha specifike e ndërhyrjes: Mbështetje për sipërmarrjen sociale dhe trashëgiminë e biznesit familjar (gjenerata e dytë e pronarëve)

1.11.1 Masa: Mbështetje për sipërmarrjen sociale

Ofrimi i mbështetjes për sipërmarrjet sociale është e rëndësishme sepse adreson sfidat shoqërore, ndërkohë që nxit zhvillimin ekonomik, krijon vende pune dhe promovon përfshirjen sociale. Duke investuar në ndërmarrje sociale, qeveria mund të nxisë inovacionin në zgjidhjen e çështjeve kritike si varfëria, pabarazia dhe qëndrueshmëria r mjedisit, duke i sjellë dobi komuniteteve dhe ekonomisë në përgjithësi. Bazuar në këtë, të mbështetet më tej zhvillimi i kuadrit politik dhe ligjor për një njohje më të mirë dhe të përcaktohen masat që do të mbështesin instrumentet dhe aktivitetet e këtij lloji.

1.11.2 Masa: Mbështetje për gjeneratën e dytë (të ardhshme) të pronarëve të bizneseve familjare

Mbështetja e gjeneratës së dytë të pronarëve të bizneseve familjare është thelbësore për vazhdimësinë, rritjen dhe suksesin e ndërmarrjeve familjare. Gjeneratës së dytë mund t'i mungojë përvoja ose aftësitë për të menaxhuar kompleksitetin e mjediseve moderne të biznesit. Nevojiten programe të caktuara për trajnim, mentorimi dhe edukim për t'i pajisur ata me aftësitë e lidershit, inovacionit, financave dhe menaxhimit për ta drejtuar biznesin në mënyrë efektive në të ardhmen, duke marrë në konsideratë trendet aktuale të tregut në të cilat operojnë këto biznese .

1.12 Fusha specifike e ndërhyrjes : Mbështetje për përdorimin e IA-së (inteligjencës artificiale) në punën e NVM-ve

1.12.1 Masa: Mbështetje për inkorporimin e inteligjencës artificiale për NVM-të

Teknologjitë moderne dixhitale dhe zhvillimi i inteligjencës artificiale (IA) përfaqësojnë realitetin e ri në të cilin operojnë kompanitë. Nëse ndërmarrjet e vogla dhe të mesme vendase duan të

konkurrojnë në tregjet ndërkombëtare dhe të rrisin konkurrueshmërinë e tyre si në nivel lokal ashtu edhe në atë global, zbatimi i inteligjencës artificiale në puën e tyre të përditshme është i pashmangshëm. Në kuadër tplanit të veprimit, është planifikuar pilotimi i mjeteve të reja të lidhura me IA-në në rreth 20 kompani.

Objektivi I përhjithshëm Strategjik 2:

Sigurimi për NVM-të të kenë qasje të drejtë dhe më të thjesht deri tek zgjidhje të qëndrueshme dhe inovative për financim, duke i mundur ato të investojnë në rritje, inovacion dhe konkurrueshmëri, ndërkohë që nxisin qëndrueshmërinë në tregjet dinamike .

Ky prioritet ka për qëllim të zgjerojë mundësitë e financimit për NVM-të duke rritur qasjen e instrumenteve alternative të financimit. Arritja e këtij objektivi strategjik nënkupton, ndër të tjera, thjeshtësimin e procedurave të aplikimit dhe uljen e barrierave administrative në mënyrë që instrumentet financiare të jenë më të arritshme për NVM-të .

Është e nevojshme të vazhdojnë aktivitetet që synojnë përafrimin e rregulloreve me kornizën (rekomandimet dhe prioritetet) e BE-së dhe institucioneve të tjera financiare ndërkombëtare, me qëllim zgjerimin e gamës së produkteve financiare në dispozicion të NVM-ve, futjen e skemave të garancisë së kreditit për lloje të caktuara të ndërmarrjeve, lehtësimin e transfertave bankare dhe mundësinë e pagesave me kartela kreditore për të gjitha llojet e transaksioneve, duke përfshirë pagesat ndërkombëtare. Për më tepër, përpjekjet e ardhshme duhet të përqendrohen në mundësimin e aksesit në platforma të tjera financiare që veprojnë globalisht, por aktualisht nuk janë të disponueshme në vendin tonë, gjë që në një farë mënyre kufizon konkurrueshmërinë e NVM-ve maqedonase. Bankat duhet të jenë të detyruara të kreditojnë shumat brenda 24 orëve ⁷⁵. Pritet që në të ardhmen e afërt, Maqedonia e Veriut të bëhet anëtare e Zonës së Përbashkët të Pagesave në Euro dhe të zbatojë rregulloret e saj.

Promovimi i njohurive financiare, veçanërisht tek të rinjtë, do të jetë një nga masat kryesore në kuadër të këtij prioriteti. Gjithashtu, është e nevojshme të rriten njohuritë në lidhje me mekanizmat alternative të financimit tek pronarët e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme, në mënyrë që ata të mund të optimizojnë vendimet e tyre financiare.

Lehtësimi i financimit të gjelbër i referohet inkurajimit të kompanive për të rritur investimet e tyre në praktikat e qëndrueshme duke ofruar stimulime dhe fonde të dedikuara për projekte ekologjike nga qeveria dhe bankat.

Për më tepër, brenda këtij prioriteti, rekomandohet të përdoren platformat dixhitale për të lidhur ndërmarrjet e vogla dhe të mesme me mundësitë e financimit dhe për të përmirësuar transparencën në shërbimet financiare.

Përveç objektivit të përgjithshëm, ky prioritet përfshin edhe tre qëllime specifike, të cilat më pas degëzohen në masa dhe aktivitete:

Objektivi specifik 1: Përmirësimi i njohurive financiare tek NVM-të dhe të rinjtë

---

⁷⁵ Aktualisht, bankat nuk lejojnë pagesa të tilla - gjithashtu teknikisht të mundshme - pa dokumentacion në letër dhe/ose ndërkombëtarisht në raste të caktuara, duke mos lejuar p.sh. pagesat dixhitale për abonimet ndërkufitare; ose po ndalojnë transfertat bankare në raste të caktuara .

Objektivi specifik 2: Mundësim i aksesit më të madh në burimet financiare (si tradicionale ashtu edhe alternative) për NVM-të (duke përfshirë qasjen në fondet rajonale dhe evropiane)

Objektivi specifik 3: Rritja e dixhitalizimit të instrumenteve financiare dhe përputhja me praktikat dhe rregulloret më të mira të Bashkimit Evropian dhe tregjeve të tjera financiare.

2.1 Fusha specifike e ndërhyrjes: Përgatitja e NVM-ve për investime

2.1.1 Masa: Shfrytëzimi më i madh i përdorimit të instrumenteve alternative financiare ⁷⁶

Zbatimi i një ankete mbi metodat alternative të financimit midis NVM-ve është thelbësor për të kuptuar nevojat dhe sfidat e tyre financiare, duke mundësuar zhvillimin e iniciativave që kanë për synim mbështetjen. Hulumtime të tilla ndihmojnë në identifikimin e boshllëqeve në aksesin në financimin tradicional dhe nxjerrin në pah zgjidhje inovative që mund të forcojnë rritjen dhe qëndrueshmërinë e NVM-ve. Ato gjithashtu ofrojnë njohuri të vlefshme mbi trendet e reja të financimit, të tilla si financimi kolektiv ose huadhënia nga kolegët në kolegë, të cilat mund të përputhen më mirë me dinamikën e NVM-ve. Disa studime ndërkombëtare (e OECD SME's; and Entrepreneurship Financing Database; World Bank Enterprise Surveys; European Commission's SAFE; KPMG Alternative Lending Survey; PwC SME Pulse Reports etj.) mund të përdoren si pika referimi, pasi ato lejojnë krahasimin e trendeve rajonale dhe globale dhe lehtësojnë një kuptim më të thellë të zgjidhjeve efektive të financimit për NVM-të.

Në kuadër të planit të veprimit, është parashikuar zhvillimi i të paktën dy instrumenteve të reja alternative të financimit për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme.

2.1.2 Masa: Programi i gatishmërisë për investime për NVM-të

Përgatitja e NVM-ve për investime është thelbësore për rritjen dhe qëndrueshmërinë e tyre. Programi I Gatishmërie për Investime i pajis bizneset me aftësitë dhe njohuritë e nevojshme për të tërhequr investitorët. Kjo përfshin rritjen e njohurive financiare, zhvillimin e planeve të forta të biznesit dhe kuptimin e pritjeve të investitorëve. Duke marrë pjesë në programe të tilla, NVM-të mund të paraqiten si mundësi të qëndrueshme investimi për investitorët, duke rritur kështu atraktivitetin e tyre për financuesit potencialë. Kjo masë do të ndërtohet mbi praktikën e mira ekzistuese vendase dhe/ose rajonale, të financuara kryesisht nga programet e donatorëve .

2.1.3 Masa: Forcimi i programeve për njohuritë financiare

Njohuritë financiare janë gur themeli për përmirësimin e aksesit në financa midis NVM-ve. Duke rritur kuptimin e tyre të koncepteve financiare, NVM-të mund të marrin vendime të informuara, të menaxhojnë financat e tyre në mënyrë efektive dhe të angazhohen me besim me institucionet financiare. Forcimi i programeve të njohurive financiare siguron që NVM-të të jenë më të pajisura dhe më të gjindshem në fushat financiare dhe për të përfituar nga mundësitë e disponueshme . Ky

---

⁷⁶ Kjo masë është në përputhje me Axhendën e Reformave të Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut (seksioni 4.1.3. Promovimi i zhvillimit të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme përmes miratimit dhe zbatimit të strategjisë së re për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, f. 42). (https://www.mep.gov.mk/data/MK%20RA%20-%20Annex%201_EN.pdf)

lloj programi duhet t'u mundësojë pronarëve të NVM-ve të kuptojnë si metodat tradicionale ashtu edhe ato alternative të financimit, në mënyrë që sipërmarrësit të mund të marrin vendimet më të përshtatshme për rritjen dhe zhvillimin e tyre në të ardhmen.

Programet e edukimit financiar të prezantuara për nxënësit e shkollave fillore kanë treguar rezultate pozitive gjatë zbatimit të tyre. Këto iniciativa duhet të përmirësohen dhe zgjerohen më tej për të siguruar qasje më të gjerë, duke u ofruar të gjithë nxënësve njohuri dhe aftësi thelbësore financiare që në moshë të re .

2.2 Fusha specifike e ndërhyrjeve: Promovimi i produkteve (alternative) financiare dhe mundësi për investime

2.2.1 Masa: Miratimi i një kuadri ligjor shtesë për biznes engjujt dhe promovimi i instrumenteve dhe mekanizmave financiare alternative, siç janë crowdfunding, investimet e biznes engjujve, kapitali sipërmarrës, sigurimi i kredive tregtare, etj.

Mundësitë e financimit me kapitale, të tilla si financimi kolektiv, investimet nga biznes engjujt dhe kapitali sipërmarrës, luajnë një rol kyç në diversifikimin e burimeve të financimit për NVM-të. Promovimi i këtyre metodave të financimit u ofron NVM-ve akses më të madh në kapital, duke zvogëluar varësinë e tyre nga kreditë tradicionale bankare. Platformat e financimit kolektiv mund t'u mundësojnë NVM-ve të mbledhin fonde nga një bazë e gjerë kontribuesish, ndërsa biznes engjujt dhe kapitali sipërmarrës ofrojnë jo vetëm financim, por edhe mentorim dhe udhëzime strategjike, duke nxitur inovacionin dhe rritjen. Kjo masë synon të forcojë burimet vendase të financimit alternativ dhe t'i lidhë ato me burime/platforma ndërkombëtare. Ligji për biznes engjujt pritet të miratohet gjatë vitit 2025, gjë që duhet të stimulojë më tej burimet alternative të financimit.

2.2.2 Masa: Analiza e instrumenteve specifike financiare (p.sh., faktoringu, lizingu, forfajtingu, etj.)

RMV ka krijuar kornizën ligjore për funksionimin e instrumenteve financiare alternative. Megjithatë, hapat e ardhshëm në avancimin e përdorimit të tyre përfshijnë një analizë të detajuar të praktikave të mira ndërkombëtare në lidhje me llojet e ndryshme të instrumenteve specifike financiare (si faktoringu, lizingu, forfajtingu, etj.), si dhe rritjen e ndërgjegjësimit për këto instrumente dhe krijimin e infrastrukturës së nevojshme që do të lehtësojë aksesin e NVM-ve në forma të tilla të financimit. Në këtë kontekst, ekziston nevoja për të zgjeruar furnizimin e produkteve të faktoringut pa rekurs, për të futur faktoringun e kundërt dhe për të zhvilluar platforma të e-faktoringut për të mbështetur zinchirin e financimit të furnizimit. Iniciativat për të përmirësuar mjedisin e biznesit për faktoringun përfshijnë mbështetjen e integritetit të faturimit elektronik në nivel kombëtar, mirëmbajtjen e një regjistri kombëtar, krijimin e një platforme portali online, zhvillimin e një regjistri të shënimeve premtuese dhe krijimin e një regjistri të kolateralit, ndër të tjera.

2.2.3 Masa: Lehtësimi i aksesit në kredi për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme nëpërmjet përdorimit të aseteve jo-materiale (pronësisë intelektuale - patentave, etj.) si kolateral në kreditimin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme

Për të zbatuar këtë masë, është e nevojshme të ndryshohet kuadri ligjor dhe disa akte nënligjore për të mundësuar përdorimin e aseteve të paprekshme si kolateral në kreditimin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme nga institucionet financiare. Përveç kësaj, do të duhet të kryhen aktivitete promovuese përmes prezantimit të praktikave të mira ndërkombëtare dhe përvojave të tjera pozitive, me qëllim njohjen e kompanive vendase me mundësitë e reja për përdorimin e aseteve të paprekshme si kolateral në kreditimin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme.

2.3 Fusha specifike e ndërhyrjes: Mobilizimi i financimit të BE-së, financimin Kombëtar dhe Privat për NVM-të

2.3.1 Masa: Përmirësimi i qasjes në programet e financimit të NVM-ve të BE-së, rajonale dhe kombëtare

Lidhja e NVM-ve vendase me programe rajonale dhe të BE-së, siç janë Programi i Tregut të Vetëm, Horizonti i ri i Evropës (Single Market programme) I riu Horizont Europa (EIT, EIC), Erasmus+, Life+, Instrumenti për Ndihmë Para-Anëtarësimi, Interreg, Instrumenti i Lidhjes së Evropës (CEF) dhe të tjera, përmirësojnë aksesin e tyre në një gamë të gjerë mundësish financimi dhe rrjeteve mbështetëse. Këto programe ofrojnë burime financiare, asistencë teknike dhe mundësi rrjetëzimi që janë thelbësore për inovacionin dhe zgjerimin. Duke përmirësuar aksesin në këto programe, NVM-të mund të shfrytëzojnë mbështetjen kombëtare dhe të BE-së për të rritur konkurrueshmërinë e tyre dhe për t'u integruar në mënyrë më efektive në tregjet evropiane dhe globale. Posedimi i aftësive inteligjente është thelbësore për identifikimin e kompetencave të nevojshme për të rritur shkallën e suksesit të aplikimeve të NVM-ve për programet e financuara nga BE. Ky aktivitet do të plotësohet nga sesione gjithëpërfshirëse trajnimi mbi shkrimin e propozimeve të projektit, identifikimin e partnerëve për aplikime të përbashkëta dhe kuptimin e skemave të ndryshme të financimit nga BE dhe donatorë të tjerë.

2.4 Fusha specifike e ndërhyrjes: Rritja e gatishmërisë së NVM-ve për IPO (vetëm për fazën para-IPO)

2.4.1 Masa: Ndërtimi i kapacitetit të NVM-ve për Ofertën Publike Fillestare për të financuar nevojat e zhvillimit përmes tregut të kapitalit

Rritja e përgatitjes së NVM-ve për ofertat publike fillestare (IPO) përfshin përgatitjen e tyre për fazat e ndryshme të daljes në publik. Kjo siguron që NVM-të të kenë vendosur standardet e nevojshme për raportimin financiar, strukturat e qeverisjes dhe planet strategjike. Gatishmëria para-IPO përqendrohet në përgatitjen e brendshme të kompanisë, faza IPO përfshin menaxhimin e procesit të ofertës publike, dhe faza pas-IPO siguron përputhshmëri dhe efektivitet të vazhdueshëm në tregun publik. Forcimi i përgatitjes për IPO mund t'u ofrojë NVM-ve kapital të konsiderueshëm për zgjerim dhe rritje të dukshmërisë së tregut. Meqenëse vendi ynë është në

fillimet e zhvillimit të IPO-ve, vetëm aktivitetet para-IPO do të zbatohen brenda afatit kohor të kësaj strategjie, kryesisht promovimi dhe edukimi i NVM-ve rreth të gjithë procesit të IPO-së.

2.5 Fusha specifike e ndërhyrjes: Krijimi i një mjedisi më të favorshëm dhe gjithëpërfshirës për qasjen në financa

2.5.1 Masa: Krijimi i një Regjistri Online të Pasurive të Lëvizshme

Regjistri online i asetëve të luhatshme mund të rrisë ndjeshëm aftësinë e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme për t'i përdorur këto asete si kolateral për hua bankare. Duke ofruar një platformë transparente dhe të arritshme, regjistri thjeshtëson procesin e dorëzimit të kolateralit, duke e bërë më të lehtë për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme të sigurojnë kredi dhe të përmirësojnë likuiditetin e tyre. Në fazën e parë, kërkohet një dizajn gjithëpërfshirës i bazës së të dhënave për të mbledhur një katalog të asetëve të luhatshme, të tilla si makineri, automjete, inventar dhe pronë intelektuale. Përveç kësaj, përfshirja e identifikuesve unikë (p.sh., numra serialë, përshkrime ose foto) për gjurmimin e saktë të asetëve do të jetë një përparësi gjatë zhvillimit të kësaj faze fillestare të masës .

2.5.2 Masa: Forcimi i skemës ekzistuese dhe krijimi i një skeme të re kreditore garantuese të kredisë për kompanitë e reja dhe ndërmarrjet e tjera të vogla dhe të mesme

Krijimi i një Fondi të ri Garancie ose zgjerimi i fushëveprimit të mbulimit të Fondit aktual të Garancisë brenda Bankës së Zhvillimit synon të zvogëlojë kërkesat për kolateral dhe të rrisë aksesin në këto skema garancie për ndërmarrje të tjera me rezik më të lartë ⁷⁷. Brenda këtyre skemave të garancisë së kredisë, do të krijohen mekanizma për të zvogëluar rrezikun financiar për huadhënësit, duke u mundësuar kompanive të tjera të kenë akses më të lehtë në financim. Këto skema veprojnë si një rrjet sigurie duke garantuar një pjesë të shumës së kredisë, duke inkurajuar bankat dhe institucionet financiare të mbështesin bizneset e reja dhe inovative. Duke adresuar mungesën e kolateralit dhe rrezikun e lartë të perceptuar që lidhet me bizneset e reja, programe të tilla nxisin sipërmarrjen dhe stimulojnë rritjen ekonomike. Përveç kësaj, ato ndihmojnë në tejkalimin e hendekut të financimit për kompanitë e reja, veçanërisht ato të udhëhequra nga grupe të nën-përfaqësuar, duke promovuar përfshirjen dhe krijimin e vendeve të punës. Banka e Zhvillimit duhet të shërbejë si institucioni ku mund të zhvillohen skema të tilla.

2.5.3 Masa: Prokurimi i Pajisjeve për NVM-të në Përpunim dhe Sektorë të Tjerë Prioritarë të Përcaktuar në Strategjinë e Specializimit të Mençur

Në përputhje me fushat prioritare të Strategjisë së Specializimit të Mençur, kjo masë parashikon krijimin e mekanizmave mbështetës (financim) për prokurimin e pajisjeve për Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme, me fokusin kryesor të vendosur në industrinë prodhuese.

---

⁷⁷ Plotësimi me kredi nga kategoria e riskut B sipas regjistrimit të kredive të Bankës Kombëtare, me një përqindje maksimale garancie prej 35% të shumës kryesore. Është gjithashtu e mundur të regjistrohen kredi nga Banka e Zhvillimit që disbursohen përmes bankave pjesëmarrëse në portofolin e garantuar të Fondit të Garancisë.

2.6 Fusha specifike e ndërhyrjes : Përshtatja e Direktivës për Pagesat e Vonuara me rregulloren më të fundit të BE-së

2.6.1 Masa: Mbështetje për të futur në fuqi direktivën për vonesën në pagesa (pagesë deri në 30 ditë)

Kjo masë do të jetë në përputhje me propozimin e ri të BE-së në lidhje me *Rregulloren për luftimin e pagesave të vonuara*⁷⁸ në transaksionet tregtare. Propozimi i BE-së prezanton një limit maksimal më të rreptë pagese prej 30 ditësh, eliminon paqartësitë dhe adreson boshllëqet ligjore në Direktivën aktuale . Me zbatimin e kësaj rregulloreje, likuiditeti i kompanive do të përmirësohet ndjeshëm përmes mbledhjes në kohë të kërkesave, gjë që do të kontribuojë në mënyrë indirekte në uljen e procedurave të falimentimit të filluara për shkak të mungesës së likuiditetit dhe pamundësisë për të shërbyer detyrimet ndaj furnizuesve.

Vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet pagesave të bëra nga shteti. Nga ana tjetër, normat e interesit për mospërmbushje duhet të aplikohen automatikisht. Vëmendje duhet t'i kushtohet edhe vonesave në pagesat e pagave, si dhe vonesave në rimbursimet e TVSH-së nga Drejtoria e të Ardhurave Publike.

---

⁷⁸https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/challenges-and-resilience/late-payment_en

Objektivi Strategjik 3:

Mbështetja e NVM-ve në adoptimin e praktikave të qëndrueshme dhe integrimin e teknologjive të përparuara dixhitale, duke i mundësuar ato të rrisin konkurrueshmërinë, të zvogëlojnë ndikimin mjedisor dhe të përputhen me trendet globale drejt një ekonomie më të gjellbër dhe më inovative .

Ky objektivi përputhet me objektivat më të gjera të BE-së për arritjen e neutralitetit klimatik dhe një ekonomie të drejtuar nga dixhitalizimi deri në vitin 2050. Vendi ynë angazhohet të ndërmarrë reforma që synojnë përshtetimin e konvergencës socio-ekonomike të ekonomisë së saj me Bashkimin Evropian duke nxitur inovacionin, veçanërisht për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme dhe në mbështetje të tranzicionit të gjellbër dhe dixhital, duke rritur cilësinë e sistemit të saj arsimor, trajnimin, rikualifikimin, përmirësimin e aftësive, politikat e punësimit, si dhe duke promovimin dhe transformimin dixhital si një mundësues për zhvillim të qëndrueshëm dhe rritje gjithëpërfshirëse .

Brenda këtij objektivi, pritet që masat e propozuara të inkurajojnë ndërmarrjet e vogla dhe të mesme të miratojnë modele dhe procese të qëndrueshme biznesi, të ulin emetimet e karbonit dhe të kalojnë në një ekonomi qarkulluese b përmes stimulimit dhe mbështetjes financiare.

Masat e lidhura me transformimin dixhital do të ofrojnë mjete, trajnime dhe burime për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme për integrimin e teknologjive të tilla si Inteligjenca Artificiale, Interneti i Gjërave dhe cloud computing për të përmirësuar produktivitetin dhe aksesin në treg.

Janë hartuar masa për t'i bërë iniciativat e gjelbra dhe dixhitale gjithëpërfshirëse duke adresuar barrierat me të cilat përballen ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (NVM) më të vogla, rurale ose me burime të kufizuara .

Objektivat specifikë sipas këtij prioriteti përfshijnë:

Objektivi Specifik 1 : Krijimi i një kuadri rregullator që do të mundësojë përdorimin më të madh të mjeteve dixhitale në komunikim me Qeverinë, duke rritur kështu efikasitetin në lëshimin e dokumenteve dhe paraqitjen e kërkesave drejtuar institucioneve.

Objektivi specifik 2 : Rritja e ndërgjegjësimit midis sipërmarrësve në lidhje me futjen e standardeve që do të kontribuojnë në një mjedis më të pastër dhe qëndrueshëm më të madhe të bizneseve të tyre përmes zbatimit të ekonomisë rrethore.

Objektivi specifik 3 : Zbatim më i gjerë i transformimit dixhital në ndërmarrjet e vogla dhe të mesme duke ofruar mbështetje institucionale dhe burime financiare për zbatimin e masave konkrete.

3.1 Fusha specifike e ndërhyrjes: Korniza rregullatore për transformimin dixhital

3.1.1 Masa: Përmirësimi i kornizës rregullatore e cila do të mbështesë transformimin dixhital

Krijimi i një mjedisi rregullator që inkurajon inovacionin dhe përshtatet me përparimet teknologjike është thelbësor për lehtësimin e kalimit pa probleme të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme në proceset dixhitale. Kjo përfshin përmirësimin e ligjeve ekzistuese dhe inkorporimin e rregulloreve të reja që mbështesin sipërmarrjen dixhitale, tregtinë elektronike, privatësinë e të dhënave dhe sigurinë kibernetike. Duke krijuar një kuadër rregullator të favorshëm, Maqedonia e Veriut mund t'i inkurajojë ndërmarrjet e vogla dhe të mesme të përvetësojnë teknologjitë dixhitale, të përmirësojnë efikasitetin operativ dhe të forcojnë konkurrueshmërinë e tyre në tregun global.

Si pjesë e kësaj mase, parashikohet edhe zhvillimi i një portofoli dixhital për identitetin dixhital, së bashku me njohjen reciproke të nënshkrimeve elektronike dhe mjeteve elektronike të identifikimit midis vendeve të Ballkanit Perëndimor.

3.2 Fusha specifike e ndërhyrjes: Dixhitalizimi i sektorit bankar

3.2.1 Masa: Inkurajimi i NVM-ve për të Përdorur Mjete Dixhitale në punën e tyre, Veçanërisht në Fushën e Pagesave

Metodat e pagesave dixhitale janë thelbësore në modernizimin e sektorit bankar. Ato u ofrojnë ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme alternativa më të shpejta, më të sigurt dhe më efektive nga ana e kostos ndaj sistemeve tradicionale të pagesave. Duke promovuar pagesat dixhitale, sektori bankar mund të rrisë përfshirjen financiare, të përmirësojë transaksionet dhe të zvogëlojë varësinë nga paratë e gatshme. Ky transformim është thelbësor që ndërmarrjet e vogla dhe të mesme të konkurrojnë në mënyrë efektive në një ekonomi dixhitale .

3.3 Fusha specifike e ndërhyrjes: Krijimi i programeve që ndihmojnë rritjen nëpërmjet mbështetjes për dixhitalizimin e NVM-ve

3.3.1 Masa: Zhvillimi i programeve dhe instrumenteve për të rritur dixhitalizimin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme

Programet e që ndihmojnë rritjen janë të hartuar për të ndihmuar NVM-të të përshpejtojnë transformimin e tyre dixhital duke ofruar qasje në burime, mentorim dhe mjete teknologjike. Këto programe mund të rrisin aftësitë dixhitale të NVM-ve, duke i mundësuar ato të integrojnë teknologji të përparuara në veprimin e tyre . Duke marrë pjesë në programet e ngritjes, NVM-të mund të përmirësojnë produktivitetin, të nxisin inovacionin dhe të mbeten konkurruese në një peizazh dixhital që evoluon me shpejtësi. Në këtë drejtim, mbështetja për ofruesit lokalë duhet të rritet më tej në mënyrë që të jenë në gjendje të zhvillojnë dhe promovojnë dixhitalizim, automatizim dhe zgjidhje të përballeshme për të përmbushur nevojat specifike të NVM-ve dhe stimulim për institucionet financiare për të zhvilluar instrumente financiare të synuara (të tilla si kredi koncesionare me komponent granti) për dixhitalizimin dhe gjelbërimin e NVM-ve. Janë planifikuar programe të veçanta për të mbështetur mbrojtjen e NVM-ve në nivele të ndryshme (pajisje, të dhëna, rrjete, etj.) nga sulmet e hakerëve dhe vjedhja e të dhënave (Cyber security hygiene), gjegjësisht forcimin ndjeshëm të sigurisë kibernetike.

RMV duhet të prezantojë një program për të mbështetur dixhitalizimin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme, duke ndjekur shembullin e Austrisë (KMU.DIGITAL ⁷⁹), Hungarisë dhe vendeve të tjera nga rajoni i Ballkanit Perëndimor. Në këtë program, kompanitë vlerësohen duke përdorur një pyetësor të standardizuar dhe propozohen zgjidhje tashmë të provuara.

3.4 Fusha specifike e ndërhyrjes: Tranzicioni I NVM-ve në një ekonomi qarkulluese

3.4.1 Masa: Zhvillimi i programeve të specializuara të trajnimit që mbështesin kalimin në një ekonomi qarkulluese

Kalimi i ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme (NVM) në një ekonomi qarkulluese është e rëndësishme për rritjen e qëndrueshmërisë dhe konkurrueshmërisë. Duke miratuar parimet e ekonomisë qarkulluese, NVM-të mund të minimizojnë mbeturinat, të optimizojnë përdorimin e burimeve dhe të krijojnë modele biznesi të qëndrueshme. Ky tranzicion jo vetëm që kontribuon në ruajtjen e mjedisit, por gjithashtu hap mundësi të reja tregu dhe nxitje të inovacionit. Pranimi i praktikave të ekonomisë qarkulluese mund të çojë në kursime të kostove, përmirësim të reputacionit të markës dhe rritje të qëndrueshmërisë ndaj mungesës së burimeve dhe presioneve rregullatore .

Është e nevojshme të sigurohen fonde për angazhimin e ekspertëve të ekonomisë qarkulluese për industri specifike dhe të organizohen punëtorë me ndërmarrjet e vogla dhe të mesme nga ato industri për të zhvilluar procese të brendshme qarkulluese (kjo përqendrohet kryesisht në ndërmarrjet e vogla dhe të mesme prodhuese). Gjatë përcaktimit të prioritetëve (industrive) për financim në kuadër të kësaj mase, duhet të ndiqet Udhërrëfyesi i OECD-së drejt Ekonomisë qarkulluese ((A Roadmap towards Circular Economy of North Macedonia), e miratuar në mars 2024. Fokus i veçantë do t'i kushtohet zhvillimit të modeleve të biznesit të ekonomisë qarkulluese, si dhe prokurimit të laboratorëve të specializuar të ekonomisë qarkulluese për t'i shërbyer nevojave të NVM-ve.

3.4.2 Masa: Mbështetje për NVM-të për inkorporimin e sistemeve dhe pajisjeve me efikasitet energjetike që përdorin burime të rinovueshme të energjisë

Kjo masë parashikon dhënie të subvencioneve për instalimin e burimeve alternative të energjisë për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (fotovoltaikë, turbina me erë, mini-hidrocentrale, pompa nxehtësie, etj.), si dhe trajnime mbi menaxhimin e energjisë në industri.

3.4.3 Masa: Mbështetje për Kompanitë në Fushën e Riaftësimit dhe Përmirësimit të Aftësive të Punonjësve për Nevojat e Tranzicionit të Gjelbër

Duke pasur parasysh që tranzicioni i gjelbër përfshin si mbylljen e vendeve të caktuara të punës ashtu edhe krijimin e roleve dhe kualifikimeve të reja të kërkuara për vendet e punës në industrinë në zhvillim të nxitura nga tranzicioni i dyfishtë, kjo masë parashikon mbështetje për zhvillimin e programeve të reja të trajnimit që lidhen me sektorin e energjisë së qëndrueshme

---

⁷⁹ <https://www.wko.at/foerderungen/kmu.digital>

(për shembull: instalues dhe teknikë mirëmbajtjeje të fotovoltaikeve, trajtues të baterive të automjeteve elektrike, etj.).

3.4.4 Masa: Mbështetje për Sektorin Bankar në Prezantimin e Produkteve Financiare për të Promovuar Ekonominë Qarkulluese dhe Tranzicionin Dixhital dhe të Gjelbër

Spektori bankar në Republikën e Maqedonisë së Veriut kohët e fundit ka filluar të ofrojë kredi "të gjelbra" për kompanitë. Qëllimi i kësaj mase është të forcojë kapacitetet e punonjësve në sektorin bankar për të prezantuar produkte financiare që mbështesin ekonominë qarkulluese, si dhe tranzicionin dixhital dhe të gjelbër, përmes huadhënies dhe mbështetjes financiare të përshtatshme për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme.

3.5 Fusha specifike e ndërhyrjes: Mbështetje për Zhvillimin e Kompanive të Gjelbra Start-up dhe Spin-off, dhe Zgjidhjeve dhe Teknologjive Inovative të Gjelbra brenda NVM-ve Ekzistuese

3.5.1 Masa: Zhvillimi i kompanive të gjelbra fillestare dhe spin-off kompanive dhe mbështetja për NVM-të në zhvillimin teknologjik të gjelbër

Si pjesë e aktiviteteve të INOVA-s, janë planifikuar thirrje të dedikuara për të mbështetur kompanitë e sapokrijura (startup-e dhe spin-off-e) dhe NVM-të ekzistuese për një tranzicion të gjelbër më të lehtë:

- Grante bashkëfinancimi dhe mbështetje shtes teknike për Start up dhe spin off të gjelbra
- Grante bashkëfinancuese dhe asistencë shtes teknike për zhvillimin teknologjik të gjelbër të NVM-ve

3.6 Fusha specifike e ndërhyrjes: Mbështetje për kompanitë për të harmonizuar standardet mjedisore dhe standardet e tjera të qëndrueshmërisë

3.6.1 Masa: Mbështetja e programeve për harmonizimin e standardeve ndërkombëtare të gjelbra/dixhitale

Standardet mjedisore dhe të qëndrueshmërisë për NVM-të janë udhëzime dhe korniza që synojnë të ndihmojnë bizneset të veprojnë në mënyrë të përgjegjshme, të zvogëlojnë gjurmën e tyre mjedisore dhe të përputhen me objektivat globale të qëndrueshmërisë. Këto standarde jo vetëm që i ndihmojnë NVM-të të kontribuojnë në ruajtjen e mjedisit, por edhe të rrisin konkurrueshmërinë e tyre duke tërhequr konsumatorë të ndërgjegjshëm për mjedisin, duke përmbushur kërkesat rregullatore dhe duke ju dhënë qasje në fonde ose stimulime të fokusuar në qëndrueshmëri. Mbështetja do të jetë në dispozicion për kompanitë për zhvillimin ose përmbushjen e :

- Standardit Mjedisor, standardet sociale dhe Qeverisje (Environmental Social Governance) - duke u përqendruar në këto standarde, ndërmarrjet mund të zbusin rreziqet e mundshme, të tërheqin investitorë, të ulin kostot dhe të ndërtojnë një reputacion pozitiv në shoqëri ;
- Mekanizmi i BE-së për Rregullimin e Kufirit të Karbonit - përafrimi me objektivat globale të klimës, përmbushja e pritjeve të tregut dhe ruajtja e konkurrueshmërisë në një peizazh rregullator në zhvillim e sipër të përqendruar në qëndrueshmëri ;

- Standardet e Gjurmëve të Karbonit (ISO 14064) dhe Protokoli i për gazrat e serrë- i ndihmojn NVM-të të matin, menaxhojnë dhe raportojnë emetimet e gazrave serrë për të zvogëluar ndikimin e tyre në karbon ;
- Standardi i Menaxhimit të Energjisë (ISO 50001) - udhëzon bizneset në përmirësimin e efikasitetit të energjisë dhe uljen e konsumit, etj.

6. Korniza për Monitorim, Vlerësim dhe Raportim

Monitorimi vlerësimi dhe raportimi në lidhje me Strategjinë e NVM-ve për Maqedoninë e Veriut është thelbësor për të siguruar që objektivat strategjike të zbatohen në mënyrë efektive dhe të japin ndikim të matshëm. Një sistem i strukturuar mirë për monitorim, vlerësim dhe raportim mundëson ndjekjen e vazhdueshme të progresit, identifikon sfidat e hershme të zbatimit dhe mbështet vendimmarrjen e bazuar në prova. Ai siguron llogaridhënie dhe transparencë midis të gjithë palëve të interesuara dhe ndihmon në ndarjen e buxhetit dhe burimeve në mënyrë më efektive. Duke vlerësuar sistematikisht rezultatet dhe treguesit të performancës të parashikuara në Planin e veprimit sistemi për MVR forcon kapacitetin institucional dhe rrit efektivitetin e politikave. Në fund të fundit, ai i lejon Maqedonisë së Veriut të përshtasë politikën e saj për NVM-të në përputhje me trendet ekonomike dhe nevojat në zhvillim, duke nxitur një sektor të NVM-ve elastik dhe konkurrues.

Sistemi i monitorimit vlerësimi dhe raportimit i Strategjisë së NVM-ve është në përputhje me *Metodologjinë për Përgatitjen, Zbatimin, Monitorimin, Raportimin dhe Vlerësimin e Strategjive Sektoriale*, të përcaktuar nga Sekretariati i Përgjithshëm i Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut. Ky harmonizim është thelbësor për të siguruar përputhshmëri me proceset kombëtare të planifikimit strategjik dhe për të përforcuar koordinimin institucional.

Axhenda e reformave të Qeverisë - veçanërisht angazhimi i saj strategjik për negociata të suksesshme për integrimin në BE - kërkon forcimin e sistemit të planifikimit strategjik duke krijuar një mekanizëm për harmonizimin e planifikimit afatgjatë, afatmesëm dhe vjetor si elementë të ndërlidhur të një kuadri të unifikuar planifikimi. Planifikimi strategjik në secilën fushë politike formon bazën për përcaktimin e shtigjeve të zhvillimit, mënyrave të veprimit dhe ndarjeve financiare, të cilat lidhin drejtpërdrejt strategjitë sektoriale me planifikimin afatmesëm dhe vjetor të Buxhetit të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Kjo do të sigurohet nëpërmjet zbatimit të Planit të Veprimit, i cili përfshin një periudhë planifikimi trevjeçare për masat dhe aktivitetet, shumat financiare përkatëse me burimet e identifikuar të financimit në nivel të qëllimeve kryesore, rezultate me aktivitete të propozuara dhe ndikim i parapar dhe i realizuar tek çdonjera nga masat e parpara.

Ky objektivi përputhet me qëllimin më të gjerë të nxitjes së një ekosistemi dinamik dhe të qëndrueshëm të NVM-ve duke siguruar që burimet dhe përpjekjet të drejtohen drejt rezultateve me ndikim dhe të matshme. Parimet kryesore janë gurthemeli i aktiviteteve për monitorim vlerësim dhe raportim janë:

- **Vlerësim i Vazhdueshëm:** Monitoroni rregullisht efektivitetin e iniciativave dhe përshtatjen e politikave bazuar në njohuri me qëllim menaxhimin sfidave e reja.
- **Plani për angazhimin e të gjitha palëve të interesuara :** Përfshirja e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme, përfaqësuesve të industrisë, akademisë dhe palëve të tjera të interesuara në procesin e vlerësimi për të siguruar që strategjia të mbetet relevante dhe efektive.

- **Raportim Transparent** : Zhvillimi I treguesve të qartë dhe publikonmi i gjetjeve në koh për të demonstruar progresin dhe për të ndërtuar besim midis palëve të interesuara.
- **Mësimi dhe Përmirësimi** : Përdorni rezultateve nga vlerësimet për precizitet dhe përmirsim I masave ekzistuese, për të inkuorporuar iniciativa të reja dhe për të rritur praktikatat e suksesshme.

6.1. Mekanizmat për Zbatimin e Strategjisë

6.1.1. Autoritetet Kompetente Përgjegjëse për Zbatimin, Monitorimit, Vlersimit dhe Raportimit

Ngritja e një organi formal koordinues është thelbësore për zbatimin efektiv të politikave dhe masave për NVM-të. Ky grup pune luan një rol qendror në sigurimin që elementët të ndryshme të strategjisë për NVM-të të ekzekutohen në mënyrë efikase dhe kohezive.

Për organizimin efektiv të monitorimit dhe vlerësimit, është thelbësore të krijohet një sistem funksional me role dhe përgjegjësi të qarta të përcaktuara . Ky sistem do të përbëhet nga një grup operativ kryesor përgjegjës për koordinimin dhe zbatimin e procesit të monitorimit vlersimit dhe raportimit.

Grupi do të përfshijë staf nga Departamenti për Sipërmarrjen dhe Konkurrueshmërinë e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme (NVM) të Ministrisë së Ekonomisë dhe Punës , Zyra e Kryeministrit dhe Zyra e Sekretariatit të Përgjithshëm.

Përveç grupit operativ, aktivitetet e monitorimit dhe vlerësimit do të përfshijnë anëtarë të grupit të punës që asistuan në përgaditjen e Strategjis, vlerësues të jashtëm dhe palë të tjera të interesuara përkatëse. Një përmbledhje e detajuar e roleve, përgjegjëse dhe procesit të monitorimit dhe vlersimit si dhe kërkesave për krijimin e një sistemi të monitorimit dhe vlerësimi i bazuar në IT, dhe është i dorzuar në një dokument të veçantë i titulluar *Sistemi i vlersimit i IT Mjeteve* , i cili është bashkëngjitur Strategjisë dhe Planit të Veprimit.

Grupi operativ i punës për monitorim dhe vlersim të Strategjisë së NVM-ve do të kryejë një rishikim të treguesve të nivelit të rezultateve të paktën çdo gjashtë muaj. Treguesit e nivelit të rezultateve do të monitorohen në përputhje me afatet kohore të përcaktuara në Planin e Veprimit. Disa tregues do të gjurmohen vazhdimisht ose në bazë vjetore, varësisht nga disponueshmëria e të dhënave dhe ciklet e raportimit institucional. Megjithatë, një pjesë e treguesve të nivelit të rezultateve dhe ndikimit është e lidhur drejtpërdrejt me zbatimin e plotë të Planit të Veprimit dhe për këtë arsye do të monitorohet gjatë një periudhe tre-vjeçare. Ky cikël monitorimi tre-vjeçar do të përkojë me zbatimin e vlerësimit afatmesëm, i cili është në përputhje me kohëzgjatjen e Planit të parë tre-vjeçar të Veprimit.

Në fillim të vitit 2028, Strategjia do t'i nënshtrohet një vlerësimi dhe shqyrtimi afatmesëm nga grupi i punës, duke marrë në konsideratë progresin e bërë në zbatimin e saj në dy vitet e mëparshme. Ky proces do të përfshijë gjithashtu pjesëmarrjen e OJQ-ve, sektorit të biznesit, përfaqësuesve nga akademia, sindikatave të punëtorëve etj., përmes përfshirjes së tyre në grupin e punës.

Në figurën numër 13 është prezentuar ekosistemi sipërmarrës në shtetin ton dhe rolin e grupit të punës në procesim e momnitorimit, vlersimit dhe raportimit dhe lidhjen e saj me palët e interest, ndërsa në tabelën me numër 4 është prezentuar roli I secilit nga palët e interest dhe përgjegjësitë në procesin e monitorimit, vlersimit dhe raportimit

Fotografija 13. Pozitat e Grupit të punës pë MVR dhe raportimi për strategjinë për NVM-të 2025-2030 në kuadër të ekosistemit sipërmarrës

Tabela 4. Roli dhe përgjegjësit e faktorëve kyq ne procesin e monitorimit, raportimit dhe implementimit të Strategjis për NVM-të 2025 2030

Grupi i palëve të interesuara	Anëtarët	Rolet kyçe dhe Përgjegjësitë
-------------------------------	----------	------------------------------

Grupi i Punës për përgatitjen e strategjis për NVM-të	<ul style="list-style-type: none"> - Ministritë dhe agjencionet - Qeverisja lokale/regjionale - Odat ekonomike dhe organizatat për përkrahje të biznesit - Institucionet Akademike dhe OJQ-të 	<ul style="list-style-type: none"> - Sigurimi i udhëzimeve për politikën - Rishikimi dhe analizimi i gjetjeve të realizuara SOI-ja e - Përshtatja e monitorimit me objektivat strategjike dhe propozimi i masave për përmirësimin e planit të veprimit - Pjesëmarrja në evaluime
Evaluator të jashtëm	<ul style="list-style-type: none"> - Konsulent të pavarur ose kompani konsultative 	<ul style="list-style-type: none"> - Realizimi i evaluimeve të mesme dhe përfundimtare - Validimi i rezultateve nga rezultati dhe ndikimi - Dorzimi i rezultateve
Sigurimi i statistikave/ të dhënave	<ul style="list-style-type: none"> - Enti shtetëror për statistika - Bartësit e të dhënave për sektorin 	<ul style="list-style-type: none"> - Dorzimi i statistikave zyrtare dhe mbledhje të të dhënave - Sigurimi i qasjes dhe kualitetit të regjestrave
Përfqësues të sektorit privat	<ul style="list-style-type: none"> - NVM - Shoqata biznesi 	<ul style="list-style-type: none"> - Shpërndarja e informacioneve për ndikimin e strategjisë - Pjesëmarrja në konsultime
Donatorë/Partnerë Ndërkombëtarë	<ul style="list-style-type: none"> - BE, BB, BERZH, etj. 	<ul style="list-style-type: none"> - Harmonizimi i mbështetjes së jashtme me sistemin nacional MVR - Ndarja e ekspertizës teknike dhe vendosja e pikave referuese

6.1.2. Procedura dhe Dinamika e Raportimit dhe Vlerësimit të Rezultateve të Arritura – Korniza e Monitorimit dhe Vlerësimit dhe raportimit për Strategjinë

Zbatimi i Strategjisë do të kryhet në përputhje me Planin e Veprimit 2025-2027 që është pjesë integrale e Strategjisë. Plani i punës identifikon masa konkrete që do të duhet të zbatohen në kuadër të masave kryesore dhe objektivat specifike të identifikuara, me një afat kohor të përcaktuar, institucionet përgjegjëse dhe burimet e kërkuara financiare. Aktivitetet e Strategjisë do të implementohen nga institucionet e përfshira siç janë të përcaktuara në Planin e Veprimit.

MASH do të përgatisë Raporte Vjetore mbi zbatimin e Planit të Veprimit dhe do të zbatojë kuadrin për mbledhjen e të dhënave dhe monitorimin e Planit të Veprimit. Këto janë të përcaktuara saktësisht në Formularin 6 dhe 7 të Metodologjisë për përgatitjen, zbatimin, monitorimin, raportimin dhe vlerësimin e strategjive sektoriale, si dhe në Udhëzimet për strukturën, përmbajtjen dhe metodat e përgatitjes, zbatimit, monitorimit, raportimit dhe vlerësimit të strategjive sektoriale dhe shumësektoriale. Plani i Veprimit mbulon periudhën nga viti 2025 deri në vitin 2027.

Mel me mbështetjen e vlerësuesve të jashtëm të pavarur, do të kryejë një vlerësim afatmesëm të zbatimit të Strategjisë/Planit të Veprimit në vitin 2028, duke përfshirë rekomandime për përshtatje të mundshme. Do të jetë e rëndësishme që në procesin e vlerësimit të rezultateve të planeve të veprimit të zbatuara nga keto organe/ekspertë të jashtëm përgjegjës për vlerësimin e pavarur. Kjo mund të bëhet në fund të çdo periudhe të Planit të Veprimit (vlerësimi afatmesëm në fillim të vitit 2028 për periudhën 2025-2027 dhe në fillim të vitit 2031 për periudhën 2028-2030).

Për të pasur një analizë të thelluar të performancës së ndërmarrjeve që morën mbështetje qeveritare/donatore, do të jetë thelbësore që:

Zbatimi i suksesshëm i Strategjisë së Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme për Maqedoninë e Veriut do të varet nga disa **parakushte kryesore**, duke përfshirë faktorët institucionalë, politikë, financiarë që lidhet me palët e interesuara. Ja një përmbledhje e strukturuar:

Tabela 5 – Parakushtet kryesore për zbatimin me sukses të Strategjisë së Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme 2025-2030 për Republikën e Maqedonisë së Veriut

Kategoria	Parakusht
Kapaciteti Institucional	<ul style="list-style-type: none"> - Përgjegjësi të qarta institucionale dhe mekanizma koordinimi në të gjitha ministritë dhe agjencitë - Sistemi operativ i MVR me tregues qart të definuara për performancë dhe cikle të raportimit - Staf i trajnuar për MVR, zbatimin e politikave dhe menaxhimin e të dhënave
Politika dhe Korniza Rregullatore	<ul style="list-style-type: none"> - Përputhja e strategjisë së NVM-ve me planet kombëtare të zhvillimit, strategjitë dixhitale, të gjelbra dhe të inovacionit - Mjedis ligjor dhe rregullator mbështetës për NVM-të (p.sh. regjistrim i thjeshtuar, lehtësime tatimore)
Angazhimi i palëve të interesuara	<ul style="list-style-type: none"> - Përfshirje aktive e NVM-ve, shoqatave të biznesit, akademisë dhe shoqërisë civile në hartimin dhe zbatimin e politikave - Mekanizma funksionale të dialogut publik-privat
Burimet Financiare	<ul style="list-style-type: none"> - Sigurimi i fondeve buxhetore për zbatimin e strategjisë - Qasja në fondet kombëtare dhe ndërkombëtare (BE, donatorë, IFI) - Instrumente mbështetëse për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (grante, garanci krediti, etj.)
Infrastrukturë Dixhitale dhe Inovacion	<ul style="list-style-type: none"> - Shërbimet publike dixhitale janë të qasshme për NVM-të - Promovimi i inovacionit dhe transformimit dixhital të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme - Mbështetje e mjaftueshme e IT-së për mbledhjen dhe monitorimin e të dhënave(MVR)

Kategoria	Parakusht
Monitorimi vlersimi dhe Vlerësimi (MVR)	<ul style="list-style-type: none"> - Grupi i formuar operativ për MVR me role të qarta - Të dhëna të besueshme dhe në kohë nga burime zyrtare dhe sektoriale - Rishikime periodike dhe vlerësime të jashtme (p.sh. rishikim afatmesëm) për të udhëhequr zbatimin

6.2. Treguesit kryesorë dhe indikatorë të cilat e tregojnë suksesin e zbatimit të masave dhe aktiviteteve të strategjisë së NVM-ve 2025-2030

Për të siguruar zbatimin efektiv dhe llogaridhënien e Strategjisë Kombëtare për Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme 2025-2030, është thelbësore të përcaktohen tregues të qartë dhe të matshëm për secilën nga tre fushat prioritare:

- Një ekosistem konkurrues kombëtar sipërmarrës,
- Qasja në financa, dhe
- Tranzicioni i gjelbër dhe dixhital.

Treguesit kryesorë të ndikimit në nivelin e tre fushave prioritare demonstrojnë ndikimin pozitiv afatgjatë në ekosistemin sipërmarrës në Maqedoninë e Veriut.

Tabela në vijim paraqet treguesit kryesorë në nivelin e fushave prioritare dhe pasqyron ndryshime të rëndësishme pozitive dhe transformuese që do të përmirësojnë pozicionin konkurrues të Maqedonisë së Veriut në skenën ekonomike globale.

FUSHAT ME PRIORITET	TREGUESIT																																						
FUSHA PRIORITARE 1: Një ekosistem konkurrues kombëtar sipërmarrës	<p>Renditje e përmirësuar në lidhje me tabelën e rezultateve inovative evropiane</p> <table border="1" data-bbox="506 415 1432 579"> <thead> <tr> <th>2023.</th> <th>2027.</th> <th>2030.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>34</td> <td>28</td> <td>26</td> </tr> <tr> <td>Periudha e monitorimit:</td> <td>Vlerësimi afatmesëm</td> <td>Vlerësimi përfundimtar</td> </tr> </tbody> </table> <p>Përfshirja e Maqedonisë së Veriut në Renditjen Botërore të Konkurrueshmërisë të kryer nga Instituti Ndërkombëtar për Zhvillimin e Menaxhimit (IMD)</p> <table border="1" data-bbox="506 730 1432 928"> <thead> <tr> <th>2023.</th> <th>2027.</th> <th>2030.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Pa të dhëna</td> <td>MK është përfshirë në renditjen IMD</td> <td>Lëvizje 10 pozicione më lart krahasuar me vitin 2027.</td> </tr> <tr> <td>Periudha e monitorimit:</td> <td>Vlerësimi afatmesëm</td> <td>Vlerësimi përfundimtar</td> </tr> </tbody> </table> <p>Rritja e kostove për kërkim dhe zhvillim në PBB nga NVM-të</p> <table border="1" data-bbox="506 1016 1432 1155"> <thead> <tr> <th>2022.</th> <th>2027.</th> <th>2030.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>0.38</td> <td>0.55</td> <td>0.80</td> </tr> <tr> <td>Periudha e monitorimit:</td> <td>Vlerësimi afatmesëm</td> <td>Vlerësimi përfundimtar</td> </tr> </tbody> </table> <p>Rritja e pjesëmarrjes së NVM-ve në eksporte</p> <table border="1" data-bbox="506 1243 1432 1381"> <thead> <tr> <th>2024</th> <th>2027</th> <th>2030</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>5%</td> <td>5.4%</td> <td>6%</td> </tr> <tr> <td>Periudha e monitorimit:</td> <td>Vlerësimi afatmesëm</td> <td>Vlerësimi përfundimtar</td> </tr> </tbody> </table>			2023.	2027.	2030.	34	28	26	Periudha e monitorimit:	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar	2023.	2027.	2030.	Pa të dhëna	MK është përfshirë në renditjen IMD	Lëvizje 10 pozicione më lart krahasuar me vitin 2027.	Periudha e monitorimit:	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar	2022.	2027.	2030.	0.38	0.55	0.80	Periudha e monitorimit:	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar	2024	2027	2030	5%	5.4%	6%	Periudha e monitorimit:	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar
2023.	2027.	2030.																																					
34	28	26																																					
Periudha e monitorimit:	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar																																					
2023.	2027.	2030.																																					
Pa të dhëna	MK është përfshirë në renditjen IMD	Lëvizje 10 pozicione më lart krahasuar me vitin 2027.																																					
Periudha e monitorimit:	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar																																					
2022.	2027.	2030.																																					
0.38	0.55	0.80																																					
Periudha e monitorimit:	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar																																					
2024	2027	2030																																					
5%	5.4%	6%																																					
Periudha e monitorimit:	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar																																					
FUSHA PRIORITARE 2: Qasja në financa	<p>Fluksi neto i investimeve të huaja (IHD) në miliona euro</p> <table border="1" data-bbox="506 1533 1432 1696"> <thead> <tr> <th>2023.</th> <th>2027.</th> <th>2030.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>616.7</td> <td>800</td> <td>1,000</td> </tr> <tr> <td>Periudha e monitorimit:</td> <td>Vlerësimi afatmesëm</td> <td>Vlerësimi përfundimtar</td> </tr> </tbody> </table>			2023.	2027.	2030.	616.7	800	1,000	Periudha e monitorimit:	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar																											
2023.	2027.	2030.																																					
616.7	800	1,000																																					
Periudha e monitorimit:	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar																																					

	Burimet e disponueshme përmes fondeve VC në miliona euro		
	2024.	2027.	2030.
	27	35	50
	Periudha e monitorimit:	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar
FUSHA PRIORITARE 3: Tranzicioni i gjelbër dhe dixhital	Integrimi i rritjes në performancën e teknologjisë dixhitale (DESI)		
	2023.	2027.	2030.
	4.0	5.3	6.7
	Periudha e monitorimit:	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar
	Pjesa e vlerës së mallrave dhe shërbimeve përfundimtare të prodhuara në sektorin e TIK-ut në Maqedoninë e Veriut e shprehur në njësi monetare në përqindje (% e PBB-së)		
	2022.	2027.	2030.
	3.5%	5%	6.7%
	Periudha e monitorimit:	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar

Tabela 15 - Një listë e treguesve në Nivelin e Fushave Prioritare

Strategjia përfshin jo vetëm tregues të ndikimit, por edhe tregues të nivelit të rezultateve të lidhura me objektiva specifike, si dhe tregues për masa dhe aktivitete individuale. Ndërsa këta tregues ofrojnë informacion më të detajuar, ata mund të përshtaten gjatë procesit të monitorimit dhe vlerësimit. Ata do të rishikohen çdo tre vjet. Për këtë arsye, këta tregues nuk përfshihen në tekstin integral të Strategjisë, por paraqiten në Planin e Veprimit.

Këta tregues do të lehtësojnë ndjekjen e rregullt të progresit, do të mbështesin vendimmarrjen e bazuar në prova dhe do të ofrojnë sinjale të hershme për çdo përshtatje të nevojshme të politikave. Pa të dhëna të besueshme dhe një sistem të strukturuar dhe sistem të strukturuar për monitorimin e daljeve, rezultatit dhe ndikimi, objektivat strategjike rrezikojnë do të jenë në rrezik të mbeten vetëm deklarative dhe jo transformuese.

Një qasje serioze dhe sistematike ndaj monitorimit dhe vlerësimit është thelbësore për të siguruar që Strategjia të mbetet dinamike, e përgjegjshme dhe në përputhje me prioritetet kombëtare të zhvillimit. Vetëm nëpërmjet vlerësimit dhe përshtatjes së vazhdueshme mund të arrihen dhe të mbështeten ndikimet e planifikuara.

7. Menaxhimi i riskut

Menaxhimi i riskut është thelbësor në zbatimin e dokumenteve të politikave për disa arsye, pasi siguron që politikat të arrijnë rezultatet e synuara në mënyrë efektive, duke minimizuar ndikimet e mundshme negative. Duke krijuar një sistem menaxhimi të riskut (duke përfshirë një sistem paralajmërimi të hershëm) si pjesë integrale e kuadrit të monitorimit dhe vlerësimit, ai do të kontribuojë në parandalimin e rreziqeve të politikave dhe aktivizimin e masave zbutëse për të kapërcyer rreziqet e mundshme dhe të vazhdueshme. Kjo do të rrisë efektivitetin e politikave, do të mbështesë proceset e vendimmarrjes, do të mundësojë planifikim efikas të burimeve financiare dhe do të sigurojë zbatimin në kohë të aktiviteteve dhe planit të veprimit.

Bazuar në analizat e kryera gjatë përgatitjes së kësaj Strategjie për NVM-të, si dhe në studimet, kërkimet dhe raportet nga organizatat ndërkombëtare, OJQ-të, academia dhe burime të tjera relevante, janë identifikuar disa rreziqe të mundshme që mund të ndikojnë në arritjen me sukses të rezultateve të parashikuara të strategjinë.

Këto rreziqe theksojnë rëndësinë e përcaktimit dhe zbatimit të masave proaktive zbutëse për të siguruar jo vetëm arritjen, por edhe mirëmbajtjen afatgjatë të objektivave strategjike. Në tabelën më poshtë, Tabela 4, shqyrtohen rreziqet e identifikuar, së bashku me gjasat e tyre të ndodhjes dhe ndikimet e mundshme, si dhe një kornizë gjithëpërfshirëse të hartuar për menaxhim efektiv dhe minimizim të efekteve të tyre. Duke shfrytëzuar njohuritë nga një gamë e gjerë palësh të interesuara, strategjia synon të kapërcejë sfidat duke ruajtur një angazhim për të nxitur një sektor të NVM-ve rezistent dhe prosperues.

Tabela 4. Rreziqet e mundshme të identifikuar dhe masat për zbutjen e tyre

Rrezik	Probabiliteti i paraqitjes së riskut	Ndikimi i rrezikut në arritjen e objektivave	Masat për Zbutjen e Rrezikut
Burime njerëzore institucionale të pamjaftueshme dhe kapacitet i pamjaftueshëm për zbatimin e strategjisë	Mesatare	Mesatare	Emërimi relevant i përfaqësuesve nga palët e interesuara për të mbështetur zbatimin e strategjisë është me rëndësi thelbësore. Në disa institucione, një person mund të jetë i mjaftueshëm, ndërsa në të tjerat, disa individë mund të përfshihen në proces. Nga ana tjetër, kapacitetet e tyre gjithashtu duhet të forcohen rregullisht në mënyrë që të përballen me sfidat e kërkuara. Kjo përfshin pjesëmarrjen në punëtori, konferenca, vizita studimore përkatëse, përfshirjen e tyre në proceset e vlerësimit të treguesve të krahasueshme dhe aktivitete të tjera.
Aktivitete të pamjaftueshme	Mesatare	Mesatare	Strategjia duhet të mbështetet nga të gjithë palët e interesuara të përfshira në proces,

Rrezik	Probabiliteti i paraqitjes së riskut	Ndikimi i rrezikut në arrijtjen e objektivave	Masat për Zbutjen e Rrezikut
për nfrityjen e ndërgjegjësimit në lidhje me përmbajtjen e strategjisë			nga ata që janë përgjegjës për zbatimin e saj deri te përfituesit përfundimtarë. Është thelbësore të zhvillohet një strategji gjithëpërfshirëse komunikimi që siguron përhapjen e qartë të objektivave të reformës, përfitimeve dhe detajeve të zbatimit tek të gjithë palët e interesuara. Kjo mund të arrihet përmes fushatave të synuara të informimit, materialeve informuese dhe seancave interaktive, të tilla si punëtori ose webinarë, të dizajnuara për të angazhuar dhe edukuar publikun dhe palët e interesuara përkatëse. Kanalet transparente të komunikimit dhe përditësimet e rregullta do të luajnë gjithashtu një rol jetësor në ndërtimin e besimit dhe nxitjen e mbështetjes për reformën.
Mungesa e mbështetjes së nevojshme financiare për të zbatuar aktivitetet dhe masat e planifikuara	I lartë	I lartë	Identifikimi i qartë i kostove dhe përputhja e tyre me burimet e financimit mund të përmirësojë planifikimin financiar. Rishikimi i rregullt i zbatimit të strategjisë duhet t'i paraqitet gjithashtu Qeverisë, së bashku me një plan financimi për periudhën e ardhshme. Mbajtja e takimeve të rregullta me komunitetin e donatorëve dhe partnerë të tjerë ndërkombëtarë, si dhe paraqitja e planeve të zbatimit në të ardhmen, mund të çojë në një koordinim më të mirë dhe potencialisht të sigurojë fonde shtesë nga burimet e tyre për aktivitetet e nevojshme. Të gjitha këto përpjekje mund të kontribuojnë në ngushtimin e hendekut financiar dhe potencialisht në sigurimin e fondeve të mjaftueshme për zbatimin e strategjisë, programeve dhe masave të saj.
Zbatim i vonuar	I lartë	Mesatare	Vonesat në zbatim mund të dëmtojnë ndjeshëm suksesin dhe ndikimin e reformës. Për të adresuar këtë rrezik, është thelbësore të përcaktohen afate të qarta

Rrezik	Probabiliteti i paraqitjes së riskut	Ndikimi i rrezikut në arritjen e objektivave	Masat për Zbutjen e Rrezikut
			<p>kohore me momente të matshme dhe të monitorohet nga afër progresi përmes praktikave të fuqishme të menaxhimit të projekteve. Duhet të vendosen mekanizma të rregullt raportimi dhe llogaridhënieje për të siguruar respektimin e afateve. Përveç kësaj, identifikimi dhe adresimi i pengesave të mundshme që në fillim, së bashku me planifikimin e emergjencës, mund të ndihmojë në zbutjen e vonesave. Përmirësimi i koordinimit midis palëve të interesuara dhe sigurimi që burimet e mjaftueshme të jenë të disponueshme në kohën e duhur do të mbështesë më tej ekzekutimin efikas dhe në kohë të strategjisë. Së fundmi, mbajtja e palëve të interesuara përgjegjëse për detyrat e tyre është thelbësore në shtyrjen përpara të zbatimit.</p>
Krizat, tronditjet dhe rreziqet globale	I ulët	Mesatare	<p>Krizat globale si pandemitë, konfliktet gjeopolitike ose fatkeqësitë natyrore mund të prishin rëndë buxhetin kombëtar dhe mund të krijojnë nevojën për rishpërndarje të buxhetit, gjë që mund të ndikojë në zbatimin e strategjisë dhe veprimin e saj. Një çështje për të zbutur këto rreziqe është përcaktimi i përparësive të aktiviteteve me rëndësi thelbësore në mënyrë që ato të zbatohen të parat dhe pjesa tjetër të zbatohet pasi të ketë kaluar kriza.</p>
Strategji e pamjaftueshme për MVR	Mesatare	Mesatare	<p>Mungesa e sistemeve të fuqishme për monitorimin dhe vlerësimin e zbatimit të strategjisë dobëson ndikimin e përgjithshëm. Për të parandaluar dështimet e mundshme, është e rëndësishme të ndërmerren masat e mëposhtme:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Përcaktimi i Treguesve Kyç të Performancës (KPI) specifike të lidhur me qëllimet strategjike.

Rrezik	Probabiliteti i paraqitjes së riskut	Ndikimi i rrezikut në arritjen e objektivave	Masat për Zbutjen e Rrezikut
			<ul style="list-style-type: none"> • Vendosja e objektiva të matshme me afate kohore dhe momente kyçe. • Caktimi i detyrave dhe përgjegjësi për çdo performans ose objektiv. • Caktoni një person/departament që do të monitorojë rregullisht zbatimin dhe do të përgatisë raporte në lidhje me progresin. Kjo mund të bëhet edhe me nënkontraktim, gjë që do të kërkojë burime shtesë financiare, por do të sigurojë transparencë dhe objektivitet në procesin e përgjithshëm. • Ofroni trajnime të rregullta për ata që janë përgjegjës për monitorimin e procesit të zbatimit.
<p>Jopërgaditje e mire për ndryshime në aspekt të mungesës së kapaciteteve(numri I të punësurve) në institucionet</p>	<p>Mesatare</p>	<p>I lartë</p>	<p>Rezistenca ndaj ndryshimit dhe angazhimi i pamjaftueshëm nga punonjësit mund të pengojnë zbatimin me sukses të strategjisë. Për ta adresuar këtë, është thelbësore të nxitet një kulturë hapjeje dhe përfshirjeje duke i përfshirë në mënyrë aktive punonjësit në procesin e reformës dhe duke u siguruar që zërat e tyre të dëgjohen. Ofrimi i një komunikimi të qartë në lidhje me objektivat, përfitimet dhe ndikimin e reformave mund të ndihmojë në zbutjen e shqetësimeve dhe në ndërtimin e besimit. Ofrimi i programeve të trajnimit për të rritur gatishmërinë e punonjësve për ndryshim, së bashku me stimulimet dhe njohjen për kontributet e tyre, mund të rrisë më tej angazhimin dhe dedikimin. Lidershipi gjithashtu duhet të luajë një rol aktiv në dhënien e shembullit dhe në demonstrimin e rëndësisë së reformave për suksesin e organizatës. Sigurisht, një kusht kyç për të gjitha këto është që të gjitha pozicionet e punës të plotësohen me staf të përshtatshëm.</p>

Rrezik	Probabiliteti i paraqitjes së riskut	Ndikimi i rrezikut në arritjen e objektivave	Masat për Zbutjen e Rrezikut
<p>Ndryshimi i personelit kyç brenda grupit të punës ose institucioneve udhëheqëse</p>	<p>Mesatare</p>	<p>I ulët</p>	<p>Ndryshimet e stafit brenda institucioneve, duke përfshirë edhe Ministrinë e Arsimit dhe Shkencës , si dhe midis vendimmarrësve të tjerë të përfshirë drejtpërdrejt, mund të çojnë në vonesa në zbatimin e strategjisë.</p> <p>Për të zbutur këtë rrezik, është e rëndësishme të identifikohen rolet kritike dhe të zhvillohet një plan trashëgimie për secilën pozicion, veçanërisht në nivelin e grupit të punës.</p>

8. Referencat

- {COM(2020) 641 final}, https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2020-10/green_agenda_for_the_western_balkans_en.pdf
- {SEC(2008) 2101} {SEC(2008) 2102}, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008DC0394>
- COM (2021) 350/2, https://commission.europa.eu/document/download/9ab0244c-6ca3-4b11-bef9-422c7eb34f39_en?filename=communication-industrial-strategy-update-2020_en.pdf
- COM(2019) 640 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640>
- COM(2023) 535 final, https://single-market-economy.ec.europa.eu/document/download/8b64cc33-b9d9-4a73-b470-8fae8a59dba5_en?filename=COM_2023_535_2023_535_1_1_EN
- COM(2023) 62 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023DC0062>
- COM (2023) 691 final, https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/8f5dbe63-e951-4180-9c32-298cae022d03_en?filename=COM_2023_691_New%20Growth%20nkans%20We
- COM/2020/103; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0103>
- https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/single-market-programme_en
- https://commission.europa.eu/law/law-making-process/evaluating-and-improving-existing-laws/refit-making-eu-law-simpler-less-costly-and-future-proof_en
- https://commission.europa.eu/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/better-regulation_en#documents
- https://commission.europa.eu/news/once-only-principle-system-breakthrough-eus-digital-single-market-2020-11-05_en
- <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/PE-80-2024-INIT/en/pdf>
- <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/europes-digital-decade>
- <https://dksk.mk/wp-content/uploads/2021/01/Nacionalna-strategija-DKSK-KONECNA.pdf>
- https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fr/memo_11_109
- <https://ec.europa.eu/eurostat/web/microdata/community-innovation-survey>
- <https://economy.gov.mk/content/documents/Web%20strana%20zabeleshki%20od%20Agencija%20za%20primena%20na%20jazikot%20na%20RSM%2007.07.2021.pdf>
- <https://een.ec.europa.eu/>
- https://eisma.ec.europa.eu/programmes/single-market-programme/support-smes_en
- https://ener.gov.mk/PublicDocuments/%D0%9D%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0BE%D0BD%D0B0%D0BB%D0BD%D0B0%20%D0%98%D0%9A%D0%A2%20%D0%A1%D1%82%D1%80%D0B0%D1%82%D0B5%D0B3%D0B8%D1%98%D0B0%20%D0B7%D0B0%202023%20-2027%20%D0B3%D0BE%D0B4%D0B8%D0BD%D0B0%20-%20%D0%94%D1%80%D0B0%D1%84%D1%82_%D0%9D%D0B0%D1%86%D1%80%D1%82_id=46_version=1.pdf
- <https://entrecomp360.eu/toolbox/entrecom4all/>
- <https://eufordigital.eu/discover-eu/eu-digital-strategy/>
- <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/european-charter-for-small-enterprises.html>
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1060&from=EN>
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023PC0533> , COM(2023) 533 final/2,
- https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:12e835e2-81af-11eb-9ac9-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF
- https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/capital-markets-union/what-capital-markets-union_en
- https://finance.gov.mk/wp-content/uploads/2022/01/Growth-Acceleration-Plan_final-1.doc

- <https://gemconsortium.org/economy-profiles/macedonia>
- <https://innovationdistrictcopenhagen.dk/>
- <https://innovationdistrictcopenhagen.dk/> (Një shembull i një distrikti inovacioni të themeluar në pranverën e vitit 2024.
- <https://mapas.mk/wp-content/uploads/2023/07/fintech-strategy-for-financial-regulators.pdf>
- https://mep.gov.mk/data/MK_Reform%20Agenda_EN.pdf
- <https://mls.gov.mk/files/Strategija-Za-RRR.pdf>
- <https://mon.gov.mk/stored/document/Draft%20S3%20MK.pdf>
- https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/5f0c9185-ce46-46fc-bf44-82318ab47e88_en?filename=North%20Macedonia%20Report%202024.pdf
- https://research-and-innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard_en
- <https://scienceparkboras.se/>
- https://single-market-economy.ec.europa.eu/document/download/2bef0eda-2f75-497d-982e-c0d1cea57c0e_en?filename=Annual%20Report%20on%20European%20SMEs%202024.pdf
- https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/challenges-and-resilience/late-payment_en
- https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/sme-strategy-and-sme-friendly-business-conditions/sme-test_en
- https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/business-taxation/head-office-tax-system-smes-hot_en
- <https://thepark.cz/en/location>
- <https://trainsonline.unctad.org/home>
- https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Ffinance.gov.mk%2Fwp-content%2Fuploads%2F2023%2F09%2FStrategija-za-neformalna-ekonomija-2023-2027_korekcija-28082023-2-1.docx
- <https://vlada.mk/sites/default/files/dokumenti/programa-na-vladata-2024-2028.pdf>
- <https://vtpplzen.cz/en/>
- https://www.berlinprocess.de/uploads/documents/common-regional-market-action-plan-2025-2028_1728992448.pdf
- <https://www.clustercollaboration.eu/>
- <https://www.economy.gov.mk/en-GB/news/strategija-za-promocija-na-izvozot-na-republika-severna-makedonija-2024-2027-so-akciski-plan-2024-2025.nsp>
- <https://www.economy.gov.mk/Upload/Documents/Finalna%20Industriska%20Strategija.pdf>
- <https://www.enterprisesurveys.org/en/data/exploreeconomies/2023/north-macedonia>
- <https://www.erasmus-entrepreneurs.eu/>
- https://www.mioa.gov.mk/sites/default/files/pbl_files/documents/legislation/zakon_za_koristenje_na_podatocite_od_javniot_sektor.pdf
- https://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/2021/trud/strategija_vrabotuvanje_2021_eng.pdf
- <https://www.nrs.mk/content/ENG%20Draft%20NDS%20fin.pdf>
- https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/03/a-roadmap-towards-circular-economy-of-north-macedonia_f4d7444c/1973c88c-en.pdf
- https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/06/western-balkans-competitiveness-outlook-2024-north-macedonia_4dc5c34c/8207326d-en.pdf
- https://www.oecd.org/en/publications/sme-policy-index-western-balkans-and-turkey-2022_b47d15f0-en.html
- <https://www.rcc.int/pages/148/south-east-europe-see2030-strategy>
- <https://www.wbif.eu/>
- https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2024/assets/67729/2000%20Global%20Innovation%20Index%202024_WEB3lite.pdf
- <https://www.worldbank.org/en/businessready/economy/north-macedonia>
- **KMU.DIGITAL - WKO**
- https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/724722a9-240b-4001-abce-648e0c96f88b_en?filename=North-Macedonia-Report-2021.pdf

Shtojca 1 – Plani i veprimit

Strategjia e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme e Republikës së Maqedonisë së Veriut (2025-2030) Plani i veprimit për zbatimin e Strategjisë së NVM-ve për periudhën (2025-2027)

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 :

Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës

Objektivi i përgjithshëm:

Të krijohet një mjedis biznesi rezistent, inovativ dhe gjithëpërfshirës (ekosistem sipërmarrës) që do të mbështesë zhvillimin e inovacionit dhe konkurrueshmërinë e NVM-ve

LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:

Fusha Strategjike:

Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese

Treguesi i efektit: Titulli i treguesit Në lidhje me objektivin e përgjithshëm

- Përmirësimi i renditjes në Tabelën Evropiane të Inovacionit

2023	2027	2030
34	28	26
Periudha e monitorimit :	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar

- Përfshirja e Maqedonisë së Veriut në Rënditjen Globale të Konkurrueshmërisë (World Competitiveness ranking) e realizuar nga Instituti Ndërkombëtar për Zhvillimin e Menaxhimit (IMD)

2023	2027	2030
Nuk ka të dhëna për MK-në	MK është përfshirë në renditjen e IMD	Një zhvendosje prej 3 pozicionesh deri në vitin 2027.
Periudha e monitorimit :	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar

- Rritja e shpenzimeve për kërkim dhe zhvillim në BPB nga NVM-të

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 :
Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës

LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:
Fusha Strategjike:
Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese

2022	2027	2030
0.38%	0.55%	0.80%
Periudha e monitorimit :	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar

- Rritja e pjesës së NVM-ve në eksporte nga 5% në 6% në vitin 2030 krahasuar me vitin 2024

2024	2027	2030
5%	5.5%	6%
Periudha e monitorimit :	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar

- **Treguesi i rezultatit:** Emri i treguesit që lidhet me qëllimin e veçantë

1.1. Numri i projekteve kapitale të mbështetura në infrastrukturën kërkimore-shkencore

2023	2027	2030
0	1	3
Periudha e monitorimit :	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar

1.2. Numri i NVM-ve dhe start-apeve përmes masave të ndryshme

2024	2027	2030
0	800	1500
Periudha e monitorimit :	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar

1.3. Numri i institucioneve të mbështetura të mbështetjes së biznesit

2024	2027	2030
20	60	120
Periudha e monitorimit :	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar

Objektivi specifik 1 :
Përmirësimi i kapaciteteve të ekosistemit kombëtar për të mbështetur ndërmarrjet e vogla dhe të mesme duke njohur nevojat e tyre për rritje dhe zhvillim me qëllim optimizimin e mbështetjes për NVM (infrastruktura e inovacionit dhe transferimi i teknologjisë dhe njohurive).

Objektivi specifik 2 :
Thjeshtimi i kuadrit ligjor dhe rregullator për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme dhe forcimi i bashkëpunimit me institucionet shtetërore (regjistrimi, taksat, marrja e licencave, etj.)

Objektivi specifik 3 :
Promovim më i madh i sipërmarrjes, njohurit sipërmarrëse, aktivitetet e eksportit, standardizimit dhe praktikave të mira inovative, si në nivel kombëtar ashtu edhe në atë rajonal.

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 :

Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës

LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:

Fusha Strategjike:

Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese

2.1. Indeksi i Politikave të NVM-ve (sipas OECD-së) – rezultati i përgjithshëm në Dimensionin 3: Korniza Institucionale dhe Rregullatore për Hartimin e Politikave të NVM-ve

2024	2027	2030
4.0	4.3	4.5
Periudha e monitorimit :	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar

3.1. Numri i punonjësve të trajnuar në NVM-të, të punësuar në organizata për mbështetjen e biznesit dhe konsulentëve për të forcuar konkurrueshmërinë e biznesit

2024	2027	2030
0	150	300
Periudha e monitorimit :	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar

3.2. Rritja e numrit të NVM-ve të sapokrijuara (shkalla e rritjes prej 2% për periudhë)

2023	2027	2030
1290	1,556	1,867
Periudha e monitorimit :	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar

3.3. Rritja e vlerës së shtuar nga NVM-të në vlerën totale të shtuar

2021	2027	2030
65.7%	67.0%	68.3%
Periudha e monitorimit :	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar

1.

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 :

Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës

LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:

Fusha Strategjike:

Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese

Masat	Aktiviteti	Institucioni kryesor Institucionet e përfshira	Data e fillimit (çerek)	Data e planifikuar e ekzekutimit (çerek)	Vlerësimi i fondeve të kërkuara	Burimi i financimit	Treguesi i rezultateve (i lidhur me masën/aktivitetin)
1.1 Fusha specifike e ndërhyrjes : Vlerësimi i performancës së NVM-ve							
mekanizmat kryesorë ndërkombëtarë të vlerësimit të standardeve	1. Indeksi i Politikave të NVM-ve (Mekanizmi i Zbatimit të Aktit për Bizneset të Vogla)	Institucioni kryesor - MEP	2025	2026	0 denarë	BE, OER, ETF, BERZH	RMN është pjesë e vlerësimit dhe në çdo raport të ri përparon krahasuar me treguesit e vitit të kaluar në të gjitha dimensionet.
	2. Tabela e Rezultateve të Inovacionit Evropian	Institucioni kryesor - MEP , Institucionet e përfshira - MASH dhe ESHS	2025, 2026, 2027	2025, 2026, 2027	0 denarë	BE	Maqedonia e Veriut është pjesë e vlerësimit dhe tregon përparim në çdo raport të ri krahasuar me treguesit e vitit të kaluar. Në vitin 2027, pozicioni i Maqedonisë së Veriut është tre vende më i lartë se sa ishte në vitin 2024.
	3. GEM	Institucionet kryesore - MEP , INOVA, Institucionet e përfshira - Universitetet	2026	2026	3,000,000 denarë	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	RMV është pjesë e vlerësimit GEM Rezultatet e vitit 2027 janë mbi 5% më të mira krahasuar me renditjen e fundit në vitin 2018.
	4. Competitiveness Outlook për Ballkanin Perëndimor dhe Maqedoninë e Veriut	Institucioni kryesor - MEP , Institucionet e përfshira - Sekretariati i Përgjithshëm	2026	2027	0 denarë	BE	Maqedonia e Veriut është pjesë e vlerësimit dhe tregon përparim në çdo raport të ri krahasuar me treguesit e vitit të kaluar.

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 :

Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës

LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:

Fusha Strategjike:

Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese

	5. Pjesëmarrja në renditjen globale për sa i përket konkurrueshmërisë	Institucioni kryesor - MEP Institucionet e përfshira – INOVA	2026	2027	2,000,000 denarë	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Edhe një herë, RMV është pjesë e vlerësimit Analiza e kryer
1.1.2 Përmirësimi i procesit të mbledhjes së informacioneve specifike për NVM-të	1. Përgatitja e një analize të boshllëqeve në lidhje me të dhënat që mblidhen aktualisht nga institucionet dhe të dhënat që duhet të mblidhen shtesë në të ardhmen, të cilat do të kontribuojnë në zhvillimin e politikave më të përshtatshme dhe në përafrimin me praktikatat e Eurostat-it (duke iu referuar rekomandimeve nga Akti i Bizneseve të Vogël, p.sh. të dhënat mbi pronarët e NVM-ve të ndahen sipas gjinisë dhe moshës). * Përpara kësaj, në vitin 2025, është e nevojshme të krijohet një grup pune përgjegjës për përcaktimin e kornizës për metodat e mbledhjes së të dhënave dhe nivelet e informacionit brenda secilit institucion.	Institucionet kryesore - MEP, ESHS, RQ Institucionet e përfshira - institucione të tjera relevante	2026	2027	1.200.000 denarë	Institucionet shtetërore dhe partnerë të tjerë	Analiza e kryer Përcaktimi i treguesve të rinj, Rekomandime të përcaktuara se si t'i mbledhim ato Krijimi i strukturës dhe procedurave formale për koordinimin dhe mbledhjen e të dhënave të nevojshme për hartimin e politikave dhe monitorimin dhe vlerësimin (vlerësimin)
	2. Ndryshimi i akteve dhe nënakteve ligjore (në përputhje me rekomandimet për inkorporimin e treguesve të rinj) dhe përcaktimi i një strukture formale që duhet të jetë përgjegjëse për mbledhjen dhe shkëmbimin e informacioneve..	Institucionet kryesore - ESHS, RQ Institucionet e përfshira - institucione të tjera relevante	2026	2027	0 denarë	Aktivitetet brenda institucioneve kompetente	U miratuan ligje dhe akte nënligjore të reja që rregullojnë se cilat të dhëna duhet të mblidhen nga institucionet kompetente. Modifikimi i bazave të të dhënave të institucioneve kompetente

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 :

Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës

LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:

Fusha Strategjike:

Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese

	3. Futja e të dhënave të ndara sipas gjinisë në regjistrin e NVM-ve në CR	Institucioni kryesor - CR Institucionet e përfshira - MEP dhe BPRM	2025	2025	0 denarë	Nuk kërkohet buxhet	Ndryshimi i Ligjit për sistemin me një ndalesë dhe inorporimi i gjinisë së pronarit dhe menaxherit të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme si kategori gjatë regjistrimit
	4. Përgatitja e Raportit Vjetor të NVM-ve	Institucioni kryesor – INOVA	2025, 2026, 2027	2025, 2026, 2027	360,000 denarë (për vitin 2025), 500,000 denarë (për vitin 2026) 500.000 denarë (për vitin 2027)	INOVA	Është zhvilluar një metodologji për mbledhjen dhe përpunimin e të dhënave parësore dhe dytësore, së bashku me ndërtimin e kapaciteteve të stafit në INOVA për zbatimin e saj. Kryerja e një studimi mbi 200 ndërmarrje të vogla dhe të mesme (për vitet 2026 dhe 2027) Raportet vjetore mbi gjendjen e NVM-ve të përgatitura në përputhje me metodologjinë e zhvilluar dhe kornizën e BE-së për politikën e NVM-ve
1.2 Fusha specifike e ndërhyrjes: Vlerësimi i Nevojave të NVM-ve							
1.2.1 Zbatimi i vlerësimeve specifike të nevojave për trajnim për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, duke përfshirë Skills intelligence	1. Kryerja e një analize për të krijuar një sistem skills intelligence, duke përfshirë përcaktimin e kërkesave për funksionalitetin e tij të plotë dhe pilot e sistemit.	Institucionet kryesore - INOVA, AP, Institucionet e përfshira - MTD , MASH, MEP,odat ekonomike	2026	2027	3,000,000 denarë	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Kryerja e një analize me një metodologji të përcaktuar për mbledhjen dhe përpunimin e të dhënave, si dhe ndërtimi i kapaciteteve të institucioneve përkatëse përgjegjëse për zbatimin e programit. Hulumtimi do të mbulojë një mostër prej 500 ndërmarrjesh.

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 :

Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës

LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:

Fusha Strategjike:

Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese

	2. Kryerja e një studimi të përgjithshëm për nevojat e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme	Institucionet kryesore - INOVA, AP, Institucionet e përfshira - MTD, MASH, MEP, odat ekonomike	2026	2027	1.000.000 denarë	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Përgatitja e metodologjisë së hulumtimit Përgatitja e një analize sipas hulumtimit (me rekomandime)
	3. Kryerja e një hulumtimi të thelluar sektorial mbi nevojat për trajnim midis ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme (4 studime sektoriale në përputhje me prioritetet e Strategjisë së Specializimit të Mençur).	Institucionet drejtuese - INOVA, MDT Institucionet e përfshira - ESHS dhe Odat ekonomike	2026, 2027	2026, 2027	2.000.000 denarë (500.000 denarë pas analizës)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Përgatitja e metodologjisë dhe zbatimi i 4 studimeve Përgatitja e një analize sipas hulumtimit (me rekomandime)

1.3 Fusha specifike e ndërhyrjes: Mbështetje efikase dhe efektive për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme dhe përmirësimi i infrastrukturës së inovacionit

1.3. 1 Përmirësimi i infrastrukturës dhe shërbimeve ekzistuese kombëtare dhe rajonale për të mbështetur dhe zhvilluar inovacionin për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme	1. Ngritja e kapaciteteve të punësuarve për të krijuar rrjet dhe përfshirë institucionet/organizatat në projekte dhe aktivitete të financuara nga fondet e BE-së	Institucioni kryesor – INOVA dhe BNJVL Institucionet e përfshira ODP, EMC dhe Oda ekonomike	2025, 2026, 2027	2025, 2026, 2027	6,000,000 denarë (2,000,000 denarë në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Ka përfunduar 6 trajnime 10 partneritete të reja të përfunduara 20 aplikime gati
	2. Zbatimi i sistemit të kuponëve të shërbimeve këshillimore dhe	Institucioni kryesor - INOVA	2025, 2026, 2027	2025, 2026, 2027	2025 (1,500,000 denarë)	Buxheti i shtetit	Analizë për të rishikuar kushtet/kriteret e lëshimit të kuponave

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 :

Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës

LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:

Fusha Strategjike:

Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese

	përditësimi i tij sipas nevojave të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme				2026-2027 - 6,000,000 (3,000,000 denarë në vit)		Përditësimi i softuerit të sistemit të kuponëve 300 kuponë të lëshuar 250 kompani të mbështetura Raportet Vjetore të Ndikimit të Mbështetjes të Përgatitura
	3. Ofrimi i seancave të mentorimit për kompanitë ekzistuese dhe ato të reja	Institucioni kryesor - INOVA	2025, 2026, 2027	2025, 2026, 2027	2025 (3,200,000 denarë) 2026-2027 12,000,000 denarë (6,000,000 denarë në vit)	Buxheti i shtetit	300 ndërmarrje të vogla dhe të mesme të mentoruara 10 mentorë të rinj të trajnuar Raporti i Shkallës së Suksesit të Kompanive të Mentoruara
	4. Ofrimi i seancave të mentorimit për kompanitë e reja (si pjesë e programit të vetëpunësimit të AP-s dhe programeve INOVA)	Institucionet kryesore - INOVA, AP, Institucionet e përfshira – ODP	2025, 2026, 2027	2025, 2026 dhe 2027	2025 (4,000,000 denarë) 2026-2027 - 20,000,000 (10,000,000 denarë në vit)	Buxheti i shtetit	Numri i kompanive të reja të mentoruara (100 në vitin 2025 dhe 250 në vitet 2026 dhe 2027) Raporti i Shkallës së Suksesit të Startup-eve të Mentoruara (Krahasuar me Startup-et Jo të Mentoruara)
	5. Mbështetje për zbatimin e projekteve për promovimin e sipërmarrjes (të zbatuara nëpërmjet ODP-së, OJQ-ve, fondacioneve, shoqatave, etj.)	Institucionet kryesore - MEP dhe INOVA, Institucionet e përfshira - OJQ-të dhe universitetet	2025, 2026, 2027	2025, 2026, 2027	30,000,000 (10,000,000 denarë në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	50 projekte të ndryshme të zbatuara Analiza e efekteve të zbatimit të projektit (në vitin 2026 dhe 2027 për vitet e mëparshme (vetëm për institucionet shtetërore)
	6. Zbatimi dhe rishikimi i projektit Infopult për informimin dhe këshillimin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme	Institucioni kryesor - INOVA	2025, 2026, 2027	2025, 2026, 2027	1.350.000 denarë (450.000 denarë në vit)	Buxheti i shtetit	kompanive të këshilluara/ informuara

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 :

Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës

LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:

Fusha Strategjike:

Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese

	7. Ngritja e një sistemi M&V e cila do të mat ndikimin ndaj performancës së NVM-ve nga shërbimet e mbështetjes së biznesit të përdorura nga NVM-të	Institucioni kryesor - INOVA	2025	2027	2,000,000 denarë	Banka Botërore (projekti EuroCOMP Lab)	Strukturë ndërmjet resoreve e definuar për M&V Mjete të zhvilluara për M&V të aktiviteteve të INOVA-s
	8. Forcimi i bashkëpunimit midis sektorit private dhe akademisë përmes zbatimit të projekteve të përbashkëta	Institucioni kryesor - INOVA Institucionet e përfshira - Oda ekonomike, universitetet EDIH	2026	2027	60,000,000 denarë (30,000,000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	8 projekte të zbatuara 60 ndërmarrje të vogla dhe të mesme të mbështetura
	9. Trajnim për organizatat mbështetëse të biznesit për të zbatuar rregullat e CEFTA-s në përputhje me praktikat e mira të BE-së	Institucioni kryesor - MPJ Institucionet e përfshira – INOVA, Odat ekonomike	2025, 2026, 2027	2025, 2026 dhe 2027	2,100,000 (700,000 në vit)	BE, WB6 CIF, RESPA	Ka përfunduar 6 trajnime
	10. Prokurimi i laboratorëve dhe akreditimi i tyre për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme nga industria prodhuese	Institucionet kryesore - MEP, INOVA Institucionet e përfshira MASH	2025, 2026, 2027	2025, 2026, 2027	12,000,000 denarë (4,000,000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	6 laboratorë të siguruar 6 laboratorë të akredituar
1.3.2 Mbështetje në krijimin e infrastrukturës së re për të mbështetur ndërmarrjet e vogla dhe të mesme	1. Zbatimi i aktiviteteve përgatitore për hapjen e një parku teknologjik (si përgatitja e një plani dhe strategjie biznesi, përgatitja e një studimi fizibiliteti, marrja e lejeve të ndërtimit)	Institucionet kryesore të MTD dhe MASH, Institucionet e përfshira - MEP, INOVA	2026	2027	9,000,000 denarë	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Version i azhurnuar i studimit të fizibilitetit për parkun shkencor dhe teknologjik Përgatitja e studimeve të reja mbi hapjen/formimin e përshejtuesve, qendrave, zonave të inovacionit, etj.

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 :

Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës

LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:

Fusha Strategjike:

Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese

		dhe Universitetet					
	<p>2. Hapja e përshpejtuesve/inkubatorëve/qendrave të ekselencës</p> <p>* Përshtatja e objekteve të vjetra shtetërore që do të vihen në funksion gjatë krijimit të infrastrukturës së re për të mbështetur ndërmarrjet e vogla dhe të mesme.</p>	<p>Institucioni kryesor MASH dhe INOVA Institucionet e përfshira – MTD, MEP dhe Universitetet</p>	2026	2027	30,000,000 denarë	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	U hapën 3 përshpejtues/inkubatorë/qendra të ekselencës. (disa nga këto qendra pritet të hapen edhe brenda Qendrave Rajonale të Arsimit dhe Trajnimit Profesional)
1.3.3 Promovimi i modeleve të reja për klasteret e biznesit	1. Hartimi i aktivitetit të klasterit	Institucioni kryesor - INOVA Institucionet e përfshira – MEP, Odat ekonomike	2026	2026	800,000 denarë	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Përgatitja për analizë/raport mbi situatën me klasteret në RMV
	2. Krijimi i një klasteri të ri industrial (virtual) për kompani nga e njëjta industri (në industri/sectorë të teknologjisë së lartë)	Institucionet kryesore – MET dhe AIHPERMV Institucionet e përfshira – Odat ekonomike	2026	2027	2,000,000 denarë	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	U formua 1 klaster i ri virtual

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 : Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës	LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT: Fusha Strategjike: Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese
--	--

	3. Mbështetje për shoqatat/klasteret ekzistuese dhe krijimin e tyre sipas interesave të kompanive për promovim më të mirë të produkteve/shërbimeve të tyre në tregjet e huaja.	Institucioni kryesor - AIHPERMV Institucionet e përfshira – Odat ekonomike	2026	2027	6,000,000 denarë	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Është krijuar një shoqatë/klaster i ri.
--	--	---	------	------	------------------	---	---

1.4 Fusha specifike e ndërhyrjes: Shpërndarje më e mirë e informacionit drejt NVM-ve

1.4.1 Zhvillimi i platformës së informacionit për biznesin One-Stop-Shop që do të publikojë informacion për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme nga fusha të shumta (portali i informacionit)	1. Zhvillimi/përmirësimi dhe mirëABMjtja e një platforme informacioni për të informuar NVM-të, duke ofruar përABMjtje dhe informacion në lidhje me legjislacionin kombëtar, aksesin në financa, mundësitë e granteve dhe pjesëmarrjen në projekte, kërkesat e certifikimit, organizatat mbështetëse të biznesit, fillimin e një biznesi dhe më shumë.	Institucioni kryesor - INOVA, Institucionet e përfshira - Ministria e Arsimit dhe Shkencës , Ministria e Transportit dhe Detit , Odat ekonomike dhe shoqata të tjera	2026	2027	2025 (1,500,000 denarë) 2026-2027 – 1.600.000 denarë (800.000 denarë në vit)	Buxheti i shtetit	Analizë e përfunduar e funksionaliteteve dhe ndërfaqes së përdoruesit të platformës Zgjidhje (platformë) e zhvilluar e IT-së
---	---	---	------	------	---	-------------------	--

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 :

Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës

LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:

Fusha Strategjike:

Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese

1.5 Fusha specifike e ndërhyrjes: Thjeshtimi i mjedisit ligjor dhe rregullator dhe miratimi i një përkufizimi të ri për Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme (NVM)

1.5.1 Rritja e përdorimit të Vlerësimit të Ndikimit Rregullator (VNR) përmes një kuadri ligjor të përmirësuar për VNR-në dhe pilot testin për NVM-të"	1. Zhvillimi i një metodologjie të re për Vlerësimin e Ndikimit Rregullator (VNR) të NVM-ve (duke përfshirë përshtatjen e pyetjeve të testit të NVM-ve dhe integrimin e tyre në seksionin e ndikimit ekonomik të raportit VNR), së bashku me ofrimin e asistencës teknike dhe trajnimit për të forcuar kapacitetet e brendshme të institucioneve.	Institucioni kryesor - MPA Institucionet e përfshira - MEP	2025	2026	0 denarë	Buxheti nuk është i nevojshëm	Miratimi i një metodologjie të re të Vlerësimit të Ndikimit Rregullator (RIA) Organizimi i 5 sesioneve trajnuese për zbatimin e metodologjisë së re 50 punonjës nga institucionet përkatëse u trajnuan
	2. Përgatitja e një analize të praktikave më të mira në zbatimin e testit SME brenda BE-së	Institucioni kryesor - MEP Institucionet e përfshira - MPA	2026	2026	2,000,000 denarë	Buxheti i shtetit dhe partnerët	Analiza e kryer
1.5.2 Thjeshtimi i procedurave administrative për NVM-të	1. Ngritja e një regjistri dixhital për të publikuar informacion mbi tarifën e detyrueshme për shërbimet publike që lidhen me sektorin e biznesit.	Institucioni kryesor MTD Institucionet e përfshira - MF dhe MEP	2025	2027	0 denarë	Buxheti nuk është i nevojshëm	Është krijuar një regjistër dixhital për tarifën e detyrueshme që lidhen me shërbimet publike në sektorin e biznesit.
	2. Përcaktimi i metodologjisë për të gjitha tarifën e reja jo-tatimore dhe parafiskale	Institucioni kryesor - MF	2025	2026	0 denarë	Buxheti nuk është i nevojshëm	Miratimi i një metodologjie për futjen e tarifave të reja jo-tatimore dhe parafiskale
	3. Hartimi i 100 procedurave administrative që lidhen me ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, me qëllim përgjysmimin e numrit të hapave, kohëzgjatjes dhe dokumentacionit të kërkuar për 50% të këtyre procedurave.	Institucioni kryesor - MEP	2025	2026	0 denarë	Buxheti nuk është i nevojshëm	Reduktim me 50% i hapave, kohëzgjatjes dhe dokumentacionit të kërkuar për 50 nga procedurat administrative të hartuara që lidhen me ndërmarrjet e vogla dhe të mesme.

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 : Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës		LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT: Fusha Strategjike: Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese					
1.5.3 Thjeshtimi i procedurës për heqjen e kompanive nga Regjistri Qendror	1. Ndryshimi i kuadrit ligjor dhe nënligjor për të thjeshtuar procedurën dhe për të zvogëluar kohën e nevojshme për çregjistrimin e kompanive nga Regjistri Qendror që kanë qenë joaktive për më shumë se tre vjet.	Institucioni kryesor - CR	2026	2027	0 denarë	Buxheti nuk është i nevojshëm	Miratimi i një kuadri të ri ligjor dhe nënligjor Procedurë e shkurtuar për fshirjen e kompanive nga Regjistri Qendror
1.5.4 Përshtatja e rregullores në lidhje me përkufizimin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme në përputhje me përkufizimin e BE-së	1. Ndryshimi i rregullores dhe miratimi i një përkufizimi të ri të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme që do të përdoret në nivel kombëtar në të gjitha aktet ligjore.	Institucioni kryesor - MEP	2026	2026	0 denarë	Buxheti nuk është i nevojshëm	Rregullorja e re e miratuar që përfshin një përkufizim të ri të NVM-ve
1.6 Fusha specifike e ndërhyrjes: Promovimi dhe mbështetja e sipërmarrjes							
1.6.1 Aktivitete ndërgjegjësimi për të promovuar sipërmarrjen dhe sipërmarrësit e suksesshëm	1. Trajnim për individë të papunë - aftësi sipërmarrëse në kuadër të projektit të Vetëpunësimit	Institucioni kryesor - INOVA	2025, 2026, 2027	2025, 2026, 2027	15.600.000 denarë (5.200.000 në vit)	Buxheti i shtetit	6,000 individë të papunë u trajnuan
	2. Organizimi i ngjarjeve dhe konferencave promovuese për të mbështetur sipërmarrjen dhe sipërmarrësit e suksesshëm	Institucioni kryesor - INOVA, Institucionet e përfshira - Ministria e Arsimit dhe Shkencës, Odat ekonomike, OJQ-të,	2026, 2027	2026, 2027	6,000,000 denarë (3,000,000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	U Organizuan 6 evente promovuese në vit (nga të cilat 3 në nivel lokal) Pjesëmarrja e 500 pjesëmarrësve

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 :

Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës

LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:

Fusha Strategjike:

Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese

		universitetet dhe shoqatat e biznesit					
1.6.2 Paralamërim i Hershëm	1. Përcaktimi i një metodologjie dhe krijimi i një sistemi paralamërimi të hershëm për njohjen e vështirësive të mundshme në funksionimin e ndërmarrjeve dhe marrja e masave dhe zbatimi i një procedure për kapërcimin e falimentimit të ardhshëm të debitorëve të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme dhe informimi në kohë i kreditorëve.	Institucioni kryesor – MF dhe DAP Institucionet e përfshira - MEP	2025	2027	0 denarë	Buxheti nuk është i nevojshëm	Sistemi i paralamërimin të hershëm i vendosur
1.6.3 Promovimi i Shansit të Dytë	1. Krijimi i një baze të dhënash të sipërmarrësve që dështuan në përpjekjen e tyre të parë për t'u bërë sipërmarrës të suksesshëm	Institucioni kryesor - CR	2026	2026	0 denarë		U krijua një bazë të dhënash të sipërmarrësve që dështuan në përpjekjen e tyre të parë
	2. Krijimi i një broshurë për të promovuar shansin e dytë	Institucioni kryesor – INOVA	2026	2026	1.500.000 denarë	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	U Zhvillua një broshurë për të promovuar konceptin e një shansi të dytë
	3. Kryerja e trajnimeve dhe leksioneve këshilluese mbi drejtimin e një biznesi për sipërmarrësit që dështuan në përpjekjen e tyre të parë dhe që duan të hapin përsëri biznesin e tyre.	Institucioni kryesor - INOVA	2026	2027	1.000.000 denarë	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	U Organizuan 2 seanca trajnimi Pjesëmarrja e 40 pjesëmarrësve të interesuar për të filluar një biznes përsëri
	4. Ofrimi i mbështetjes së mentorimit të biznesit për sipërmarrësit që po rihapin bizneset e tyre	Institucioni kryesor - INOVA	2026, 2027	2026, 2027	1.000.000 denarë (500.000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	30 individë morën mentorim

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 :

Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës

LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:

Fusha Strategjike:

Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese

	5. Mbështetje në organizimin e prezantimeve që ndajnë shembuj dhe praktika që kontribuan në dështimin e një biznesi	Institucioni kryesor - INOVA Institucionet e përfshira - MF dhe MM	2026, 2027	2026, 2027	denarë (600,000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	U Organizuan 2 evente Pjesëmarrja e 50 pjesëmarrësve
1.7 Fusha specifike e ndërhyrjes: Ndërveprimi me sektorin Qeveritar							
1.7.1 Përmirësimi i pjesëmarrjes së NVM-ve në procedurat e prokurimit publik	1. Inkuadrimi e kriterëve që theksojnë rëndësinë e mbrojtjes së mjedisit në kontratat e prokurimit publik.	Institucionet kryesore - MF, BPP Institucionet e përfshira – MMPH , MEP	2026	2027	0 denarë		Kriteret e përcaktuara dhe të miratuara për përzgjedhjen e ofertuesve që lidhen me mbrojtjen e mjedisit.
1.7.2 Zgjerim i mëtejshëm i ofertës së portalit kombëtar të shërbimeve	1. Përgatitja e një analize mbi nevojat e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme për shërbime dixhitale.	Institucioni kryesor – MTD	2025	2026	0 denarë		Analizë e përgatitur mbi nevojat e shërbimeve elektronike të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme
	2. Zgjerimi i portalit të shërbimeve elektronike e-uslhi me shërbime shtesë për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme	Institucioni kryesor - MTD	2025, 2026, 2027	2025, 2026, 2027	0 denarë		Prezantimi i 30 shërbimeve të reja në portalin e-uslugu
	3. Rritja e përdorimit të nënshkrimit elektronik në nivel kombëtar dhe njohja në nivel rajonal	Institucioni kryesor - MTD	2025	2027	0 denarë		Përdorimi i nënshkrimit elektronik është rritur me 30%
	4. Ulja e kostove për NVM-të që lidhen me lëshimin e certifikatave të nënshkrimit elektronik	Institucioni kryesor - MTD	2027	2027	0 denarë		Ulje e kostove me 20%
	5. Fushatë për të ngritjen ndërgjegjësimit rreth përfitimeve të përdorimit të faturave elektronike	Institucioni kryesor MF dhe DAP	2026, 2027	2026, 2027	2,000,000 denarë (1,000,000 në vit)	Buxheti i shtetit	3 fushata të organizuara

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 : Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës			LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT: Fusha Strategjike: Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese				
1.7.3 Përmirësimi i Shërbimeve Elektronike për Licencat dhe Lejet	1. Hartëzimi i institucioneve që lëshojnë licenca/lejet	Institucioni kryesor – MEP dhe MTD, Institucionet e përfshira – RQ	2025, 2026, 2027	2025, 2026, 2027	0 denarë		Analiza e përgatitur mbi llojin dhe institucionin që lëshon lejen/licencën
	2. Zhvillimi i shërbimeve elektronike për licencat/lejet	Institucioni kryesor - MTD, Institucionet e përfshira - RQ, MEP dhe MF	2026	2027	6,000,000 denarë	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Inkorporimi i 30 shërbimeve elektronike për leje/licenca
1.8 Fusha specifike e ndërhyrjes: Përmirësimi i Shërbimeve për Zhvillim të Biznesit (BDS) për NVM-të							
1.8.1 Përmirësimi i sistemit të njohjes së konsulentëve të certifikuar	1. Ngritja e një sistemi akreditimi të konsulentëve në nivel kombëtar	Institucioni kryesor - INOVA dhe Institucionet e përfshira - Instituti i Akreditimit	2026	2027	3,000,000 denarë	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Sistemi i akreditimit të konsulentëve është vendosur në përputhje me praktikat më të mira ndërkombëtare.
	2. Anëtarësimi në Fondacionin Evropian për Menaxhimin e Cilësisë (EFQM)	Institucioni kryesor - INOVA	2026	2027	6. 3,000,000	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Republika e Maqedonisë së Veriut (RMV) është anëtare e EFQM.
	3. Baza e të dhënave e përditësuar e konsulentëve me kritere të rishikuara sipas praktikave të mira ndërkombëtare	Institucioni kryesor - INOVA	2026	2027	0 denarë		Baza e të dhënave e rishikuar e konsulentëve

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 : Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës			LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT: Fusha Strategjike: Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese				
1.8.2 Forcimi i kapaciteteve të trajnerëve/konsulentëve që ofrojnë programe për ndërtimin e kapaciteteve për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme	1. Organizimi i sesioneve të trajnimit për konsulentët bazuar në analizat e kërkesave dhe nevojave të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme	Institucioni kryesor - INOVA	2026, 2027	2026, 2027	2,000,000 denarë (1,000,000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Organizimi i 6 seancave trajnuese. Pjesëmarrja e 60 konsulentëve.
	2. Organizimi i sesioneve të trajnimit për konsulentët mbi përgatitjen e aplikimeve për projekte të BE-së dhe organizatave të tjera ndërkombëtare, të cilat janë të përshtatshme për aplikim nga ndërmarrjet e vogla dhe të mesme.	Institucioni kryesor - INOVA	2026, 2027	2027	1,400,000 denarë (700,000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	U organizuan 3 sesione trajnimi për konsulentë. Pjesëmarrja e 30 konsulentëve.
	3. Krijimi i një Klubi Eksporti të përbërë nga ekspertë nga industri të ndryshme të cilët do të ofrojnë udhëzime për ndërmarrjet që dëshirojnë të angazhohen në zinxhirët e furnizimit rajonalë dhe të BE-së.	Institucioni kryesor – INOVA	2026	2026	0 denarë	WB6 CIF	Krijimi i një Klubi Eksporti
1.8.2 Ndërkombëtarizimi i NVM-ve	1. Krijim i një hartëzimi të kompanive për të identifikuar potencialin e tyre të eksportit	Institucioni kryesor – AIHP, INOVA Institucionet e përfshira - Odat ekonomike	2026	2026	1,800,000 denarë	AIHP	U Vizituan 100 kompani. U Hartuan 30 kompani me potencial eksporti.
	2. Organizimi i sesioneve të trajnimit mbi identifikimin e tregjeve dhe klientëve të rinj	Institucionet kryesore – AIHP, INOVA Institucionet e përfshira – Odat ekonomike	2026, 2027	2026, 2027	1,400,000 (700,000 në vit)	AIHP, INOVA	U Organizuan 4 sesione trajnimi mbi ndërkombëtarizimin. Pjesëmarrja e 70 kompanive

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 :

Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës

LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:

Fusha Strategjike:

Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese

	3. Mbështetje teknike për përgatitjen e kompanive për të hyrë në tregje të reja	Institucioni kryesor – INOVA	2026, 2027	2026, 2027	1,600,000 denarë (800,000 në vit)	INOVA	20 ndërmarrje të vogla dhe të mesme të mbështetura për të hyrë në tregjet ndërkombëtare
	4. Pjesëmarrja në panaire ndërkombëtare	Institucioni kryesor - AIHP, Institucionet e përfshira – Ministria e Arsimit dhe Shkencës, Odat ekonomike	2025, 2026, 2027	2025, 2026, 2027	3,000,000 denarë (1,000,000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Pjesëmarrja e 100 ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme në panaire ndërkombëtare tregtare.
	5. Mbështetje për zhvillimin e aktiviteteve promovuese dhe të marketingut.	Institucionet kryesore - AIHP dhe INOVA	2026, 2027	2026, 2027	3,000,000 denarë (1,500,000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Tre dizajne të ndryshme promovuese dhe marketingu të zhvilluara për kompanitë vendase. Shtypja dhe prokurimi i materialeve për 1,000 sete.
	6. Zbatimi i standardeve, certifikimeve dhe dokumentacionit tjetër të nevojshëm për ndërkombëtarizimin e ndërmarrjeve nga industria përpunuese dhe sektorë të tjerë prioritarë të përcaktuar në Strategjinë e Specializimit të Mençur.	Institucionet kryesore - AIHP dhe INOVA Institucionet e përfshira MEP dhe AIHP	2025, 2026, 2027	2025, 2026, 2027	3,000,000 denarë (1,000,000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Mbështetja e 20 ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme nga industria përpunuese dhe sektorë të tjerë prioritarë të përcaktuar në Strategjinë e Specializimit të Mençur në zbatimin e standardeve dhe certifikimeve të kërkuara për hyrjen në tregjet ndërkombëtare.
	7. Kryerja e një studimi për qasjen në treg për tregje të huaja specifike.	Institucioni kryesor - AIHP dhe MPJTJ	2026, 2027	2026, 2027	2,000,000 denarë (1,000,000 në vit)	Partnerët e mbetur	10 deri në 15 studime kërkimore të kryera mbi aksesin në tregje të caktuara të huaja

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 :

Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës

LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:

Fusha Strategjike:

Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese

1.8.4 Rritja e pjesëmarrjes së NVM-ve në Zinxhirët kryesorë ndërkombëtarë të vlerës	1. Përcaktimi i programeve të zhvillimit të furnizimit (programet e zhvillimit të zinxhirit të furnizimit).	Institucioni kryesor - MPJTJ, Institucionet e përfshira - MEP , DTIDZ , INOVA dhe universitetet	2025	2027	0 denarë	Partnerët e mbetur	Të paktën tre programe zhvillimi për zinxhirët e furnizimit të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme të përcaktuara.
	2. Zbatimi i pilot programeve për supply development * Zhvillimi dhe zbatimi i programeve mbështetëse për kompanitë që të integrohen në zinxhirët globalë të vlerës brenda fushave prioritare të S3	Institucionet kryesore - MPJTJ, DTIDZ, Institucionet e përfshira - INOVA, AIHP, MASH dhe universitetet	2026, 2027	2026, 2027	4,000,000 denarë (2,000,000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Janë zbatuar të paktën 2 pilot programe për të integruar ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (NVM) në zinxhirët globalë të furnizimit që lidhen me S3, me 20 ndërmarrje të vogla dhe të mesme që marrin pjesë në këto zinxhirë.
	3. Promovimi i mundësive të biznesit që rrjedhin nga Tregu i Përbashkët Rajonal	Institucioni kryesor - MPJTJ Institucionet e përfshira – INOVA dhe MEP	2026, 2027	3. 2026 dhe 2027	4,000,000 denarë (2,000,000 denarë)	WB6 CIF, KE, EASME	Janë zhvilluar të paktën 3 aktivitete promovuese që lidhen me Tregun e Përbashkët Rajonal.
	4. Mbështetje për zhvillimin e strategjive të eksportit ose studimeve të kërkimit të tregut të huaj për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme në industrinë prodhuese	Institucionet kryesore - MEP , AIHP Institucionet e përfshira – INOVA dhe MPJTJ	2026, 2027	2026 dhe 2027	4,000,000 denarë (2,000,000 në vit)	MEP , INOVA dhe AIHP	Janë zhvilluar 20 strategji eksporti ose studime kërkimore të tregut të huaj për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme në industrinë prodhuese.

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 : Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës		LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT: Fusha Strategjike: Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese					
1.8.5 Ofrimi i trajnimit për NVM-të dhe sipërmarrësit potencialë	1. Organizimi i seanceve të trajnimit për të promovuar franchising-un si një mundësi për fillimin ose zgjerimin e aktiviteteve të biznesit	Institucioni kryesor – INOVA	2025	2027	800,000 denarë (400,000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Katër sesione trajnimi të zhvilluara. Pjesëmarrja: 40 ndërmarrje të vogla dhe të mesme.
	2. Organizimi i sesioneve të trajnimit mbi inteligjencën artificiale (IA) për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme në sektorët e financave, shitjes me pakicë, prodhimit, transportit, arsimit, bujqësisë, energjisë dhe argëtimit.	Institucionet kryesore - INOVA dhe MTD	2025, 2026 dhe 2027	2025, 2026 dhe 2027	3,600,000 denarë (1,200,000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	U Zhvilluan 6 seanca trajnimi ku morën pjesë 100 ndërmarrje të vogla dhe të mesme
	3. Forcimi i kapaciteteve të NVM-ve për të zbatuar rregullat dhe praktikatat e BE-së dhe CEFTA-s.	Institucioni kryesor – MPJTJ Institucionet e përfshira – INOVA	2025, 2026, 2027	2025, 2026, 2027	3,000,000 denarë (1,000,000 në vit)	EC, WB6 CIF, RCC	Organizimi i 6 sesioneve trajnuese Pjesëmarrja e 50 ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme në trajnime që lidhen me zbatimin e rregullave dhe praktikave të BE-së dhe CEFTA-s.
1.8.6. Mbështetje për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme në zbatimin e sistemeve dhe standardeve ndërkombëtare të cilësisë	1. Rimbursimi i pjesshëm i kostove për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme për certifikimin e sistemeve të menaxhimit të cilësisë sipas standardeve ISO * 40% e kostove të verifikuara për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, por jo më shumë se 150,000 denarë për aplikues individual	Institucioni kryesor - MEP	2025	2025	1,500,000	Buxheti i shtetit	Mbështetja e 10 ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme
	2. Rimbursimi i pjesshëm i kostove për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme për certifikimin HALAL *40% e kostove të verifikuara për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, por jo më shumë se 150,000 denarë për aplikues individual	Institucioni kryesor - MEP	2025	2025	1,500,000	Buxheti i shtetit	Mbështetja e 10 ndërmarrje të vogla dhe të mesme
	3. Mbështetje për regjistrimin e të Drejtave të Pronësisë Intelektuale/patentave për kompanitë	Institucionet kryesore – Instituti për Mbrojtjen e	2025, 2026, 2027	2025, 2026, 2027	6,000,000 denarë (2,000,000 në vit)	Buxheti i shtetit	Mbështetja e 10 ndërmarrje të vogla dhe të mesme

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 :

Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës

LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:

Fusha Strategjike:

Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese

	në industrinë prodhuese në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar	Pronësisë Industriale Institucionet e përfshira - MEP dhe INOVA					
1.9 Fusha specifike e ndërhyrjes: Zgjerimi i Sipërmarrjes në Arsimit dhe Trajnim							
1.9.1 Zgjerimi i programeve dhe trajnimeve të edukimit për sipërmarrjen	1. Ngritja e një organi koordinues të përbërë nga anëtarë nga institucioneve dhe organizatat shtetërore për të promovuar dhe koordinuar aktivitetet që lidhen me edukimin formal dhe informal sipërmarrës.	Institucioni kryesor - MASH Institucionet e përfshira - MASH , BZHA, QRAPT, INOVA, Universitetet, Odat ekonomike, shoqatat	2025	2025	0 denarë	Buxheti nuk është i nevojshëm	Ngritur një organ koordinues/grup pune, hartuar rregullore procedurale
	2. Organizimi i takimeve të rregullta të organit koordinues për edukimin sipërmarrës.	Institucioni kryesor – MASH	2026, 2027	2026, 2027	200,000 denarë (100,000 në vit)	Buxheti i shtetit	Organizimi i 8 takimeve të organit koordinues. Përcaktimi i rekomandimeve të politikave për veprimet e ardhshme.
	3. Organizimi i punëtorive në shkollat e mesme dhe universitete për të ngritur ndërgjegjësimin e të rinjve rreth sipërmarrjes dhe përgatitjes së planeve të biznesit.	Institucionet kryesore - MASH , BZHA, Institucionet e përfshira - INOVA, QRAPT,	2025, 2026, 2027	2025, 2026, 2027	600,000 denarë (për vitin 2025), 2. 600,000 denarë (1,300,000 për vitin 2026 dhe	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Pjesëmarrja e 700 pjesëmarrësve Organizimi i 30 punëtorive

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 :

Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës

LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:

Fusha Strategjike:

Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese

		universitetet, Odat ekonomike			2027, përkatësisht)		
	4. Trajnim për mësuesit mbi sipërmarrjen, aftësitë dixhitale dhe aftësitë e gjelbra	Institucioni kryesor, MASH dhe BZHA Institucionet e përfshira - INOVA , MTD , QAPT dhe universitetet	2025, 2026, 2027	2025, 2026, 2027	1.500.000 denarë (500.000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	1,500 mësues të trajnuar
1.9.2 Zhvillimi i mëtejshëm i programeve në Qendrën për Arsimin e të Rriturve	1. Trajnimi i të rriturve sipas një programi të verifikuar të arsimit për të rritur (që synon riaftësimin dhe përmirësimin e aftësive të të rriturve) në institucione dhe organizata të akredituara.	CAE i institucionit kryesor Institucionet e përfshira – INOVA dhe ESA	2026, 2027	2026, 2027	6,000,000 denarë (3,000,000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Sesione trajnimi të zhvilluara për 500 individë të papunë
1.9.3 Mbështetja e Organizatave Joqeveritare (OJQ) dhe ofruesve të trajnimit të përfshirë në edukimin sipërmarrës	1. Organizimi i sesioneve të trajnimit dhe ngjarjeve promovuese në lidhje me edukimin sipërmarrës	Institucionet kryesore - INOVA dhe MEP	2025, 2026, 2027	2025, 2026, 2027	denarë (600,000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Organizova 10 seanca trajnimi me grupe pjesëmarrësish në nevojë. Organizova 5 ngjarje promovuese.

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 :

Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës

LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:

Fusha Strategjike:

Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese

1.9.4 Promovimi dhe Shfrytëzimi i Mundësive të Transferimit të Teknologjisë	1. Organizimi i një fushate për të rritur ndërgjegjësimin rreth përfitimeve të të drejtave të pronësisë intelektuale	Institucione kryesore - INOVA dhe Instituti për mbrojtjen e të drejtave të pronësisë intelektuale	2026, 2027	2026, 2027	2. 600,000 MKD (1,300,000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	U Organizuan nga 2 fushata secila, duke rezultuar në rritjen e ndërgjegjësimit për përfitimet e të Drejtave të Pronësisë Intelektuale.
	2. Forcimi i bashkëpunimit midis universiteteve, shkollave të mesme profesionale nga industria përpunuese dhe ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme nga përpunimi dhe sektorë të tjerë prioritarë të përcaktuar në Strategjinë për Specializim të Mençur për përdorimin e laboratorëve, aktiviteteve të Kërkimit dhe Zhvillimit, përmirësimin e proceseve teknologjike, analizat e ekspertëve, transformimin e gjelbër dhe zhvillimin e produkteve të reja.	Institucioni kryesor – MASH Institucionet e përfshira: MEP, INOVA, QAPT, Universitetet	2025, 2026, 2027	2025, 2026, 2027	1. 2.000.000 denarë (4.000.000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	15 projekte të zbatuara 5 produkte ose shërbime të reja të zhvilluara bashkërisht
	3. Transferimi i teknologjisë dhe njohurive nga kompanitë ndërkombëtare tek ndërmarrjet e vogla dhe të mesme lokale	Institucioni kryesor – TIDZ Institucionet e përfshira – INOVA	2025, 2026, 2027	2025, 2026, 2027	9,000,000 denarë (3,000,000 në vit)	WB6 CIF	15 projekte të zbatuara me kompani ndërkombëtare

1.10 Fusha specifike e ndërhyrjes: Mbështetja e sipërmarrjes së grave

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 :

Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës

LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:

Fusha Strategjike:

Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese

1.10.1 Promovimi dhe Përmirësimi i Sipërmarrjes së Grave	1. Organizimi i takimeve koordinuese të Platformës Kombëtare për Sipërmarrjen e Grave	Institucioni kryesor - INOVA, bashkitë dhe shoqatat e grave sipërmarrëse	2026,2027	2026, 2027	600,000 denarë (300,000 në vit)	Buxheti i shtetit	Organizimi i 4 takimeve në vit
	2. Zhvillimi i qendrave rajonale për të mbështetur sipërmarrjen e grave (në 8 rajonet planifikuese)	Institucioni kryesor - INOVA, rajonet planifikuese dhe shoqatat e grave sipërmarrëse	2026	2027	3,000,000 denarë (1,500,000 në vit)	INOVA dhe partnerë të tjerë, rajonet planifikuese	U Formuan 8 habs brenda rajoneve planifikuese për të mbështetur sipërmarrjen e grave dhe për të forcuar kapacitetet e punonjësve ekzistues.
	3. Rritja e transparencës së informacionit mbi aksesin në financim për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme të udhëhequra nga gratë.	Institucioni kryesor – BPRM	2025	2026	6,000,000 denarë	BERZH	Krijimi i një paneli të dhënash mbi ndërmarrjet e vogla dhe të mesme në pronësi të grave bazuar në regjistrin e kreditit të Bankës Popullore të Republikës së Maqedonisë së Veriut (NBRM). Përshtatja e raportimit në regjistrin e kreditit me kriteret minimale dhe shtesë të raportimit sipas Kodit të Iniciativës Financiare të Grave Sipërmarrëse.
1.10.2 Zhvillimi i një udhërfyesi për sipërmarrjen e grave	1. Udhërfyesi për Zhvillimin e Sipërmarrjes së Grave	Institucioni kryesor – MEP Institucionet e përfshira - INOVA, Odat ekonomike,	2026	2027	6,000,000 denarë	Partnerët e mbetur	U zhvillua një Udhërfyesi për Zhvillimin e Sipërmarrjes së Grave

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 : Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës		LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT: Fusha Strategjike: Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese					
		shoqatat dhe NPWE					
	2. Forcimi i Lidhshmërisë Rajonale (Ballkani Perëndimor) i Grave në Biznes	Institucioni kryesor - INOVA Institucionet e përfshira - NPWE dhe BSO	2025, 2026, 2027	2025, 2026, 2027	6,000,000 denarë (2,000,000 në vit)	KE, WB6 CIF, Organizatat e OKB-së, GIZ	Pjesëmarrja e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme të udhëhequra nga gratë në rrjetet rajonale të biznesit 20 bashkëpunime të krijuara midis grave sipërmarrëse nga RMV dhe vende të tjera të Ballkanit Perëndimor
1.11 Fusha specifike e ndërhyrjes: Mbështetje për sipërmarrjen sociale dhe trashëgiminë e biznesit familjar (gjenerata e dytë e pronarëve)							
1.11.1 Mbështetje për sipërmarrjen sociale	1. Ngritja e vetedijes rreth rëndësisë së sipërmarrjes sociale	Institucioni kryesor – MPSDR Institucionet e përfshira – INOVA	2025, 2026, 2027	2025, 2026, 2027	3,000,000 denarë (1,000,000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	U Organizuan 3 fushata ndërgjegjësimi U Organizuan 6 prezantime/performanca publike
1.11.2 Mbështetje për gjeneratën e dytë (të ardhshme) të pronarëve të bizneseve familjare	1. Mbështetje për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (me fokus në bizneset familjare) në trajnimin për kualifikimin e mëtejshëm të përfaqësuesve të gjeneratës së dytë (të ardhshme) të pronarëve të bizneseve familjare.	Institucioni kryesor – INOVA	2026, 2027	2026, 2027	1,400,000 denarë (700,000 në vit)	Buxheti i shtetit	Minimum 4 trajnime të zbatuara 40 ndërmarrje të vogla dhe të mesme të pranishme
1.12 Fushë specifike ndërhyrjeje: Mbështetje për zbatimin e IA-së (inteligjencës artificiale) në operacionet e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme							

PLANI I VEPRIMIT PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË (2025-2027)

FUSHA PRIORITARE 1 :

Ekosistemi Konkurrues Kombëtar Sipërmarrës

LIDHSHMËRIA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:

Fusha Strategjike:

Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese

1.12.1 Mbështetje për Inkorporimin e inteligjencës artificiale në NVM	1. Mbështetje për NVM-të në inkorporimin e inteligjencës artificiale me qëllim që të bëhen shembuj referimi	Institucioni kryesor – INOVA Institucionet e përfshira – MTD , Odat ekonomike	2026, 2027	2026, 2027	8,000,000 denarë (4,000,000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	20 projekte të mbështetura
---	---	--	------------	------------	-------------------------------------	---	----------------------------

PLAN VEPRIMI PËR ZBATIMIN E Strategjia e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme 2025-2030 e Republikës së Maqedonisë së Veriut																				
FUSHA PRIORITARE 2 : Qasja në Financa	LIDHJA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT: Zona strategjike: Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese																			
<p>Objektivi i përgjithshëm: Për të siguruar që NVM-të të kenë qasje të barabartë dhe të thjeshtësuar në zgjidhje të ndryshme, të qëndrueshme dhe inovative të financimit, duke iu mundësuar ato të investojnë në rritje, inovacion dhe konkurrueshmëri, në ndërkohë të nxisin qëndrueshmërinë në tregjet dinamike.</p>	<p>Treguesi i Efektit: Titulli i treguesit që lidhet me objektivin e përgjithshëm</p> <ul style="list-style-type: none"> Vlera neto e investimeve të huaja në milionë euro <table border="1"> <tr> <td style="text-align: center;">2023</td> <td style="text-align: center;">2027</td> <td style="text-align: center;">2030</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">616,7</td> <td style="text-align: center;">800</td> <td style="text-align: center;">1.000</td> </tr> <tr> <td colspan="2">Periodha e monitorimit:</td> <td style="text-align: center;">Vlerësimi përfundimtar</td> </tr> </table> <ul style="list-style-type: none"> Vlera e aseteve të vendosura përmes fondeve të kapitalit sipërmarrës (në milionë euro) <table border="1"> <tr> <td style="text-align: center;">2024</td> <td style="text-align: center;">2027</td> <td style="text-align: center;">2030</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">27</td> <td style="text-align: center;">35</td> <td style="text-align: center;">50</td> </tr> <tr> <td colspan="2">Periodha e monitorimit:</td> <td style="text-align: center;">Vlerësimi përfundimtar</td> </tr> </table>		2023	2027	2030	616,7	800	1.000	Periodha e monitorimit:		Vlerësimi përfundimtar	2024	2027	2030	27	35	50	Periodha e monitorimit:		Vlerësimi përfundimtar
2023	2027	2030																		
616,7	800	1.000																		
Periodha e monitorimit:		Vlerësimi përfundimtar																		
2024	2027	2030																		
27	35	50																		
Periodha e monitorimit:		Vlerësimi përfundimtar																		
<p>Objektivi specifik 1 : Përmirësimi i njohurive financiare midis NVM-ve dhe të rinjve</p> <p>Objektivi specifik 2 : Mundësimi i qasjes më të madhe në burimet e financimit (si tradicionale ashtu edhe alternative) për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (duke përfshirë qasjen në fondet rajonale dhe evropiane)</p> <p>Objektivi specifik 3 : Rritja e dixhitalizimit të instrumenteve financiare dhe përputhshmëria me praktikat dhe rregulloret më të mira të Bashkimit Evropian dhe tregjeve të tjera financiare</p>	<p>Treguesi i Rezultatit: Titulli i treguesit që lidhet me objektivin specifik</p> <p>1.1. Indeks i përmirësuar i njohurive financiare për pronarët e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme (modeli OECD/KE)</p> <table border="1"> <tr> <td style="text-align: center;">2023</td> <td style="text-align: center;">2027</td> <td style="text-align: center;">2030</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">69/100</td> <td style="text-align: center;">78/100</td> <td style="text-align: center;">82/100</td> </tr> <tr> <td colspan="2">Periodha e monitorimit:</td> <td style="text-align: center;">Vlerësimi përfundimtar</td> </tr> </table> <p>2.1. Vlera totale e fondeve për financimin e NVM-ve nga fonde jo-bankare, private, fonde të BE-së ose burime të tjera (milion euro)</p> <table border="1"> <tr> <td style="text-align: center;">2024</td> <td style="text-align: center;">2027</td> <td style="text-align: center;">2030</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Nuk ka të dhëna të disponueshme</td> <td style="text-align: center;">20</td> <td style="text-align: center;">40</td> </tr> <tr> <td colspan="2">Periodha e monitorimit:</td> <td style="text-align: center;">Vlerësimi përfundimtar</td> </tr> </table>		2023	2027	2030	69/100	78/100	82/100	Periodha e monitorimit:		Vlerësimi përfundimtar	2024	2027	2030	Nuk ka të dhëna të disponueshme	20	40	Periodha e monitorimit:		Vlerësimi përfundimtar
2023	2027	2030																		
69/100	78/100	82/100																		
Periodha e monitorimit:		Vlerësimi përfundimtar																		
2024	2027	2030																		
Nuk ka të dhëna të disponueshme	20	40																		
Periodha e monitorimit:		Vlerësimi përfundimtar																		

PLAN VEPRIMI PËR ZBATIMIN E							
Strategjia e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme 2025-2030 e Republikës së Maqedonisë së Veriut							
FUSHA PRIORITARE 2 : Qasja në Financa			LIDHJA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT: Zona strategjike: Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese				
			2.2. Mekanizmat e granteve të zhvilluara NVM-të për të rritur konkurrueshmërinë dhe për të mbështetur tranzicionin e gjelbër dhe dixhital, të financuar nga instrumentet e BE-së.				
			2024		2027		2030
			0		5		12
			Periudha e monitorimit:		Vlerësimi afatmesëm		Vlerësimi përfundimtar
			3.1. Rritja e numrit të marrëveshjeve të nënshkuara për grante dhe projekte për NVM-të të mbështetura përmes programeve të financimit të BE-së dhe programeve të tjera.				
			2024		2027		2030
			Të dhënat nuk janë të disponueshme		100		210
			Periudha e monitorimit:		Vlerësimi afatmesëm		Vlerësimi përfundimtar
Masat	Aktiviteti	Institucioni kryesor Institucionet e përfshira	Data e fillimit (çerek)	Data e planifikuar e ekzekutimit (çerek)	Vlerësimi i fondeve të kërkuara	Burimi i financimit	Treguesi i rezultateve (i lidhur me masën/aktivitetin)
2.1 Fusha specifike e ndërhyrjes: Përgaditja e NVM-ve për investime							
2.1.1 Rritja e përdorimit të instrumenteve alternative financiare	Analiza e përdorimit të metodave alternative të financimit midis NVM-ve (duke përfshirë analizën e opsioneve për ndryshimin e kërkesave të kapitalit themelues gjatë regjistrimit të kompanisë, futjen e një forme të re të entitetit biznesor - shoqëri me	Institucioni kryesor – MF dhe BPRM, Institucionet e përfshira – ABM	2026	2026	0 denarë		Analiza e praktikave të mira dhe rekomandimet për të përmirësuar përdorimin e instrumenteve financiare alternative

PLAN VEPRIMI PËR ZBATIMIN E

Strategjia e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme 2025-2030 e Republikës së Maqedonisë së Veriut

FUSHA PRIORITARE 2 :		LIDHJA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:					
Qasja në Financa		Zona strategjike: Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese					
	kapital të ndryshueshëm, etj.)						
	2. Promovimi i dy instrumente të reja alternative financimi për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme	Institucioni kryesor - Ministria e Financave, Institucionet e përfshira - BPRM , ABM dhe Odat ekonomike	2026	2027	300,000	Buxheti i shtetit dhe partnerët	Të paktën 2 ngjarje promovuese të organizuara për mekanizmat e rinj alternativë të financimit.
2.1.2: Programi i gatishmërisë për investime për NVM-të	1. Zhvillimi i një fushate për gatishmërinë për investime dhe rritja e ndërgjegjësimit midis NVM-ve	Institucioni kryesor - MF, AIHP, BMZH dhe Odat ekonomike	2026	2027	1. 200,000 denarë (600,000 në vit)	Buxheti i shtetit	Zbatimi i një fushate mbi gatishmërinë për investime për NVM-ve dhe organizimi i 3 ngjarjeve promovuese.
	2. Zbatimi i sesioneve të trajnimit për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme mbi gatishmërinë për investime	Institucioni kryesor – MF dhe INOVA Institucionet e përfshira - BMZH , universitetet dhe Odat ekonomike	2026, 2027	2026, 2027	900,000 denarë (450,000 në vit)	Buxheti i shtetit	Zbatimi i 10 punëtorive me pjesëmarrjen e 100 ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme.
	3. Organizimi i takimeve B2B midis investitorëve potencialë (ndërkombëtarë) dhe NVM-ve	Institucioni kryesor - AIHP, Institucionet e përfshira - INOVA dhe Odat ekonomike	2026, 2027	2026, 2027	1,400,000 denarë (700,000 në vit)	Buxheti i shtetit	6 takime B2B të zhvilluara Investime të realizuara në 5 ndërmarrje të vogla dhe të mesme

PLAN VEPRIMI PËR ZBATIMIN E

Strategjia e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme 2025-2030 e Republikës së Maqedonisë së Veriut

FUSHA PRIORITARE 2 :		LIDHJA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:					
Qasja në Financa		Zona strategjike: Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese					
	4. Pjesëmarrja në krijimin e Investment Readiness Roadmap për NVM-të.	Institucionet kryesore - MEP , AIHP	2026	2027	0 denarë	RCC	E Përgaditur dhe e aprovuar Investment Readiness Roadmap NVM-të
2.1.3 Forcimi i programeve të njohurive financiare	1. Analiza e gjendjes së njohurive financiare në arsimin fillor/të mesëm	Institucionet kryesore MF dhe MASH , Institucionet e përfshira - BZHA, KAPT dhe BKRM	2025	2026	1.000.000 denarë	Buxheti i shtetit	Është përgatitur një analizë mbi njohuritë financiare që mbulon 60 shkolla (40 filllore dhe 20 të mesme), duke përfshirë 200 mësues dhe 2,000 nxënës.
	2. Analiza e gjendjes së njohurive financiare midis ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme	Institucioni kryesor – MF dhe INOVA	2026	2026	1. 200,000 denarë	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Një anketë u krye në një mostër prej 400 ndërmarrjesh të vogla dhe të mesme.
	3. Rritja e llogaridhënies për financat gjithëpërfshirëse.	Institucioni kryesor - BPRM	2026	2026	3,000,000 denarë	BERZH	Publikimi i raportit vjetor mbi financat gjithëpërfshirëse dhe dorëzimi i të dhënave në OECD.
	4. Zhvillimi dhe zbatimi i programeve të edukimit financiar për institucionet arsimore dhe ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, me një fokus të veçantë në trajnimin e specializuar për gratë sipërmarrëse.	Institucioni kryesor - BPRM, MF, MASH Institucionet e përfshira - INOVA	2026, 2027	2026, 2027	1. 600,000 MKD (800,000 në vit)	Buxheti i shtetit	U Zhvilluan programe të edukimit financiar për arsimin formal U Zhvilluan programe të edukimit financiar për NVM-të Pjesëmarrja e 1,000 studentëve në trajnime për njohuri financiare Pjesëmarrja e 200 kompanive në trajnime për njohuri financiare
2.2 Fusha specifike e ndërhyrjeve: Promovimi i produkteve (alternative) financiare dhe mundësive të investimit							

PLAN VEPRIMI PËR ZBATIMIN E

Strategjia e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme 2025-2030 e Republikës së Maqedonisë së Veriut

FUSHA PRIORITARE 2 :		LIDHJA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:					
Qasja në Financa		Zona strategjike: Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese					
2.2.1 Miratimi i një kuadri ligjor shtesë për biznes engjujt dhe promovimi i instrumenteve dhe mekanizmave financiare alternative, siç janë financimi nga publiku, investimet e biznes engjujve , kapitali sipërmarrës, sigurimi i kredivë tregtare, etj.	1. Analiza e gjendjes aktuale të financimit kolektiv dhe kapitalit sipërmarrës	Institucioni kryesor - Tregu i aksioneve maqedonase	2026	2026	0 denarë	Buxheti nuk është i nevojshëm	Është përgatitur një analizë me rekomandime për hapat e mëtejshëm.
	2. Miratimi i një ligji dhe një kuadri ligjor shtesë për engjëjt e biznesit	Institucioni kryesor - MEP	2025	2027	15,000,000 denarë	BE	Ligji i miratuar dhe kuadri shtesë (nënligjor).
	3. Promovimi i burimeve alternative të financimit dhe kapitalit sipërmarrës	Institucioni kryesor MF Institucionet e përfshira - INOVA	2027	2027	1.000.000 denarë	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Fushata promovuese e realizuar. 6 evente promovuese u organizuan me pjesëmarrjen e mbi 200 ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme.
2.2.2 Analiza e instrumenteve financiare specifike (p.sh., faktoringu, lizingu, forfaitingu, etj.)	1. Analiza e nevojave të NVM-ve për instrumente specifike financimi	Institucion kryesor - MF, ABM Institucionet e përfshira – INOVA , shoqatat financiare	2026	2027	800,000 denarë	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Analiza e kryer midis 300 ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme. Raporti me rekomandime mbi përdorimin e mekanizmave specifike të financimit i përgatitur.

PLAN VEPRIMI PËR ZBATIMIN E

Strategjia e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme 2025-2030 e Republikës së Maqedonisë së Veriut

FUSHA PRIORITARE 2 :		LIDHJA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:					
Qasja në Financa		Zona strategjike:					
		Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese					
2.2.3 Lehtësimi i aksesit në kredi për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme nëpërmjet përdorimit të asetëve të paprekshme (pronësisë intelektuale - patentave, etj.) si kolateral në kreditimin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme.	1. Ndryshimi i kuadrit ligjor dhe akteve nënligjore për të mundësuar përdorimin e asetëve të paprekshme si kolateral për kreditimin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme	Institucioni kryesor - MF Institucionet e përfshira - BPRM	2026	2027	0 denarë		Një kuadër i ri ligjor është prezantuar për të përfshirë asetet jomateriale si kolateral për kreditimin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme.
	2. Ngjitja e vetedijes dhe prezantimi i praktikave të mira mbi përdorimin e asetëve të paprekshme si kolateral për kreditimin e NVM-ve	Institucionet kryesore - MF dhe ABM	2026, 2027	2026, 2027	1.500.000 denarë (750.000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Zbatimi i 2 fushatave ndërgjegjësuese mbi metodat e reja të financimit. Pjesëmarrja e përfaqësuesve nga të gjitha bankat në 4 prezantime.
2.3 Fusha specifike e ndërhyrjes: Mobilizimi i financimit të BE-së, Kombëtar dhe Privat për NVM-të							

PLAN VEPRIMI PËR ZBATIMIN E							
Strategjia e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme 2025-2030 e Republikës së Maqedonisë së Veriut							
FUSHA PRIORITARE 2 : Qasja në Financa			LIDHJA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT: Zona strategjike: Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese				
2.3.1 Përmirësimi i qasjes në programet e financimit të NVM-ve të BE-së, rajonale dhe kombëtare	1. Përgatitja e një analize të organizatave/institucioneve ekzistuese që ofrojnë qaje në instrumente financiare nga BE-ja dhe organizata të tjera ndërkombëtare	Institucioni kryesor – INOVA Institucionet e përfshira - MEP, MF, EEN, Odat ekonomike	2026	2026	800,000 denarë	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Përgatitja e një studimi që identifikon instrumente të ndryshme financimi në dispozicion të NVM-ve vendase
	2. Aktivitete promovuese për të rritur ndërgjegjësimin rreth përdorimit të burimeve/mekanismave financiare nga BE-ja dhe organizata të tjera ndërkombëtare	Institucioni kryesor – INOVA	2025, 2026, 2027	2025, 2026, 2027	2,400,000 denarë (800,000 në vit)	Buxheti i shtetit, Delegacioni i BE-së dhe partnerët e mbetur	Organizimi i 15 ngjarjeve/sesioneve informuese për të promovuar burimet/mekanismat financiare nga BE-ja dhe organizata e tjera ndërkombëtare. Pjesëmarrja e 450 ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme në sesionet informative.
2.4 Fusha specifike e ndërhyrjes: Rritja e gatishmërisë NVM-ve për IPO (vetëm para- IPO)							
2.4.1 Ngritja e kapacitetit të NVM-ve për Ofertën Publike Fillestare për të financuar nevojat e zhvillimit përmes tregut të kapitalit	1. Realizimi i sesioneve të trajnimit për të përgatitur NVM-të për ofertat fillestare (IPO)	Institucionet kryesore – MF, Tregu i aksioneve maqedonase,	2026, 2027	2026, 2027	2,000,000 denarë (1,000,000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Përgatitja e një analize mbi potencialin e NVM-ve për Ofertën Initial public offering U zhvilluan sesione trajnimi për 20 ndërmarrje të vogla dhe të mesme me potenciali OPP për t'u "dalë në bursë".

PLAN VEPRIMI PËR ZBATIMIN E

Strategjia e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme 2025-2030 e Republikës së Maqedonisë së Veriut

FUSHA PRIORITARE 2 : Qasja në Financa	LIDHJA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT: Zona strategjike: Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese
--	--

2.5 Fusha specifike e ndërhyrjes: Krijimi i një mjedisi më të favorshëm dhe gjithëpërfshirës për qasjen në financa

2.5.1 Krijimi i një Regjistri Online për pasurit e luhatshme	1. Krijimi i një regjistri online për pasuritë e luhatshme.	Institucionet kryesore - MF, Institucionet e përfshira - RQ	2027	2027	3,000,000 denarë	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Ndryshime rregullatore. Krijimi i një regjistri online për pasuritë e luhatshme.
2.5.2 Forcimi i skemës ekzistuese dhe krijimi i një skeme të re të garancisë së kredisë për kompanitë e reja dhe NVM-të.	1. Lehtësimi i aksesit në financa duke përdorur skemën ekzistuese të garancisë së Bankës Maqedonase për Promovimin e Zhvillimit (MBDP)	Institucionet kryesore - MF dhe BMZH	2025	2027	920,000,000 denarë	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Rritja e mbështetjes shtetërore deri në 40% dhe rritje prej 35% e numrit të NVM-ve që përdorin këtë mbështetje (krahasuar me dhjetorin 2023).
	2. Zhvillimi i një skeme garancie të dedikuar për kompanitë e reja dhe gratë sipërmarrëse.	Institucionet kryesore - MF dhe BMZH	2026	2027	300,000,000 denarë	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	U krijua një skemë e re e garancisë së kreditit për kompanitë e reja dhe bizneset e drejtuara nga gratë.
2.5.3. Prokurimi i Pajisjeve për NVM-të në Përpunim dhe Sektorë të Tjerë Prioritarë të Përcaktuar në Strategjinë e Specializimit të Mençur	Ngritja e një mekanizmi mbështetës/financimi për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme në prodhim dhe sektorë të tjerë prioritarë të përcaktuar në Strategjinë e Specializimit të Mençur për prokurimin e pajisjeve.	Institucioni kryesor INOVA Institucionet e përfshira - MEP, MF, BZH, MASH	2026	2027	60,000,000	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Është krijuar një instrument mbështetës financiar për prokurimin e pajisjeve të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme. 20 ndërmarrje të vogla dhe të mesme kanë blerë pajisje me ndihmën e këtij instrumenti.

PLAN VEPRIMI PËR ZBATIMIN E							
Strategjia e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme 2025-2030 e Republikës së Maqedonisë së Veriut							
FUSHA PRIORITARE 2 : Qasja në Financa			LIDHJA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT: Zona strategjike: Ekonomi e qëndrueshme, inovative dhe konkurruese				
2.6 Fusha specifike e ndërhyrjes: Përshtatja e Direktivës për Pagesat e Vonuara me rregulloren më të fundit të BE-së							
2.6.1 Mbështetje për të harmonizimin me direktivën për pagesa të vonuara (pagesë deri në 30 ditë)	1. Analiza e kuadrit ligjor për vonesat në pagesa dhe përgatitja e një kuadri të ri rregullator për vonesat në pagesa të harmonizuara me direktivat e BE-së	Institucioni kryesor - MF	2026	2027	0 denarë		Është kryer një analizë e situatës aktuale. Është përgatitur një projektligj për pagesat e vonuara në përputhje me rregulloret e BE-së.

PLAN VEPRIMI PËR ZBATIMIN E																
Strategjia e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme 2025-2030 e Republikës së Maqedonisë së Veriut																
FUSHA PRIORITARE 3 : Tranzicioni i Gjellbër dhe Dixhital			LIDHJA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT: Zona strategjike: Transformimi i Gjellbër													
<p>Objektivi i përgjithshëm: Të mbështesë ndërmarrjet e vogla dhe të mesme në adoptimin e praktikave të qëndrueshme dhe integrimin e teknologjive të përparuara dixhitale, duke i mundur ato të rrisin konkurrueshmërinë, të zvogëlojnë ndikimin mjedisor dhe të përputhen me trendet globale drejt një ekonomie më të gjellbër dhe më inovative.</p>			<p>Treguesi i Efektit: Titulli i treguesit që lidhet me objektivin e përgjithshëm</p> <ul style="list-style-type: none"> Ngritja e indeksit të rritjes nga teknologjisë dixhitale në përputhje me Indeksin e Ekonomisë dhe Shoqërisë Dixhitale (DESI) <table border="1"> <thead> <tr> <th>2023</th> <th>2027</th> <th>2030</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>4.0</td> <td>5.3</td> <td>6.7</td> </tr> <tr> <td>Periudha e monitorimit:</td> <td>Vlerësimi afatmesëm</td> <td>Vlerësimi përfundimtar</td> </tr> </tbody> </table> <ul style="list-style-type: none"> Pjesëmarrja e produkteve dhe shërbimeve nga sektori i TIK-ut në BPV. 					2023	2027	2030	4.0	5.3	6.7	Periudha e monitorimit:	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar
2023	2027	2030														
4.0	5.3	6.7														
Periudha e monitorimit:	Vlerësimi afatmesëm	Vlerësimi përfundimtar														

PLAN VEPRIMI PËR ZBATIMIN E			
Strategjia e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme 2025-2030 e Republikës së Maqedonisë së Veriut			
FUSHA PRIORITARE 3 : Tranzicioni i Gjellbër dhe Dixhital	LIDHJA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT: Zona strategjike: Transformimi i Gjellbër		
		2022	2027
		3,5%	5%
	1.	Periudha e monitorimit:	Vlerësimi afatmesëm
			2030
			6,7%
			Vlerësimi përfundimtar
Objektivi specifik 1 : Krijimi i një kuadri rregullator që do të mundësojë përdorim më të madh të mjeteve dixhitale në komunikim me Qeverinë, duke rritur kështu efikasitetin në lëshimit të dokumenteve dhe paraqitjen e kërkesave tek institucionet.	Treguesi i Rezultatit: Titulli i treguesit që lidhet me objektivin specifik		
Objektivi specifik 2 : Ngritja e vetëdijes së ipërmarrësve në lidhje me sjelljen e standardeve që do të kontribuojnë në një mjedis më të pastër dhe qëndrueshmëri më të madhe të bizneseve të tyre përmes zbatimit të ekonomisë qarkulluese..	1.1. Platformë/zgjidhje dixhitale e miratuar që synon rritjen e efikasitetit të komunikimit midis sipërmarrësve dhe qeverisë		
Objektivi specifik 3 : Zbatim më i madh i transformimit dixhital për NVM-të duke ofruar mbështetje institucionale dhe burime financiare për zbatimin e masave konkrete.			
		2024	2027
		0	1
		Periudha e monitorimit:	Vlerësimi afatmesëm
			2030
			1 (versioni i përditësuar)
			Vlerësimi përfundimtar
	2.1. Numri i fushatave kombëtare të realizuara për ngritjen e vetëdijes së sipërmarrësve në lidhje me tranzicionin dixhital dhe të gjellbër		
		2024	2027
		0	10
		Periudha e monitorimit:	Vlerësimi afatmesëm
			2030
			20
			Vlerësimi përfundimtar
	2.2. Numri i kompanive të trajnuara për implementimin e standardeve mjedisore në operacionet e tyre		
		2024	2027
		0	200
		Periudha e monitorimit:	Vlerësimi afatmesëm
			2030
			450
			Vlerësimi përfundimtar
	3.1. Prezantimi i një skeme grantesh për adoptimin e shërbimeve dhe teknologjive dixhitale nga NVM-të		
		2024	2027
		0	1
		Periudha e monitorimit:	Vlerësimi afatmesëm
			2030
			2
			Vlerësimi përfundimtar

PLAN VEPRIMI PËR ZBATIMIN E																			
Strategjia e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme 2025-2030 e Republikës së Maqedonisë së Veriut																			
FUSHA PRIORITARE 3 : Tranzicioni i Gjellbër dhe Dixhital			LIDHJA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT: Zona strategjike: Transformimi i Gjellbër																
			3.2 Numri i kompanive që përdorin grante ose kupona për zbatimin e standardeve mjedisore ose efikasitetit të energjisë.																
			1.		<table border="1"> <thead> <tr> <th>2024</th> <th>2027</th> <th>2030</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>20</td> <td>50</td> <td>100</td> </tr> <tr> <td colspan="2">Periudha e monitorimit:</td> <td>Vlerësimi përfundimtar</td> </tr> </tbody> </table>		2024	2027	2030	20	50	100	Periudha e monitorimit:		Vlerësimi përfundimtar	Vlerësimi afatmesëm		Vlerësimi përfundimtar	
2024	2027	2030																	
20	50	100																	
Periudha e monitorimit:		Vlerësimi përfundimtar																	
Masat	Aktiviteti	Institucioni kryesor Institucionet e përfshira	Data e fillimit (çerek)	Data e planifikuar e ekzekutimit (çerek)	Vlerësimi i fondeve të kërkuara	Burimi i financimit	Treguesi i rezultateve (i lidhur me masën/aktivitetin)												
3.1 Fusha specifike e ndërhyrjes: Korniza rregullatore për transformimin dixhital																			
3.1.1 Për të përmirësuar kuadrin rregullator që do të mbështesë transformimin dixhital	1. Miratimi dhe zbatimi i një kuadri legjislativ për sigurinë kibernetike të përafuar plotësisht me politikat dhe ligjin e BE-së	Institucioni kryesor - MDT	2025	2026	0 denarë	Buxheti nuk është i nevojshëm	Zgjidhje legjislative të ndryshuara/përmirësuara për sigurinë kibernetike												
	2. Miratimi i një ligji të ri për dokumentet elektronike, identifikimin elektronik dhe shërbimet konfidenciale	Institucioni kryesor - MDT	2025	2025	0 denarë	Buxheti nuk është i nevojshëm	Kornizë e re legjislative e miratuar												

PLAN VEPRIMI PËR ZBATIMIN E

Strategjia e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme 2025-2030 e Republikës së Maqedonisë së Veriut

FUSHA PRIORITARE 3 :

Tranzicioni i Gjellbër dhe Dixhital

LIDHJA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:

Zona strategjike:

Transformimi i Gjellbër

	3. Zhvillimi i një Portofoli Dixhital për identitetin dixhital	Institucioni kryesor - MDT	2025	2027	360,000,000 denarë	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Prezantoi një portofol dixhital për identitetin dixhital
	4. Njohja e ndërsjellë e nënshkrimeve elektronike dhe eID midis vendeve të Ballkanit Perëndimor	MDT dhe Ministria e Brendshme	2025	2026	0 denarë	Fondet nuk janë të nevojshme	Njohja funksionale e e-ID midis vendeve të Ballkanit Perëndimor
3.2 Fusha specifike e ndërhyrjes: Dixhitalizimi i sektorit bankar							
3.2.1 Inkurajimi i Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme (NVM) për të Përdorur Mjete Dixhitale në Operacionet e Tyre, Veçanërisht në Fushën e Pagesave	1. Krijimi i një fushate për të rritur ndërgjegjësimin midis ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme në lidhje me përfitimet e përdorimit të bankave dixhitale	Institucioni kryesor – MF dhe ABM Institucionet e përfshira – BKRM dhe MoT	2026	2027	900,000 denarë (450,000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	U zhvilluan 6 aktivitete promovuese (fushata ndërgjegjësimi) në zonat rurale

PLAN VEPRIMI PËR ZBATIMIN E

Strategjia e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme 2025-2030 e Republikës së Maqedonisë së Veriut

FUSHA PRIORITARE 3 :

Tranzicioni i Gjellbër dhe Dixhital

LIDHJA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:

Zona strategjike:

Transformimi i Gjellbër

3.3 Fusha specifike e ndërhyrjes: Krijimi i programeve të shkallëzimit për të mbështetur dixhitalizimin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme

3.3.1 Zhvillimi i programeve dhe instrumenteve për të rritur dixhitalizimin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme	1. Zbatimi, përshtatja dhe integrimi i zgjidhjeve dhe teknologjive dixhitale në ndërmarrjet e vogla dhe të mesme.	Institucioni kryesor – EDIH Institucionet e përfshira - MIE , INOVA dhe MDT	2026	2027	6,000,000 denarë (3,000,000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Numri i zgjidhjeve të reja dixhitale të zbatuara nga 30 ndërmarrje të vogla dhe të mesme
	2. Organizimi i punëtorive në qendrat dixhitale mbi sigurinë kibernetike, ku punonjësit nga sektori publik, universitetet dhe organizatat e sektorit privat bashkëpunojnë për të ndarë njohuritë dhe për të shkëmbyer informacion.	Institucioni kryesor - MoTT Institucionet e përfshira - Odat ekonomike, OJQ-të	2025	2027	3,690,000 denarë	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Më shumë se 20 punëtori, seminare ose takime të organizuara
	3. Kupona për shërbime konsulence biznesi për tranzicionin dixhital	Institucioni kryesor – INOVA	2026, 2027	2026, 2027	2,000,000 denarë (1,000,000 në vit)	Buxheti i shtetit, donatorët	U dhanë 120 kuponë.

PLAN VEPRIMI PËR ZBATIMIN E

Strategjia e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme 2025-2030 e Republikës së Maqedonisë së Veriut

FUSHA PRIORITARE 3 :

Tranzicioni i Gjelbër dhe Dixhital

LIDHJA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:

Zona strategjike:

Transformimi i Gjelbër

	4. Kurse të avancuara të shkrim-leximit dixhital	Institucionet drejtuese EDIH dhe MTD Institucionet e përfshira – INOVA	2026, 2027	2026, 2027	2,000,000 denarë (1,000,000 në vit)	Buxheti i shtetit	Mbështetje e ofruar për 200 punonjës të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme për të marrë pjesë në trajnime të avancuara për shkrim-lexim dixhital.
	5. Fushatë promovuese mbi përfitimet e tregtisë elektronike	Institucionet drejtuese – MDT dhe MMN , Institucionet e përfshira – INOVA, Odat ekonomike dhe universitetet	2026, 2027	2026, 2027	4,000,000 denarë (2,000,000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Zbatimi i 2 fushatave promovuese mediatike
	6. Forcimi i partneriteteve publik-privat, bashkëpunimi me Odat ekonomike, sektorin publik, civil dhe privat, komunitetin akademik dhe kërkimor, si dhe ndarja e njohurive në sigurinë kibernetike.	Institucioni kryesor - MoTT Institucionet e përfshira - Odat ekonomike, NBO	2027	2027	2,000,000 denarë	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	U krijuan 3 partneritete të reja publik-privat

PLAN VEPRIMI PËR ZBATIMIN E

Strategjia e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme 2025-2030 e Republikës së Maqedonisë së Veriut

FUSHA PRIORITARE 3 :

Tranzicioni i Gjellbër dhe Dixhital

LIDHJA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:

Zona strategjike:

Transformimi i Gjellbër

3.4 Fusha specifike e ndërhyrjes: Kalimi i ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme në një ekonomi qarkulluese

3.4.1 Zhvillimi i programeve të specializuara të trajnimit që mbështesin kalimin në një ekonomi qarkulluese	1. Trajnime të specializuara që lidhen me aspekte të ndryshme të ekonomisë qarkulluese.	Institucionet kryesore - MEP dhe INOVA Institucionet e përfshira MASH , QAR, QAPT, Universitetet	2025, 2026, 2027	2025, 2026, 2027	3,000,000 denarë (1,000,000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	Dy trajnime të zhvilluara në vit
	2. Zhvillimi i laboratorëve të specializuar për ekonominë qarkulluese për të përmbushur nevojat e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme.	Institucioni drejtues - MEP , MASH , Universitetet	2026	2027	30,000,000 denarë	Buxheti i shtetit	10 laboratorë të instaluar. 100 ndërmarrje të vogla dhe të mesme përdorin shërbimet nga laboratorët e instaluar.
3.4.2 Mbështetje për NVM-të për inkoorporimin e sistemeve dhe pajisjeve me efikasitet energjetik që përdorin burime	1. Subvencione për instalimin e burimeve alternative të energjisë për NVMT-të (fotovoltaikë, turbina me erë, mini-hidrocentrale, pompa nxehtësie, etj.).	Institucioni udhëheqës - MEPMM	2025	2027	2. 6,000,000 denarë	Buxheti i shtetit	Mbështetje e ofruar për 30 ndërmarrje të vogla dhe të mesme për instalimin e sistemeve të energjisë alternative

PLAN VEPRIMI PËR ZBATIMIN E

Strategjia e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme 2025-2030 e Republikës së Maqedonisë së Veriut

FUSHA PRIORITARE 3 : Tranzicioni i Gjellbër dhe Dixhital			LIDHJA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT: Zona strategjike: Transformimi i Gjellbër				
të rinovueshme të energjisë	2. Trajnim mbi menaxhimin e energjisë në industri.	Institucioni kryesor – MEML, Institucionet e përfshira - Universitetet Odat ekonomike	2026,2027	2026,2027	1.000.000 denarë (500,000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	8 trajnime të zhvilluara. Pjesëmarrja e 120 ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme në trajnime.
3.4.3 Mbështetje për Kompanitë në Fushën e Rikualifikimit dhe Përmirësimit të Aftësive të Punonjësve për Nevojat e Tranzicionit të Gjellbër	1. Zhvillimi i programeve të trajnimit për burimet e energjisë së qëndrueshme (p.sh., instalues dhe teknikë mirëABMjtjeje të sistemeve fotovoltaike, trajtues të baterive të automjeteve elektrike, etj.)	Institucioni drejtues QAR, MEML Institucionet e përfshira MASH , MEP, QAPT.	2025,2026,2027	2025,2026,2027	1. 200,000 MKD (400,000 në vit)	Buxheti i shtetit dhe partnerë të tjerë	7 programe trajnime të zhvilluara. 200 individë të trajnuar dhe të punësuar.
3.4.4 Mbështetje për Sektorin Bankar në Prezantimin e Produkteve Financiare për të Promovuar Ekonominë qarkulluese dhe Tranzicionin Dixhital dhe të Gjellbër	1. Trajnim për punonjësit e bankave mbi prezantimin e produkteve që mbështesin ekonominë qarkulluese dhe transformimin dixhital dhe të gjellbër	Institucioni kryesor MF, ABM dhe NBRM, Institucionet e përfshira - INOVA, Universitetet	2026	2027	0 denarë	Buxheti i vetë bankave	U Prezantuan 2 produkte të reja financiare për të mbështetur ekonominë qarkulluese dhe transformimin dixhital dhe të gjellbër. U Trajnuan 50 punonjës bankarë që do të ofrojnë shërbimin e ri.

PLAN VEPRIMI PËR ZBATIMIN E

Strategjia e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme 2025-2030 e Republikës së Maqedonisë së Veriut

FUSHA PRIORITARE 3 :

Tranzicioni i Gjellbër dhe Dixhital

LIDHJA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:

Zona strategjike:

Transformimi i Gjellbër

3.5 Fusha specifike e ndërhyrjes: Mbështetje për Zhvillimin Start-up të Gjellbra dhe Spin-off, dhe Zgjidhjeve inovative dhe Teknologjike tek NVM-të Ekzistuese

3.5.1 Zhvillimi i kompanive të gjelbra Start-up dhe spin-off dhe mbështetja për NVM-të në zhvillimin teknologjive të gjelbra	1. Grante bashkëfinancuese dhe mbështetje teknike për startup-et dhe spin-off-et e gjelbra (duke përfshirë bonusin/kuotën shtesë për sipërmarrëset gra).	Institucioni kryesor - INOVA, Institucionet e përfshira - MASH , MEP, MTD ,dhe universitetet	2026	2027	1,537,500,000 denarë	Buxheti i shtetit dhe BE-ja	Mbështetja e 50 kompanive Start-up dhe spin-off
	2. Bashkëfinancimi i granteve dhe asistencës teknike për zhvillimin e teknologjisë së gjelbër në ndërmarrjet e vogla dhe të mesme	Institucioni kryesor INOVA Institucionet e përfshira - MASH , MTD, MEP , universitetet	2026	2027		Buxheti i shtetit dhe BE-ja	300 ndërmarrje të vogla dhe të mesme të mbështetura

3.6 Fusha specifike e ndërhyrjes: Mbështetje për kompanitë për të harmonizuar standardet mjedisore dhe standardet e tjera të qëndrueshmërisë

3.6.1 Masa: Mbështetja e programeve për harmonizimin e standardeve ndërkombëtare	1. Realizimi i sesioneve të trajnimit për NVM-të në lidhje me standardet ndërkombëtare të gjelbra	Institucioni kryesor MEP dhe MEML Institucionet e përfshira – INOVA	2026,2027	2026,2027	2,000,000 denarë (1,000,000 në vit)	Buxheti i brendshëm	Pjesëmarrja e 60 ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme në trajnime.
--	---	---	-----------	-----------	--------------------------------------	---------------------	--

PLAN VEPRIMI PËR ZBATIMIN E

Strategjia e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme 2025-2030 e Republikës së Maqedonisë së Veriut

FUSHA PRIORITARE 3 :

Tranzicioni i Gjelbër dhe Dixhital

LIDHJA ME STRATEGJINË KOMBËTARE TË ZHVILLIMIT:

Zona strategjike:

Transformimi i Gjelbër

<p>të gjelbra/dixhitale</p>	<p>* Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), - Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM), - ESG критериуми, - Cradle to Cradle Certified, - (International Sustainability & Carbon Certification (ISCC), - ISO 14000, ISO 50000, итн</p>						
-----------------------------	---	--	--	--	--	--	--

AKRONIME:

Akronim	Titulli i plotë
AIHP	Agjencia për Investime të Huaja
ESHS	Zyra Shtetërore e Statistikave
EEN	Enterprise European Network
BNJVL	Bashksia e Njësive të Vetëqeverisjes Lokale
INOVA	Agjencia për inovacion, zhvillim shkencor dhe teknologjik dhe sipërmarrje
BMZH	Banka Maqedonase e Zhvillimit
MTD	Ministria e Transformimit Dixhital
MEML	Ministria e Energjisë, Minierave dhe lendeve tjera
MEP	Ministria e Ekonomisë dhe Punës
MPJTJ	Ministria e Punëve të Jashtme dhe Tregtisë së Jashtme
MMPH	Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit hapsinor
MASH	Ministria e Arsimit dhe Shkencës
NVM-të	Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme
MF	Ministria e Financave
BPRM	Banka Popullore e Republikës së Maqedonisë
RIA	Vlerësimi i Ndikimit Rregullator
S3	Strategjia e Specializimit të Mençur
TIDZ	Zonat e Zhvillimit Industrial Teknologjik
DAP	Drejtoria e të Ardhurave Publike
QAR	Qendra për Arsimin e të Rriturve
RQ	Regjistri Qendror
QATP	Qendra për Arsim dhe Trajnim Profesional
WB6 CIF	Forumi i Investimeve të 6 Dhomave të Ballkanit Perëndimor

Projekti
EU për NVM-të
financohet nga Bashkimi Evropian.